

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
GEOGRĀFIJAS UN ZEMES ZINĀTŅU FAKULTĀTE
VIDES ZINĀTNES NODAĻA

**Vides komunikācijas pārvaldības novērtējums
piekrastes pašvaldībās**

MAĢISTRA DARBS

Autore: **Krista Ošniece**

Stud. apl. ko14020

Darba vadītājs: Prof., Dr. hab. paed Raimonds Ernšteins

RĪGA, 2016

ANOTĀCIJA

Maģistra darba „Vides komunikācijas pārvaldības novērtējums piekrastes pašvaldībās” mērķis ir novērtēt vides komunikācijas pārvaldību piekrastes pašvaldībās un izstrādāt vadlīnijas vides komunikācijas ieviešanai piekrastes teritoriju pārvaldības praksē.

Maģistra darbā ir apskatīta literatūra un veikta tās analīze par tādām tēmām, kā ilgtspējīga attīstība, vides pārvaldība un pašvaldības, vides komunikācija un apskatīti dažādi vides komunikācijas modeļi, kā arī vides komunikācijas četru sektoru modelis. Darbā apskatīti arī vides komunikācijas politiski normatīvais ietvars un vides komunikācijas attīstība Latvijas pašvaldībās.

Maģistra darba pētījuma ietvaros lietota pētījuma metodoloģija, kas sastāv no dokumentu analīzes, integrētā situācijas analīzes pētījuma (*Case study research*) piekrastes pašvaldībās: Liepājas pilsēta un Salacgrīvas novads, ieskaitot dokumentu analīzi, un Ogres novadā, padziļinātajām intervijām ar ekspertiem un speciālistiem.

Rezultātā autore izstrādā vides komunikācijas vadlīnijas piekrastes pašvaldībām.

Maģistra darbs sastāv no 5 nodaļām, 75 lapām, un tajā ir iekļauti 7 attēli un 6 tabulas.

Atslēgas vārdi: ilgtspējīga attīstība, vides pārvaldība, piekrastes pārvaldība, vides komunikācija, vides izglītība, sabiedrības līdzdalība, videi draudzīga rīcība.

ANNOTATION

The goal of the master's paper "Environmental Communication Management Assessment for Coastal Municipalities" is to assess the environmental communication management of the coastal municipalities and to develop proposals for environmental communication implementation of coastal zone management practices.

Master's thesis consists of analysis of literature on topics such as sustainable development, environmental management and local government, environmental communication and discuss various environmental communication model, as well as environmental communication four sector model. Paper also discusses environmental communication development in municipalities of Latvia.

Master's thesis research methodology - document analysis, case study research for coastal municipalities: district Engure, Liepaja city and district Salacgriva, including document analysis, interviews with experts and professionals, focus group interviews with all the target groups involved in coastal management.

As the outcome of this master paper author develops guidelines for environmental communication in the management of coastal municipalities.

Thesis consists of 7 chapters, which include 75 pages, 7 pictures and 6 tables.

Keywords: environmental management, coastal management, environmental communication, environmental education, public participation, environmentally friendly behavior.

SATURS

Ievads.....	5
1. Ilgtspējīga attīstība un vides pārvaldība.....	9
1.1. Ilgtspējīga attīstība... ..	9
1.2. Vides pārvaldība pašvaldībās.....	13
2. Integrētā piekrastes pārvaldība.....	17
3. Vides komunikācija.....	21
3.1. Komunikācijas jēdziens.....	21
3.2. Vides komunikācijas jēdziens.....	22
3.3. Vides komunikācijas modeļi.....	24
4. Vides komunikācijas attīstība Latvijā.....	30
4.1. Vides komunikācijas politiski normatīvais ietvars.....	30
4.2. Vides komunikācijas attīstība Latvijas pašvaldībās.....	33
5. Pētījuma metodes.....	36
5.1. Pētījuma metožu pamatojums.....	36
5.2. Pētījuma norise.....	37
6. Vides komunikācijas novērtējums piekrastes pašvaldībās.....	41
6.1. Vides komunikācijas pārvaldība Ogres novadā.....	41
6.2. Vides komunikācijas pārvaldība Salacgrīvas novadā.....	43
6.3. Vides komunikācijas pārvaldība Liepājas pilsētā.....	51
6.4. Piekrastes pašvaldību vides komunikācijas konteksta pārskats.....	59
7. Vides komunikācijas pārvaldības vadlīnijas piekrastes pašvaldībās.....	63
Nobeigums.....	70
Literatūras avotu saraksts.....	72

IEVADS

Ikvienam cilvēkam ir tiesības uz tīru un sakoptu vidi un pienākums rūpēties par vides ilgtspējību. Mūsdienās vides problēmu jautājumi ir aktualizējušies un sabiedrība tiem piešķir arvien lielāku nozīmi. Pēdējo desmit gadu laikā ir notikušas izmaiņas un vides problēmas sāktas risināt ar iedzīvotāju iesaisti un līdzdalību. Jēdziens “ilgtspējīga attīstība” pirmo reizi definēts ANO Pasaules Vides un attīstības komisijas ziņojumā „Mūsu kopējā nākotne” 1987. gadā, kur noteikts, ka ilgtspējīga attīstība ir „attīstība, kas nodrošina šodienas vajadzības, neradot draudus nākamo paaudžu vajadzību apmierināšanai”.

Ņemot vērā ilgtspējīgas attīstības pamatideju – dabas vides pārvaldības savstarpēju integrāciju ar soc-ekonomiskās vides attīstību, jāveicina sabiedrības līdzdalība, izveidojot publisko pārvaldību, kas ir efektīva un spēj ne tikai ātri reaģēt uz pārmaiņām, bet arī paredzēt un virzīt tās, radot sabiedrībai nozīmīgus un nākotnē nepieciešamus pakalpojumus. Īpaši problemātiska parasti ir tieši vides pārvaldības attīstība, tāpēc ir svarīgi veikt plānveida sabiedrības informēšanu un izglītošanu vides aizsardzības pasākumu plānošanā un ieviešanā, kā arī veicināt vides jautājumu integrēšanu un aktualizēšanu citu nozaru politikās, tādējādi palielinot sabiedrības izpratni par dabas vides vērtībām un nepieciešamību nodrošināt kvalitatīvu dzīves telpu arī nākamajām paaudzēm. (Latvijas ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnes, 2002; Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam, 2008). Te svarīga loma ir tieši pašvaldībām kā iedzīvotājiem tuvākajai pārvaldei.

Vides komunikācija ir kļuvusi par vienu no svarīgākajiem vides pārvaldības instrumentiem pašvaldībās, t.sk. vides komunikācija ir plānots un stratēģisks komunikācijas process, kas virza politikas izstrādi uz ilgtspējīgas attīstības pamatnostādņu īstenošanu. Vides komunikācijas pamatkomponentes sadarbības komunikācijas modelī ir vides informācija, vides izglītība, sabiedrības līdzdalība, videi draudzīga rīcība. Komplementāri un integratīvi pielietojot vides komunikācijas komponentes, ir secīgi iespējams veidot sabiedrības izpratni par vides jautājumiem, mainīt attieksmi un panākt vēlamo rīcību.

Izvērtējot vides komunikācijas sektorpolitikas attīstību Latvijā gan nacionālā, gan pašvaldību līmenī, var iezīmēt, ka ir uzkrāta gana daudzveidīga vides komunikācijas jau kā vides pārvaldības sektorpolitikas instrumentu pieredze dažādām pašvaldībām, izvēloties dažādas pieejas un ceļus. Pamazām vides komunikācijas loma kļūst arvien lielāka, ko apliecina tās iekļaušana dažādu pašvaldību attīstības un plānošanas dokumentos un īpaši aktuāli tas ir piekrastes pašvaldībām, kur dabas vides un soc-ekonomiskās vides mijiedarbības

konteksts ir vēl komplicētāks un pieprasa integratīvās pārvaldības pieejas kā horizontāli (stap-sektorāli), tā vertikāli (starp-līmeņu).

Tomēr šie plānošanas dokumenti ne vienmēr un nepietiekoši demonstrē atbilstošu izstrādņu kvalitāti un netiek izmantotas labākās iespējamās pieejas, kā arī vērojamas nepilnības vides plānošanas izpratnē un tās plānošanā vietējā praksē. Turklāt vides komunikācijas kā būtiska vides politikas instrumenta, kas ietver vides informāciju, izglītību, līdzdalību un videi draudzīgas rīcības, iekļaušana ir nepietiekama, nesistēmiska, nav pārdomāts instrumenta integritātes potenciāls. Lielākoties vides pārvaldības politika aprobežojas ar vides informācijas analīzi, iesaka rīcības neformālajā izglītībā un uzvedības prakses veidošanu. Nav izvirzīti mērķi un piedāvāti indikatori vides komunikācijas monitoringam (Lagzdiņa, Ernšteins, 2009).

Maģistra darbā ir apskatītas divas dažādas piekrastes pašvaldības, kuras var raksturot kā vienas no sekmīgākajām – Liepājas pilsēta un Salacgrīvas novads - jo tās vides komunikāciju ir integrējušas ne tikai savos plānošanas dokumentos, bet arī strādā praktiski, pakāpeniski pilnveidojot savu darbību – tātd var kalpot par labākās pieredzes analīzes teritorijām.

Salacgrīvas novadā 2010. gadā tika pieņemta Zaļā novada deklarācija, kurā integrēti vides komunikācijas aspekti. Deklarācija kopumā vērtējama kā vides komunikācijas instruments. Tā vērsta uz visu vides komunikācijas instrumentu aptveršanu. Ir iekļauts, gan vides informācijas pieejamība iedzīvotājiem, gan vides izglītības atbalstīšana skolās, gan novada iedzīvotāju iesaiste vides aizsardzības kampaņās gan plaši aprakstīta videi draudzīga rīcība no pašvaldības un uzņēmēju puses. Novadā aktīvi darbojas Dabas aizsardzības pārvaldes struktūrvienība, pašvaldība ir apguvusi ES finansējumu, lai ierīkotu videi draudzīgus infrastruktūras risinājumus publiskajā vidē un liela nozīme ir sabiedrības iesaistīšanai ar nevalstisko organizāciju starpību.

2009. gadā tika apstiprināta Liepājas Vides Rīcības programma 2009.–2014. gadam, kuras pirmā nodaļa bija vides komunikācijas sektors, ietverot visas četras komponentes – vides informācija, vides izglītība, sabiedrības līdzdalība un videi draudzīgu rīcība. Lai gan Vides rīcības programma ir beigusī pastāvēt un tās tematiskie bloki ir integrēti Liepājas pilsētas ilgtspējīga attīstības stratēģijā, tomēr šim dokumentam ir jauni mērķi un uzdevumi. Iekšējo un ārējo apstākļu ietekmē, Liepājas pilsētas pašvaldība ir pieņēmusi lēmumu restrukturizēt domes nodaļas, un ir izveidota jauna Vides, veselības un sabiedrības līdzdalības daļa, apvienojot vides, veselības un sabiedrisko attiecību speciālistus. Viens no jaunās nodaļas mērķiem ir komunikācijas ar iedzīvotājiem efektivitātes palielināšana.

Galvenās integrētās piekrastes pārvaldības problēmas ir piekrastes apziņas trūkums un sadarbības trūkums (Ernšteins, 2015). Lai stimulētu apziņas veidošanos un veidotu sadarbību, svarīgākais vides pārvaldības instruments, ir vides komunikācija.

Maģistra darba mērķis ir novērtēt vides komunikācijas pārvaldību piekrastes pašvaldībās un izstrādāt vadlīnijas vides komunikācijas ieviešanai piekrastes teritoriju pārvaldības praksē.

Lai sasniegtu maģistra darba mērķi, ir izvirzīti šādi **uzdevumi**:

1. Veikt akadēmiskās literatūras teorētiskās bāzes, pārskatu un dokumentu analīzi, kā arī apkopot Latvijas un starptautiska mēroga pētījumus;
2. Veikt Latvijas mēroga praktiskās pieredzes apkopošana un analīzi;
3. Veikt integrēto situācijas analīzes pētījumu par vides komunikācijas pārvaldību piekrastes pašvaldībās: Liepājas pilsēta un Salacgrīvas novads, un atsevišķi salīdzinājumam Ogres novads, realizējot dokumentu analīzi un strukturētās intervijas ar iesaistīto mērķgrupu pārstāvjiem;
4. Apkopot un analizēt iegūtos pētījuma rezultātus un izstrādāt vadlīnijas vides komunikācijas pārvaldībā piekrastes pašvaldībām.

Lai sasniegtu maģistra darba mērķi, tiks izmantotas šādas **pētījumu metodes**:

1. Dokumentu analīze;
2. Integrētais situācijas analīzes pētījums (ietverot savstarpēji integrētās dokumentu studijas un intervijas) piekrastes pašvaldībās: Liepājas pilsēta un Salacgrīvas novads, ieskaitot dokumentu analīzi un Ogres novads.

Empīriskā pētījuma daļa tiks realizēta, pamatojoties uz dokumentu studijās iegūtajiem rezultātiem. Kopumā maģistra darba izpētes laikā tiks veikts integrētais situācijas analīzes pētījums Salacgrīvas novada pašvaldībā, Liepājas pilsētas pašvaldībā un Ogres novada pašvaldībā.

Pētījuma pirmajā posmā tika veikta gadījuma izpētes analīze Ogres novada pašvaldībā. Lai gan tā neatrodas piekrastes teritorijā, tomēr labos vides komunikācijas piemērus, kas attīstījušies gadu laikā, ir jānovērtē un jāapskata arī piekrastes kontekstā. Šis pētījums notika Valsts pētījumu programmas "Inovācija un ilgtspējīga attīstība: Latvijas pēckrīzes procesi globālā kontekstā (SUSTINNO)" 4. projekta „Vides daudzveidība un ilgtspējīga pārvaldība” ietvaros.

Metodes:

1. Ogres novada plānošanas dokumentu analīze;
2. Daļēji strukturētas intervijas ar visu mērķgrupu pārstāvjiem Ogres novadā.

Pētījuma otrajā posmā notika gadījuma izpētes analīze Salacgrīvas novada pašvaldībā. Šis pētījums notika Eiropas Savienības BONUS zinātniskās programmas projekta BaltCoast ietvaros.

Metodes:

1. Salacgrīvas novada plānošanas dokumentu analīze;
2. Daļēji strukturētas intervijas ar visu mērķgrupu pārstāvjiem Salacgrīvas novadā.

Papildus iepriekšējai gadījuma izpētes analīzei, **pētījuma trešajā posmā**, tika veikta vēl viena izpēte Salacgrīvas novadā, kas balstīta uz LU ĢZZF Vides zinātnes maģistratūras lauka studiju laikā veikto pētījumu. Kursa projekts “Integrētās piekrastes pārvaldības vadlīnijas: Salacgrīvas novads” ir izstrādāts Latvijas Universitātei sadarbojoties ar Salacgrīvas novada pašvaldību. Vides komunikācijas sektora analīze un vadlīniju izstrāde tiks veikta profesora R. Ernšteina vadībā.

Pētījuma ceturtajā posmā notika gadījuma izpētes analīze Liepājas pilsētas pašvaldībā. Tika izpētīti un novērtēti Liepājas pilsētā esošo vides pārvaldības un vides komunikācijas elementu – vides informācijas, vides izglītības, sabiedrības iesaistīšanas un videi draudzīgas rīcības darbības pieredze. Arī šis pētījuma posms notiks Valsts pētījumu programmas 4. projekta „Vides daudzveidība un ilgtspējīga pārvaldība” ietvaros.

Metodes:

1. Liepājas pilsētas plānošanas dokumentu analīze;
2. Daļēji strukturētas intervijas ar visu mērķgrupu pārstāvjiem Liepājas pilsētā.

1. ILGTSPĒJĪGA ATTĪSTĪBA UN VIDES PĀRVALDĪBA

1.1. Ilgtspējīga attīstība

Ilgtspējīgas attīstības vēstures pārskats

Jēdziens ilgtspējīga attīstība pirmo reizi definēts ANO Pasaules Vides un attīstības komisijas ziņojumā „Mūsu kopējā nākotne” 1987. gadā, zināms arī kā Brundlandes komisijas ziņojums. Tajā noteikta ilgtspējīgas attīstības klasiskā definīcija „attīstība, kas nodrošina šodienas vajadzības, neradot draudus nākamo paaudžu vajadzību apmierināšanai”. Ilgtspējīga attīstība ietver pārmaiņu procesus, kuros resursu izmantošana, investīciju novirzīšana, tehnoloģiju attīstība un institūciju izmaiņas ir savstarpēji harmoniskas un apmierina gan pašreizējo, gan nākotnes paaudžu vajadzības un vēlmes. (World Commission on Environment and Development, 1987).

1992. gadā Apvienoto Nāciju konferencē „Vide un Attīstība” tika parakstītas vispārējas konvencijas „Par bioloģisko daudzveidību” un „Par klimata pārmaiņām”, akceptēti ANO „Mežu izmantošanas principi” un parakstīta Rio deklarācija „Par vidi un attīstību”. Riodežaneiro tika izstrādāti 27 ilgtspējīgas attīstības principi uz kā balstīta deklarācija “Par vidi un attīstību”. Pirmkārt, taisnīguma un godīguma apņemšanās, prioritāri uzlabojot apstākļus pasaules nabadzīgajiem un lēmumiem, jāņem vērā nākamo paaudžu tiesības. Otrkārt, ilgtermiņa piesardzības princips, t.i. „ja pastāv nopietni vai neatgriezeniski draudi, nepilnīgs zinātniskais pamatojums nevar būt par iemesli, lai atliktu rentablu pasākumu izmantošanu vides degradācijas novēršanai”. Treškārt, ilgtspējīga attīstība ietver vides, ekonomikas un sabiedrības integrāciju. (The United Nations Programme of Action from Rio ‘Agenda 21’ , 1992).

Rio konferences rezultātā tika pieņemta rīcības programma par vidi un attīstību 21. gadsimtā - „Rīcības programma 21: rīcības plāns ilgtspējīgai attīstībai” (Agenda 21). Tas ir plāns, kurā vienojušās ANO dalībvalstis, organizācijas un individuālas valdības visā pasaulē - 179 valstis, tai skaitā Latvija, lai sasniegtu kvalitatīvas vides un veselīgas ekonomikas mērķi vietējā, valsts un pasaules mērogā. Agenda 21 sastāv no 40 nodaļām, sadalītas 4 blokos: Sociālās un ekonomiskās dimensijas – vērsta uz cīņu pret nabadzību, mainot patēriņa modeļus, un veselības veicināšanu, lai sasniegtu ilgtspējīgu sabiedrību; Resursu saglabāšana un racionāla izmantošana – ietver atmosfēras aizsardzību, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, piesārņojuma kontroli un biotehnoloģiju pārvaldi; Sabiedrības grupu nostiprināšanu – ietver bērnu, jauniešu, sievietes, pamatiedzīvotāju un kopienu lomu

nostiprināšanu; Ieviešanas līdzeklī – zinātne, tehnoloģijas, izglītība, starptautiskas institūcijas un finanšu mehānismi. (The United Nations Programme of Action from Rio ‘Agenda 21’, 1992).

Agenda 21 panākumi lielā mērā ir atkarīgi no izglītības un sabiedrības informēšanas, tāpēc 36. nodaļa to paredz kā vienu no programmas ieviešanas līdzekļiem. Tajā noteikts, ka „izglītība ir būtisks faktors ilgtspējīgas attīstības veicināšanai un vides un attīstības jautājumu risināšanai”. Gan formālā, gan neformālā izglītība ir obligāta, lai mainīt sabiedrības attieksmi, veidotu vides izpratni un vērtības, kas atbilst ilgtspējīgai attīstībai un efektīvai lēmumu pieņemšanai. (The United Nations Programme of Action from Rio ‘Agenda 21’, 1992)

Programmas 28. nodaļā īpaši uzsvērta pašvaldību loma Agenda 21 īstenošanā. Ņemot vērā to, ka daudzas problēmas sakņojas tieši vietējās aktivitātēs, pašvaldību līdzdalība ir noteicošais faktors to risināšanā. Vietējās pašvaldības darbina ekonomisko, sociālo un vides infrastruktūru, pārrauga plānošanas procesus, politikas un piedalās reģionālās vides politikas īstenošanā. Tā kā pašvaldības līmenis ir tuvāk sabiedrībai, tai ir ļoti liela loma sabiedrības izglītošanā, mobilizēšanā un apziņas veidošanā. Katras pašvaldības uzdevums ir veidot komunikāciju ar iedzīvotājiem, vietējām organizācijām un privāto sektoru, lai adaptētu programmas principus sabiedrībā.

Agenda 21 paredzēja, ka valstis izstrādā savas nacionālās ilgtspējīgās attīstības stratēģijas un vietējā līmeņa ilgtspējīgas attīstības rīcības programmas Local Agenda 21 ietvaros. Local Agenda 21 ir vietējās pašvaldības vadīts process, kura rezultātā tiek izveidota visaptveroša rīcības programma, iekļaujot vides aizsardzības, ekonomiskos un sabiedrības labklājības aspektus vietējās teritorijas mērogā. Tas prasa integrētu ekonomiskās, sociālās un vides jomu plānošanu. Local Agenda 21 mērķi sakrīt ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem:

1. ekonomisko, ekoloģisko un sociālo sistēmu harmonija;
2. dabas resursu saglabāšana un saprātīga izmantošana;
3. cilvēkiem garantēta drošība un veselība.

Galvenie programmas elementi ir sabiedrības līdzdalība lēmumu pieņemšanā, pašreizējās situācijas novērtējums, mērķu uzstādīšana, monitorings un atskaites ziņojumi. Local Agenda 21 paredz, ka vietējās mērķgrupas, piemēram, iestādes, skolas, nevalstiskās organizācijas un iedzīvotāji apņemas samazināt sevis radīto ietekmi uz vidi, palielinot vides apziņu, mainot patēriņa ieradumus, samazinot enerģijas un ūdens patēriņu un atkritumu daudzumu. (The United Nations Programme of Action from Rio ‘Agenda 21’, 1992)

Globālā līmeņa Agenda 21 perspektīvas un principi ir integrēti vairākās politikas jomās un rīcībās. Viena no tādām programmām ir Baltijas jūras reģiona dienas kārtība 21. gadsimtam (Baltija 21). Šo rīcības programmu veido 11 Baltijas jūras reģiona valstis, Eiropas Komisija, reģionālās sadarbības un nevalstiskās organizācijas un finanšu institūcijas. Darbs pie šīs programmas tiek plānots ņemot vērā Baltijas jūras reģiona tautsaimniecībai un videi nozīmīgus sektorus: lauksaimniecība, izglītība, enerģētika, rūpniecība, zivsaimniecība, tūrisms, transports un telpiskā plānošana. Baltija 21 vispārējais mērķis ir „pastāvīga sabiedrības dzīves un darba apstākļu uzlabošana ilgtspējīgas attīstības, ilgtspējīgas resursu izmantošanas un vides aizsardzības ietvaros”. Sagaidāmie rezultāti ir: Droša un veselīga dzīves pašreizējām un nākamajām paaudzēm; Plaukstošu ekonomika un sabiedrība; Vietējā un reģionālā sadarbība balstīta uz demokrātijas, atklātības un līdzdalības principiem; Saglabāta bioloģiskā un ekosistēmu daudzveidība; Piesārņojums atmosfērā, zemē un ūdenī nepārsniedz kapacitāti raksturs; Atjaunojamie resursi tiek efektīvi izmantoti un pārvaldīti, to atjaunošanās spējas.

Latvijā šo laiku raksturo ārvalstu partneru ierosināti pilotprojekti ilgtspējīgas attīstības veicināšanai pilsētu sadarbības ietvaros, starptautiskais finansējums, aktivitātes kapacitātes veidošanai, metodiku izstrāde latviešu valodā, liela motivācija un interese no vides speciālistu puses, piesardzīga līdzdalība no pašvaldību administrācijas, interese no iedzīvotājiem, nevalstisko organizāciju aktivitātes, akadēmisko institūciju mediatīvais darbs, sabiedrības līdzdalības metožu testēšana un praktiskas demonstrāciju aktivitātes. (Lagzdiņa, 2009)

Latvijas ilgtspējīgas attīstības pamatnostādņu izstrādi lielā mērā ir noteikuši starptautiskie procesi un notikumi Eiropas Savienībā. Par galveno iemeslu Latvijas ilgtspējīgas attīstības pamatnostādņu izstrādei ir jāmin vēlme integrēties Eiropas Savienībā, kā arī ANO ilgtspējīgas attīstības konferenci jeb Rio+10 Samitu Johannesburgā, kur Latvijai, līdzīgi kā citām valstīm, vajadzēja atskaitīties par sasniegto ceļā uz ilgtspējīgu attīstību.

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2030. Nacionālajā līmenī tas ir augstākais valsts attīstības plānošanas dokuments, kurš tiek ņemts vērā izstrādājot vietējā plānošanas līmeņa dokumentus – Ilgtspējīgas attīstības plānu, Attīstības programmu un Teritorijas plānojumu.

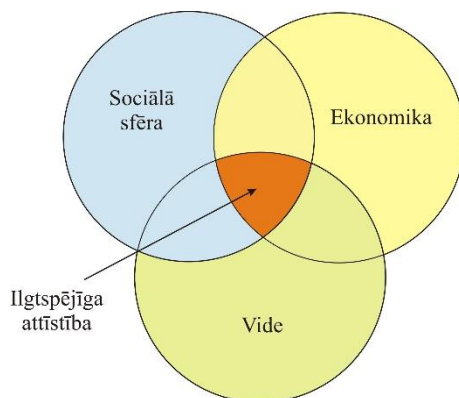
Ilgtspējīgas attīstības pamatideja aicina apmierināt esošās paaudzes vajadzības, līdzsvarojot sabiedrības labklājības, vides un ekonomiskās attīstības intereses, vienlaikus nodrošinot vides prasību ievērošanu un dabas daudzveidības saglabāšanos, lai nemazinātu nākamo paaudžu vajadzību apmierināšanas iespējas. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija tika veidota, vispirms analizējot un apzinoties ar globāliem procesiem saistītās pārmaiņas. Ilgtspējības modeļa ietvaros vienīgā iespēja veiksmīgi atbildēt uz globālajiem izaicinājumiem

ir veidot tādu attīstības politiku, kur nepieciešamība veicināt ekonomisko izaugsmi, uzlabot ikviena sabiedrības locekļa dzīves kvalitāti, nepieciešamība nodrošināt sociālo saliedētību un drošību, kā arī nepieciešamība nosargāt ekoloģisko vidi nākamajām paaudzēm būtu līdzsvarā. Ņemot vērā globālās tendences un rūpīgi izvērtējot Latvijas resursus un to izmantojumu, ir noteikti galvenie stratēģiskie principi: jaunrades princips – viens no būtiskākajiem attīstības dzinūļiem kā rezultātā tiek radīts jauns komerciāls produkts vai pakalpojums, kas kalpo kā nākotnes ekonomikas pamats; sadarbības princips - ļauj kombinēt katram pieejamos resursus un kopīgi risināt problēmas, pieņemot efektīvākus lēmumus un atrast optimālākos risinājumus; Līdzdalības princips - iespējams rast optimālus risinājumus dažādām situācijām, veicināt sabiedrības saliedētību un informētību. (Latvijas IAS, 2010)

Ilgspējīgas attīstības koncepts

Termins “ilgtspējība” sākotnēji lietots ekoloģijas zinātnes ietvaros un tas tika attiecināts uz ekosistēmu potenciālu pastāvēt laikā. Pievienojot jēdzienu “attīstība”, fokuss pārslēdzās no ekoloģijas uz sabiedrību. (Reboratti 1999). Šobrīd ilgtspējīgas attīstības fokusā galvenokārt ir sabiedrība un tās mērķis ir iekļaut vides apsvērumus sabiedrības uzvedības maiņā, īpaši izmainot rīcības ekonomikas jomā.

Ilgspējīgas attīstības jēdziens tiek interpretēts dažādi, bet izplatītākā definīcija ir noteikta ANO Pasaules Vides un attīstības komisijas ziņojumā „Mūsu kopējā nākotne” - „attīstība, kas nodrošina šodienas vajadzības, neradot draudus nākamo paaudžu vajadzību apmierināšanai”. Tā ietver sabiedrībai labvēlīgu un līdzsvarotu dabas, sociālo un ekonomisko vidi integratīvā pieejā. Šobrīd ilgtspējīgas attīstības fokusā galvenokārt ir sabiedrība un tās mērķis ir iekļaut vides apsvērumus sabiedrības uzvedības maiņā, īpaši izmainot rīcības ekonomikas jomā. (ANO, Rio konference, 1992).

1.1.attēls. Vides, ekonomikas un sociālās dimensijas, ilgtspējīga attīstība.

(Kļaviņš u.c., 2008)

Modelis balstās uz nepieciešamību optimizēt ekonomisko attīstību un sociālo sistēmu, kā arī ietekmi uz vidi un resursu izmantošanu šobrīd un nākotnē, ņemot vērā arī globālās perspektīvas. Tā mērķis ir orientēts nevis uz katras dimensijas atsevišķiem sasniegumiem, bet uz cilvēces nākotnes pasargāšanu. Tas ir dinamiskas koncepts, kura pamatā ir nepārtraukta ilgtspējīgas attīstības veicināšana, kuras raksturlielumi mainās un attīstās laika un telpas griezumā dažādos sociālos, politiskos, kultūras un vēstures kontekstos. (Kļaviņš u.c., 2008).

Galvenie ilgtspējīgas attīstības uzdevumi:

- Dabas resursu saglabāšana;
- Cilvēka radītās vides un dabas vides sabalansēta attīstība;
- Vides kvalitātes nodrošināšana;
- Sociālās vienlīdzības nodrošināšana;
- Sabiedrības līdzdalība.

Ilgspējīgas attīstības uzdevumi ir neatliekami un akūti, lai saglabātu vidi. Valstīm ilgtspējīgas attīstības uzdevumi un mērķi ir atšķirīgi un dažādi, atkarībā no valsts attīstības, ekonomiskā un ekoloģiskā stāvokļa, bet kopumā tās ir dziļas, strukturālas ekonomiskās, sociālās un politiskās pārmaiņas. (Usha, 2007)

1.2. Vides pārvaldība pašvaldībās

Vide zinātne ir zinātne par dabas sistēmām, to mijiedarbību ar cilvēkvidi. Tās kā intrerdisciplināras zinātnes atšķirība no tradicionālajām jeb monodisciplinārajām zinātnēm ir sistemātiskas izpratnes izveide par dabā noritošajiem procesiem, kā arī to mijiedarbību ar ekonomisko vidi un sociālo vidi, to izpausmēm. Vides problēmu risināšanā nepieciešams iesaistīt dažādu nozaru speciālistus un zinātņu pārstāvjus (Kļaviņš u.c., 2008).

Vides zinātnes nozare ir attīstījusies sociālo un dabas zinātņu savstarpēja mijiedarbības rezultātā. Tā pēta cilvēka un dabas vides mijiedarbību, dabas resursu, bioloģiskās un ģenētiskās daudzveidības aizsardzību, ilgtspējīgas līdzāspastāvēšanas iespējamību un cilvēku aizsardzību no to darbības nelabvēlīgām ietekmēm. Vides pārvaldība ir vides zinātnes apakšnozare, kuras galvenais mērķis ir izzināt sabiedrībā noritējošo procesu ietekmi uz vidi, tajā ietilpst pētījumi par dabas resursu izmantošanas un dabas vides bioloģiskās un ģenētiskās daudzveidības aizsardzības zinātnisko pamatu un ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanu (Kļaviņš u.c., 2008; Latvijas Zinātnes padome, 2009).

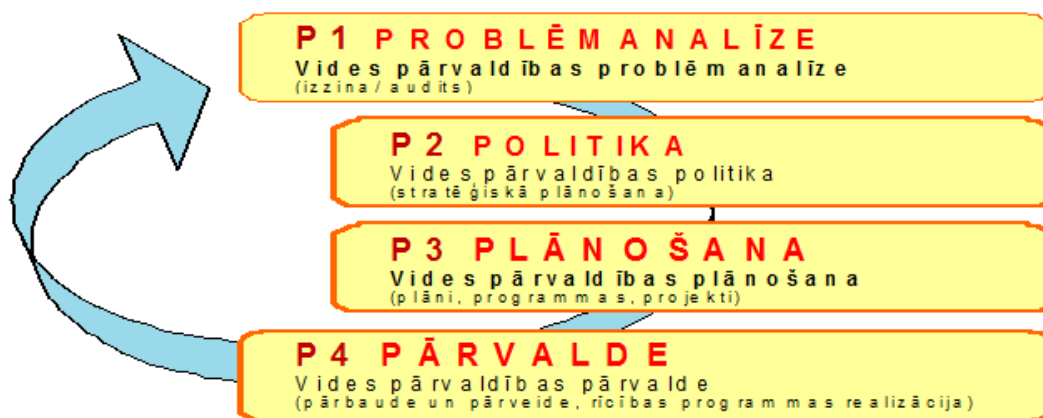
Vides pārvaldību var skaidrot arī kā „konkrētās pieņemtās vides politikas un tās realizācijas plāna programmēšana un projektu īstenošana, kas nodrošina galveno vides

pārvaldības funkciju piemērošanu starptautiskajā, valsts, municipālajā, sadzīves un korporatīvajā vidē” (Ernšteins, Jūrmalietis, 2000).

Galvenās vides pārvaldības funkcijas:

- konkrēto dabas un sociālās vides mijiedarbības radīto vides problēmu novērtēšana,
- alternatīvo risinājumu plānošana un izvēle,
- pieņemtā lēmuma plānošana;
- izpildes un kontroles funkcijas. (Ernšteins, Jūrmalietis, 2000).

Vides pārvaldības teorētisko pamatu veido pārvaldības cikla 4P modelis, kurš sastāv no savstarpēji saistītiem, cikliskiem posmiem.

1.2.attēls. Vides pārvaldības cikla 4 P modelis (Ernšteins, 2010)

Vides pārvaldības cikla pamatelementiem un to piemērošanu municipālajās vides politikas plānošanas un pārvaldības vides procesos:

P1 – Problēmanalīze - esošās vides problēmas problēmanalīzes izstrāde, kuras laikā tiek novērtētas attīstības iespējas, veikta stipro, vājo pušu analīze, noteiktas mērķgrupas un to sadarbība, kā arī, izvērtēta horizontālā un vertikālā integrācija citu sektoru starpā;

P2 – Vides politikas izstrāde - vides politikas definēšanas posms, kura ietvaros formulētas galvenās vērtības un nodomi, kā arī, galvenie pamatprincipi un attīstības mērķis. Kā trešais etaps ir P3, šī posma ietvaros tiek konkretizēta jeb plānota izvēlētā politika un sagatavots nepieciešamais nodrošinājums izstrādātās politikas realizācijai;

P3 – Vides politikas plānošana - definēts vides politikas mērķis, izvirzīti galvenie rīcības virzieni, uzdevumi, kā arī apzinātas iespējas, ar kādiem resursiem, instrumentiem un priekšnosacījumiem politika var tikt realizēta.;

P4 – Programmas izstrāde - ietver politikas programmēšanu, tiek izstrādātas konkrētas rīcības, to sistēmiska un pēctecīga realizācija, turklāt šajā posmā ir nepieciešams paredzēt monitoringu un kontroli par padarīto, lai nodrošinātu atgriezenisko saiti un veiktu politikas pilnveidi. (Ernšteins, 2010).

Latvijas vides politika tiek veidota saskaņā ar vides politikas pamatnostādņēm, kuras sagatavotas, lai veidotu pamatu vides kvalitātes saglabāšanai un atjaunošanai, kā arī dabas resursu ilgtspējīgai izmantošanai, vienlaikus ierobežojot kaitīgo vides faktoru ietekmi uz cilvēka veselību. Tas ir vidēja termiņa politikas plānošanas dokuments, kurā formulēti vides politikas mērķi, risināmās problēmas, politikas pamatprincipi un politikas rezultāti, kā arī rīcības virzieni politikas mērķu sasniegšanai. (Vides ministrija, 2009)

Kā vides politikas virsmērķis ir definēts iedzīvotāju iespēju dzīvot tīrā un sakārtotā vidē nodrošināšana, īstenojot ilgtspējīgu attīstību, saglabājot vides kvalitāti un bioloģisko daudzveidību, nodrošinot dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, kā arī sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā un informētību par vides stāvokli. Pamatnostādņēs ievēroti vairāki pamatprincipi – ilgtspējīgas attīstības princips, izvērtēšanas princips, novēršanas princips, piesardzības princips, princips „piesārņotājs maksā” un sabiedrības informēšanas un līdzdalības princips. Dokuments sadalīts četrās galvenajās daļās – gaiss, ūdens, zeme, daba un klimats. Katrā no sadaļām kā pēdējais iekļauts mērķis nodrošināt sabiedrību ar informāciju. (Vides ministrija, 2009)

Galvenās pašvaldību vides pārvaldības instrumentu grupas:

1. Politiskie un likumdošanas instrumenti.

Pašvaldības domes lēmumi; pašvaldības saistošie noteikumi; teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi; ārējie normatīvie akti un prasības; kas regulē vides sektoru.

2. Plānošanas instrumenti.

Ilgspējīgas attīstības stratēģija; pašvaldības attīstības programma; pašvaldības teritorijas plānojums; atsevišķu teritoriju detālplānojumi un tematiskie plānojumi; pašvaldības nozaru attīstības stratēģijas un plāni; Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums un konkrētā plānošanas dokumenta Vides pārskats; Vides politikas plāns/Rīcības programma; Īpaši aizsargājamo teritoriju dabas aizsardzības plāni.

3. Ekonomiskie un finanšu instrumenti.

Ikgadējais budžets; Pašvaldības finansiāls atbalsts dažādām aktivitātēm; Vides projekti – Latvijas mēroga un ES finansētajos; uzņēmēju un privāto investoru piesaiste; Dabas resursu nodoklis; vides aizsardzības pasākumu budžets kā

atsevišķa pašvaldības speciālā budžeta sastāvdaļa; princips “Piesārņotājs maksā”.

4. Administratīvi institucionālie instrumenti.

Vides uzraudzības nodaļa; Vides aizsardzības komisija; līgumi/projekti ar vides konsultantiem un zinātniekiem, kas tiek piesaistīti pētnieciskiem darbiem priekšlikumu sagatavošana piesārņojošo darbību atļaujām, kuras izsniedz RVP; vides licence; sadarbības projekti vides sektorā; sabiedriskais vides inspektors

5. Infrastruktūras instrumenti.

Tehniskā infrastruktūra; atkritumu poligoni; šķirotu atkritumu pieņemšanas laukumi; konteineri šķirotajiem atkritumiem; centralizētas ūdensapgādes un kanalizācijas tīkli; notekūdeņu attīrīšanas iekārtas; veloceļi; sociālā infrastruktūra; zilā karoga kustība

6. Komunikācijas instrumenti.

Pilsētas portāls; plašsaziņas līdzekļu iesaistīšana; preses relīzes,; izglītības kursi; sabiedriskās apspriešanas; informatīvi izglītojošie tematiskie materiāli; vides projektu nedēļas skolās; sadarbība ar Ekoskolām; starptautiskā un nacionālā mēroga vides iniciatīvas; teritoriju sakopšanas talkas. Šis instrumentu kopums nodrošina vides informācijas apmaiņu, atgriezeniskās saites iedibināšanu un tās efektivitātes paaugstināšanu starp mērķauditorijām.

2. INTEGRĒTĀ PIEKRASTES PĀRVALDĪBA

Piekrastes telpiskās attīstības pamatnostādnēs 2011.-2017. gadam piekraste ir apzīmēta kā “Baltijas jūras un sauszemes saskares josla, kurā norit jūras krasta ģeoloģiskie procesi (erozija un akumulācija), ir savdabīga jūras un krasta ainava, ko veido pludmale, stāvkrasti, upju grīvas, randu pļavas, kāpas, lagūnu ezeri, bākas, moli, ostas, ostu pilsētas, ciemi un viensētas, kur dzīvesveids (zveja jūrā, zivju apstrāde, jūraszāļu vākšana) un kultūras mantojums (apbūve, dialekti, tradīcijas u.c.) atšķiras no iekšzemes.” (PTAP, 2011).

Viens no PTAP uzdevumiem ir piekrastes funkcionālās telpas un piekrastes zonas noteikšana. Līdz šim ņemta vērā HELCOM rekomendācija, kura nosaka, ka piekrastes plānošanas zona ir vismaz 3 km plata sauszemes josla no ūdens līnijas, bet piekrastes funkcionālā zona ir vismaz 5 km plata josla Latvijas teritoriālajos ūdeņos un 5 km josla sauszemē no ūdens līnijas. Piekrastes pašvaldību ciemi un ezeri tiek iekļauti nedalīti, izņemot gadījumos, kas teritorijas atrodas Rīgā, Ķemeru Nacionālajā parkā un Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā. (PTAP, SIVN, 2011).

Pēc aizsargjoslu likuma 6. panta “Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes aizsargjosla” piekraste definēta 3 zonās, un aizsargjosla izveidota, lai “samazinātu piesārņojuma ietekmi uz Baltijas jūru, saglabātu meža aizsargfunkcijas, novērstu erozijas procesu attīstību, aizsargātu piekrastes ainavas, nodrošinātu piekrastes dabas resursu, arī atpūtai un tūrismam nepieciešamo resursu un citu sabiedrībai nozīmīgu teritoriju saglabāšanu un aizsardzību, to līdzsvarotu un ilgstošu izmantošanu”:

1. Vismaz 300 m plata sauszemes josla iekšzemes virzienā, sākot no vietas, kur sākas dabiskā sauszemes veģetācija, izņemot pilsētās un ciemos, kur šī josla ir 150 m plata, obligāti iekļaujot tajā īpaši aizsargājamus biotopus un ņemot vērā vēsturisko apdzīvojuma struktūru;
2. 10 m pludmales un zemūdens šelfa daļa no vienlaidu dabiskās sauszemes veģetācijas sākuma;
3. Līdz 5 kilometru plata ierobežotas saimnieciskās darbības josla. (Aizsargjoslu likums, 1997).

Kurzemes plānošanas reģiona telpiskajā (teritorijas) plānojumā 2006.–2026. gadam piekraste ir definēta kā daudzfunkcionāla teritorija, kas izdalāma kā īpašs attīstības apakšreģions. Par tā robežām jāvienojas, ņemot vērā gan dabas aizsardzības, gan attīstības apsvērumus. (KPRTP, 2008). Tāpat Baltijas jūras piekraste ir definēta kā viena no Latvijas

lielākajām vērtībām, kur dabas un kultūras mantojuma saglabāšana jālīdzsvaro ar ekonomiskās attīstības veicināšanu. Tā ir arī iekļauta Latvijas nacionālo interešu telpu sarakstā, jo tā ir teritorija ar izcilu vērtību un nozīmi Latvijas ilgtspējīgai attīstībai, identitātes saglabāšanai un ietver valsts attīstībai nozīmīgus stratēģiskus resursus. (LIAS, 2010).

Latvijas krasta līnijas garums ir aptuveni 496 km un to veido 17 vietējās pašvaldības, to administratīvi teritoriālo vienību (pagastu) teritorijas, kas robežojas ar jūru: četras republikas nozīmes pilsētas (Rīgu, Jūrmalu, Ventspili, Liepāju) un 13 novadi, kā arī Latvijas jurisdikcijā esošās Baltijas jūras akvatorijas daļa līdz 2 km attālumam no jūras krasta līnijas. 2015.gada sākumā piekrastes pašvaldībās kopumā dzīvoja 923 448 iedzīvotāju, no tiem 94,8 % deklarējušies Rīgā, Liepājā, Ventspilī vai Jūrmalā. (Valsts ilgtermiņa tematiskais plānojums Baltijas jūras piekrastei 1.redakcija, 2015).

Baltijas jūras un Rīgas jūras līča krasta līnija ir visai iztaisnota, bez sīkākiem līčiem, tikai vietām jūrā iesniedzas sauszemes izliekumi – ragi. Latvijas piekrastes ainavu struktūru veido salīdzinoši maz pārveidota vide ar daudzveidīgiem dabas objektiem - liedagi, stāvkrasti, kāpas, piekrastes kāpu meži un pļavas, mitraines, sēkļi utt. Piekraste ir viena no Latvijas ekoloģiski nozīmīgākajiem ainavu kompleksiem, ko apliecina arī augstais piekrastē izveidoto ĪADT īpatsvars. (PTAP, SIVN, 2011). Piekrastei raksturīga atšķirīga starptautiska un vietēja mērogā nozīmes dabas un kultūras mantojuma vērtību koncentrācija.

Piekrastes attīstību ietekmējošie faktori:

1. Dabas faktori:

1.1. Piekrastes dabas resursi – jūra, krasta zona, vērtīgās smilšainās pludmales, piekrastes ainava un biotopi ir unikāla vērtība Latvijas un starptautiskā mērogā;

1.2. Būtiskākie krasta ģeoloģiskie procesi (sanesu plūsmas izmaiņas, erozija, akumulācija, eolie procesi) saistīti ar krastu eroziju un atsevišķu teritoriju applūšanas draudiem;

1.3. Vairāk nekā piekto daļu (22%) no Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes sauszemes joslas 5 km platumā aizņem Eiropas Savienības nozīmes aizsargājami biotopi;

1.4. Baltijas jūras un sauszemes saskares joslā ir izveidojies unikāls dabas un krasta ainavas komplekss, kuru veido pludmale, kāpas, meži, stāvkrasti, upju grīvas, lagūnu ezeri un randu pļavas, kā arī bākas, moli, ostas, ostu pilsētas, ciemi un viensētas.

2. Sociālie un ekonomiskie faktori:

2.1. Teritorijā notiek iedzīvotāju skaita samazināšanās: lielākais iedzīvotāju skaita samazinājums ir pierobežas novados (Rucava, Salacgrīvas novads), salīdzinoši neliels pieaugums vērojams tikai Pierīgā (Jūrmalā, Carnikavas un Saulkrastu novados);

2.2. Starp piekrastes pašvaldībām ir ļoti izteiktas atšķirības iedzīvotāju ienākumu līmenī, kas tiešā veidā ietekmē arī pašvaldību finansiālās pastāvības iespējas;

2.3. Dominējošās nozares pēc uzņēmumu īpatsvara piekrastes novadu ekonomikā ir lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības nozare (35,95%); vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības nozare (9,83%). Pierīgas novados dominējošās ir pakalpojumu nozares, bet tradicionālās zvejniecības un zivju pārstrādes nozares ieņem nozīmīgu vietu mazajos piekrastes novados;

2.4. Nozīmīgi ekonomiskās attīstības elementi ir lielās eksporta ostas, kas darbojas starptautiskas konkurences apstākļos un mazās ostas, kas sekmē apkārtējās teritorijas attīstību, tai skaitā tūrisma un rekreācijas jomas attīstību;

2.5. Tūrisma nozarei nozīmīgāko izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumu nozares uzņēmumu kopējais skaits uzrāda stabilitāti un pieauguma tendenci;

2.6. Pamata infrastruktūras nepietiekamība mazina piekrastes konkurētspēju, vienlaikus rada antropogēnās slodzes uz jūtīgo piekrastes kāpu zonu un pludmali;

3. Pārvaldības faktori:

3.1. Nacionālajā līmenī piekraste pārvaldībā piedalās kontrolējošās institūcijas dabas aizsardzības, vides veselības un kultūras mantojuma aizsardzības jomā (Dabas aizsardzības pārvalde, Valsts vides dienests, Veselības inspekcija, Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija);

3.2. Reģionālajā līmenī piekrastes pārvaldībā ir iesaistītas plānošanas reģionu administrācijas, vietējā līmeņa 17 pašvaldības un nozīmīgākās sabiedriskās organizācijas un to apvienības;

3.3. Teritorijas pārvaldību nodrošina pārvaldības instrumentu kopums: politikas un likumdošanas instrumenti (normatīvo aktu regulējums); - plānošanas instrumenti (plānošanas reģionu, pašvaldību, institūciju līmenī); ekonomiskie un finanšu instrumenti (budžeta līdzekļi, nodokļu politika, atbalsta programmu/fondu līdzekļu piesaiste, PPP veicināšana, zaļais iepirkums, ekosertifikācija); administratīvie un institucionālie instrumenti; infrastruktūras instrumenti (nacionālo/vietējo varas iestāžu organizācijas strukturālā pilnveide, kvalitātes vadības/vides pārvaldības sistēmu izveide); komunikāciju instrumenti;

3.4. Ierobežotās budžeta iespējas kā valsts, tā pašvaldību sektorā ieguldījumiem infrastruktūras attīstībai rada draudus ekosistēmu degradācijai;

3.5. Labas pārvaldības atslēga un piekrastes plānojuma īstenošanos stūrakmens ir vienota sapratne par piekrastes teritorijas publiskās infrastruktūras attīstības mērķiem un ieinteresētība līdzdalībai to īstenošanā. (VITPBJP 1.redakcija, 2015).

Viens no pirmajiem dokumentiem, kurā tiek pieņemtas kādas rekomendācijas attiecībā uz Baltijas jūras piekrastes zonu ir HELCOM konvencija, kuras mērķis ir aizsargāt Baltijas jūras vidi un atbalstīt dažāda veida ilgtspējīgas ekonomiskās un sociālās darbības. Rekomendācijas. Rekomendācijas, kas noteiktas Latvijai:

1. aizsargjoslu izveidošanu ārpus pilsētām un apdzīvotām vietām, ņemot vērā dabas un ainavas vērtības piekrastē, bet vismaz 100 - 300m platumā sauszemes un jūras virzienā no vidējās ūdens līnijas;

2. vismaz 3 km plata sauszemes josla no ūdens līnijas nosakāma kā piekrastes plānošanas zona;

3. kā pirmais solis Baltijas jūras piekrastes un jūras teritorijas aizsargājamo teritoriju izveidē tiek ieteiktas 4 aizsargājamās teritorijas Latvijas teritorijā: Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta piekrastes daļa Dzeņi - Ainaži; Kaltene/Engure; Lielirbe/Kolka; Pape/Pērkone;

4. ņemot vērā krastu dinamisko raksturu un patstāvīgo mainību, ārpus apdzīvotām vietām nebūtu veicami piekrastes aizsardzības pasākumi, ja vien tas nav noteikts integrētā piekrastes zonas apsaimniekošanas plānojumā;

5. principus ilgtspējīgam un videi draudzīgam tūrismam Baltijas jūras vidē un piekrastes plānošanas zonā, t.i., 3 km sauszemes teritorijā.

6. aizliegt tās aktivitātes, kas var būtiski ietekmēt, iznīcināt vai radīt kaitējumu izzūdošiem vai apdraudētiem biotopiem, kas iekļauti HELCOM Sarkanajā sarakstā.

7. valstis aicinātas izstrādāt nacionālu stratēģiju, kas ieviestu cilvēku darbības piekrastes zonā integrētas pārvaldības principus, iekļaujot arī jūras teritoriju, kā arī pielietojot ekosistēmu principu cilvēku darbības pārvaldībā.

8. rekomendē, ka valstis kopīgi izstrādā vienotus jūras un piekrastes telpiskās plānošanas principus, novērš telpisko datu trūkumu, identificē un kartē konfliktējošas intereses, pienākumus un jūras izmantošanu. (HELCOM, 1992).

3. VIDES KOMUNIKĀCIJA

3.1. Komunikācijas jēdziens

Komunikācija ir sazināšanās, informācijas pārraide, saskarsme, saziņa, domu, priekšstatu, jūtu u.c. apmaiņa starp cilvēkiem viņu darbības procesā. Komunikācijas dialogs pieļauj, ka arī otrai pusei var būt kādi priekšlikumi, kas satur abām pusēm noderīgas idejas jeb tas ir divpusējs signālu apmaiņas process, kura nolūks ir informēt, pārliecināt vai pārliecināt. Komunikācijas procesa pamats ir komunikācijas dialogā iesaistīto abu pušu līdzdalība, ko nosaka šo pušu attiecības un komunikācijas sociālais konteksts (Katlip et al., 2002) Tādējādi secināms, ka komunikācija ir dialogs, kuras būtiska sastāvdaļa ir atgriezeniskās saites veidošana – informācijas devējam jeb nosūtītājam būtiski ir saņemt apstiprinājumu, ka ziņas saņēmējs ir saņēmis un uztvēris nodoto informāciju.

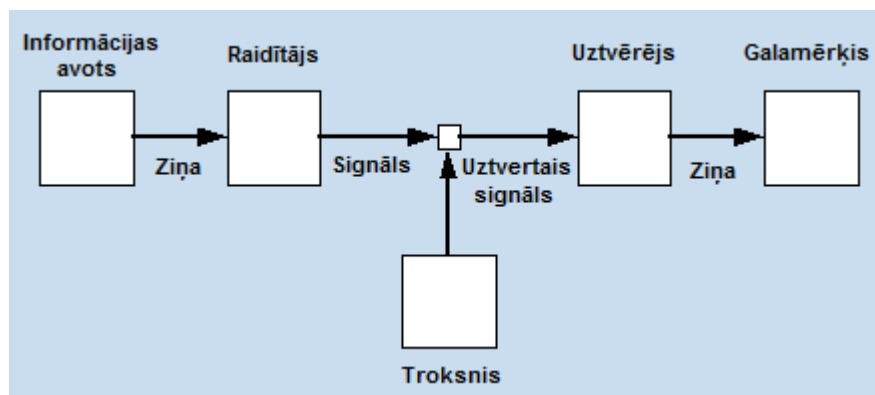
Komunikācija ir process, kad sistēma, avots ietekmē otru, galamērķi, manipulējot ar dažādiem simboliem, sociāla mijiedarbība ar vēstījumu palīdzību, informācijas, ideju, attieksmju vai emociju pārraidīšana, galvenokārt ar simbolu palīdzību, process, kurā dalībnieki rada un dalās informācijā viens ar otru, lai sasniegtu abpusēju sapratni (Komunikācija, 2010). Komunikāciju process ir informācijas apmaiņa starp divām un vairāk personām, galvenais mērķis ir nodrošināt informācijas sapratni (Ruperte, nedatēts.), ietekmēt partnera uzvedību, emocijas, nostādni un attieksmi, aktivitātes pakāpi un darbību, tā ir secīga darbību virkne kāda rezultāta sasniegšanai.

Lai arī komunikācijas joma pēdējo dekāžu laikā ir mainījusies, tomēr komunikācijas modeļi paliek tādi paši kā pirms 40 gadiem. Šenona - Vīvera (1948) modelis pirmo reizi sniedz vispārēju komunikācijas procesa atspoguļojumu, kas kalpo par pamatu dažādās komunikācijas disciplīnās. Tas ir lineārs, un apraksta komunikāciju starp 2 subjektiem: ziņas sniedzēju un saņēmēju. Šis modelis ne tikai paskaidro, kā notiek komunikācija, bet arī to, kāpēc tā reizēm neizdodas.

Šenona – Vīvera modelis komunikācijas procesu sadala 6 komponentēs (skat. att. Nr. 3.1.):

1. Informācijas avots, kas rada ziņu;
2. Raidītājs, kas pārveido ziņu par signāliem;

3. Kanāls, pa kuru signāli tiek pārvadīti;
4. Uztvērējs, kas "atšifrē" ziņu signālus;
5. Galamērķis, kur ziņa tiek saņemta;
6. Troksnis, kas ir disfunkcionāls faktors.

3.1.attēls. Šenona - Vīvera komunikācijas modelis (Šenons, Vīvers, 1948)

Starp ziņas sūtītāju un saņēmēju ir kodēšanas, pārraidīšanas, uztveršanas un atkodēšanas ierīces. Tas viss un vēl dažādi citi apstākļi rada troksni. Šis modelis par lineāru ir jāuzskata galvenokārt tāpēc, ka nevienā no nosauktajiem starpposmiem un neviens no iespējamajiem blakus faktoriem nemaina paša ziņojuma saturu. Tas var mainīties, bet pietiekami reti tehnisku vai cilvēcisku faktoru dēļ. Tas viss tiek raksturots kā trokšņi, un, ja ir pietiekami reti un neregulāri, īpaši netiek analizēti. (Broks, 2012)

Vēl joprojām ļoti plaši izmantots ir Lasvela (1948) komunikācijas modelis, kurš paredz piecus komunikācija elementus: “kurš?” – ziņas veidotājs, komunikators; “ko saka?” ir attiecināms uz ziņu; “kādā veidā?”, kādu kanālu izmantojot, tiek nodota ziņa; “kam?” norāda uz saņēmēju un “kāds ir efekts?”, reakcija uz saņemto ziņojumu. Šis modelis ir vienkāršs un viegli saprotams, piemērots gandrīz visiem komunikācijas tipiem un ietver efekta konceptu. Šajā gadījumā efekts sasauca ar komunikācijas mērķi radīt iespaidu un veidot reakciju.

3.2. Vides komunikācijas jēdziens

Viens no vides pārvaldības politikas instrumentiem ir vides komunikācija, kas saista dažādos politikas un pārvaldības posmus, lai tie būtu savstarpēji integrēti.

Latvijas sabiedrībai vides komunikācija ir salīdzinoši jauns jēdziens. Vides komunikāciju var uzskatīt par specifisku sektoru, kas interdisciplināri bagātināts ar komunikācijas zinātnes sfērā tradicionāli neiekļautu kognitīvo jomu izpratnēm un koncepcijām. Pašlaik pasaulē nav vienotas vides komunikācijas teorijas, tāpēc tās attīstības

pieejas iz dažādas. Vides komunikācijas pētniecības lauks veidojas daudz nozaru saskarsmes krustpunktā, integrējot citu nozaru atziņas. (Lagzdiņa, et al., 2010).

Vides komunikācijas kā nozares pirmsākumi meklējami 20. gadsimta 60. gados, savukārt 80. gadu sākumā ASV tā jau sevi pieteica, kā noteikts teorētiskais un pētnieciskais lauks. Vides komunikāciju vienlaikus ietekmē divas savā būtībā starpdisciplināras zinātnes – vides zinātne un komunikācijas zinātne. Teorētiskajā orientācijā vides komunikācija, līdzīgi kā visa komunikācijas zinātne, ir atvērta integrācijai ar citām zinātnēm un to nozarēm. Tāpēc iespējams apgalvot, ka vides komunikācija attīstījies līdzīgi komunikācijas akadēmiskajām studijām kopumā – elastīgi ietverot citu zinātņu jēdzienus un, aktīvi reaģējot, uz sociālās prakses izvirzītajiem jautājumiem. Tomēr jāņem vērā, ka vides komunikācijas ir lielākā mērā, nekā citas komunikācijas zinātnes nozares saistīta ar dabaszinātnēm, ietverot sevī ne tikai atsevišķas teorētiskās pieejas, bet kontekstuāli analizējot cilvēku sabiedrību un dabas vidi. (Brikše, 2011)

Kā norāda interneta portāla Environment Communication Network (ECN) autori, vides komunikācija kā process/fenomens ietver visa veida starppersonu, starpgrupu, publisko, organizāciju un masu komunikāciju, kas veido sociālo diskursu par vides jautājumiem un problemātiku, un cilvēka-vides mijattiecībām. Kā izpētes jomu, ECN vides komunikāciju definē kā komunikācijas un vides teorijas kompleksu sintēzi, kas pēta komunikācijas lomu, instrumentus un ietekmi vides jautājumu risināšanā. (Environment Communication Network, 2010).

Roberts Kokss savā grāmatā “Vides komunikācija un valsts sektors” vides komunikāciju raksturo kā praktisku un nozīmīgu instrumentu, kas veido sabiedrības izpratni par vidi. Tā ir kā starpnieks starp vides jautājumiem un problēmām un sabiedrības rīcībām un atbildēm uz tiem. R. Kokss iedala vides komunikācijas septiņās kategorijās: vides retorika un diskurss; plašsaziņas līdzekļi un vides žurnālistika sabiedrības līdzdalība vides lēmumu pieņemšanā; sociālais mārketing; sadarbība vides konfliktu risināšanā; riska komunikācija; vides tiesības un kooperatīvās kampaņas; priekšstati par dabu tradicionālajā kultūrā; zaļais mārketing.

Savukārt Starptautiskais Vides komunikācijas institūts savu pētījumu lokā cenšas ietvert vides izglītību, sociālo marketingu, vides žurnālistiku, riska komunikāciju, vides sabiedriskās attiecības, vides veselība, valsts un korporatīvā vides apziņa un vides kampaņas.

Tātad skatījums uz VK saturu ir dažāds un tajā ietvertas plašas un varbūt pat attālas un atšķirīgas cilvēku darbības jomas.

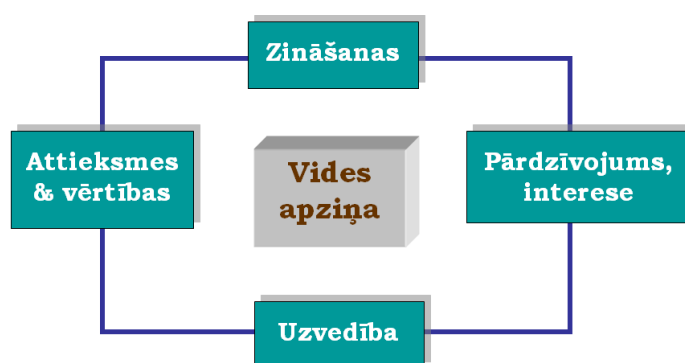
Vides komunikācija ir plānots un stratēģisks komunikācijas process, kas virza politikas izstrādi uz ilgtspējīgas attīstības pamatnostādņu īstenošanu. Neskatoties uz to, ka plānošanas procesā ir atzīta vides komunikācijas pozitīvā ietekme, tā reti tiek integrēta attīstības veidošanā, kā viens no stratēģiskajiem instrumentiem. Vides komunikācijas pamatkomponentes ir vides informācijā, vides izglītība, sabiedrības līdzdalība, videi draudzīga rīcība. (Ernšteins, 2011).

Visās pieejās dominē divi principi: izglītība un līdzdalība, pušu savstarpējā sadarbība. Neatkarīgi no vides komunikācijas iedalījuma, vides eksperti ir vienisprātis – kamēr visos pārvaldība līmeņos netiek plānoti sabiedrības informēšanas un izglītošanas aktivitātes, kas veicina sabiedrības izpratni par apkārtējo vidi, nav iespējams rast risinājumu vides problēmām.

3.3. Vides komunikācijas konceptuālie modeļi

Vides komunikāciju modeļi norāda uz informācijas būtisko lomu, īpaši sākotnējā komunikācijas procesā. Līdz šim pasaulē nav ieviests vienots vides komunikācijas konceptuālais modelis, kas pastāvētu teorētiskajās vai praktiskajās aprindās. Tomēr vides komunikācijas aktivitātes, kas realizējas dažādās situācijās ar dažādām mērķgrupām, rada priekšstatu par vides komunikācijas konceptiem un modeļiem.

Vides apziņas komunikācijas modelis

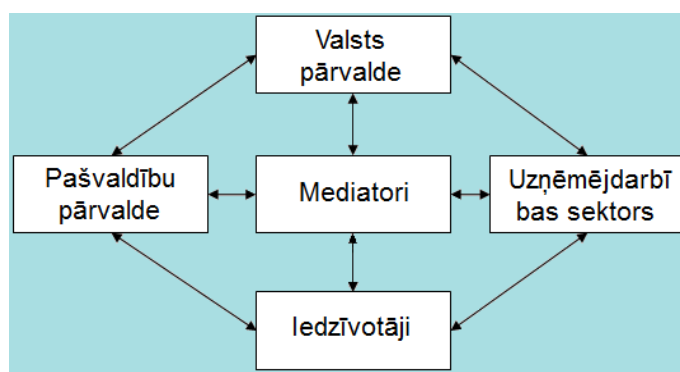
3.2.attēls. Vides apziņas komunikācijas modelis (Bolšo)

Vides apziņa ir videi draudzīgu attieksmju kopums, kas nosaka indivīda un sabiedrības uzvedības izvēli un rīcību, ieviešot ilgtspējīgas attīstības principus ikdienas darbībās mājā, darbā, atpūtā un sociālajās aktivitātēs. (Lagzdīņa, 2010). To veido 4 elementi – zināšanas, piedzīvojums, interese, uzvedības, attieksmes un vērtības - kas savā starpā mijiedarbojas.

Apskatot šo modeli, jāsecina, ka cilvēka vides apziņa ir cieši saistīta ar iepriekšējo pieredzi uz zināšanām par vides jautājumiem, kā arī uzskatiem un aktīvo attieksmi, kas izpaužas rīcībā pret īstenības objektiem un rezultējas uzvedībā. (Antons, 2010).

Vides komunikācijas mērķgrupu un to sadarbības modelis

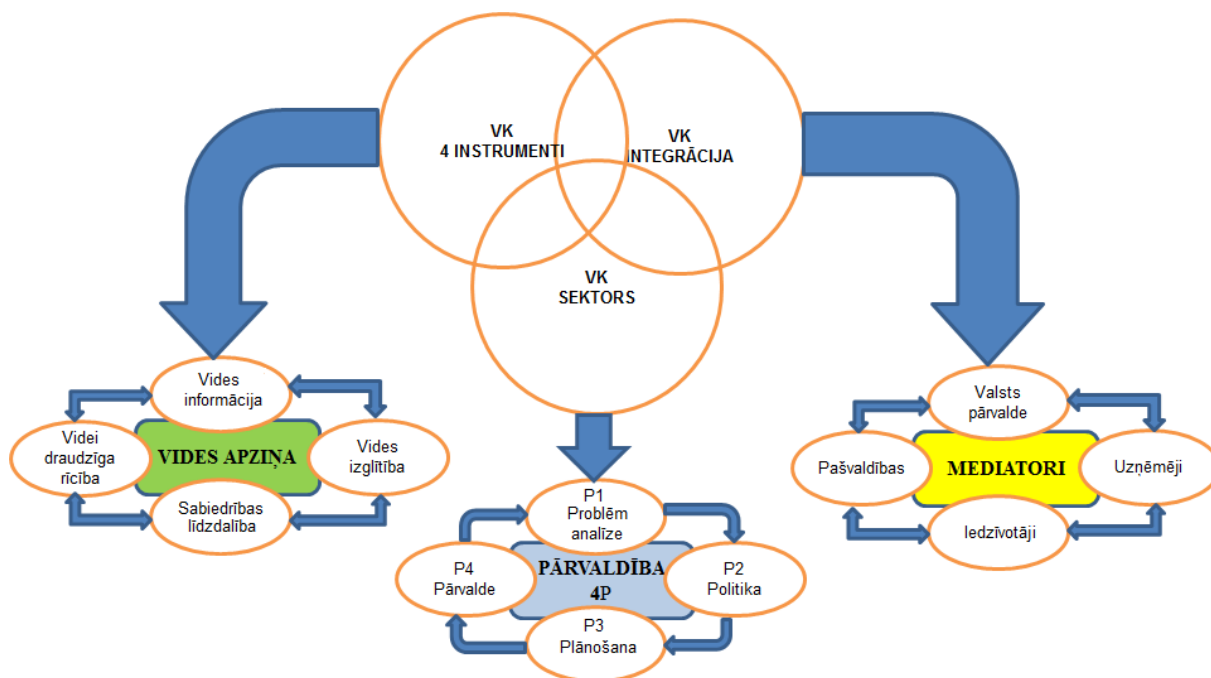
VK instrumentu sekmīgai piemērošanai nepieciešams identificēt galvenās sabiedrības mērķgrupas un turpmāk izmantot tās savstarpēji integrēti, proti, instrumentus sadarbībā ar mērķgrupām, katrā pašvaldības vides sektorā un pašvaldības pārvaldības vidē (Ernšteins, 1999).

3.3.attēls. **Vides komunikācijas mērķgrupu un to sadarbības modelis.** (Ernšteins, 1991)

Šis modelis parādā informācijas apmaiņas plūsmu starp piecām komunikācijas mērķgrupām - valsts pārvaldes institūcijas, pašvaldības un to pārstāvētās organizācijas, iedzīvotāji, uzņēmējdarbības organizācijas un mediatori. Mediatori ir sabiedriskās organizācijas, masu saziņas līdzekļi, sabiedrības izglītības organizācijas, zinātne, tehnoloģijas un austākās izglītības iestādes. Mediatoru loma šajā modelī ir starpnieks – saiknes veidošana starp sektoriem, pašvaldību līmeņiem un sabiedrību kopumā.

Vides komunikācijas attīstības pamatnostādņu mijšakarību konceptuālās shēmas

3.4.attēls. Vides komunikācijas instrumenti, sektors un to ārējā integrācija. (Ernšteins)

Vides komunikācijas attīstība tiek skatīta, kā trīs savstarpēji saistītu pieeju kopumu:

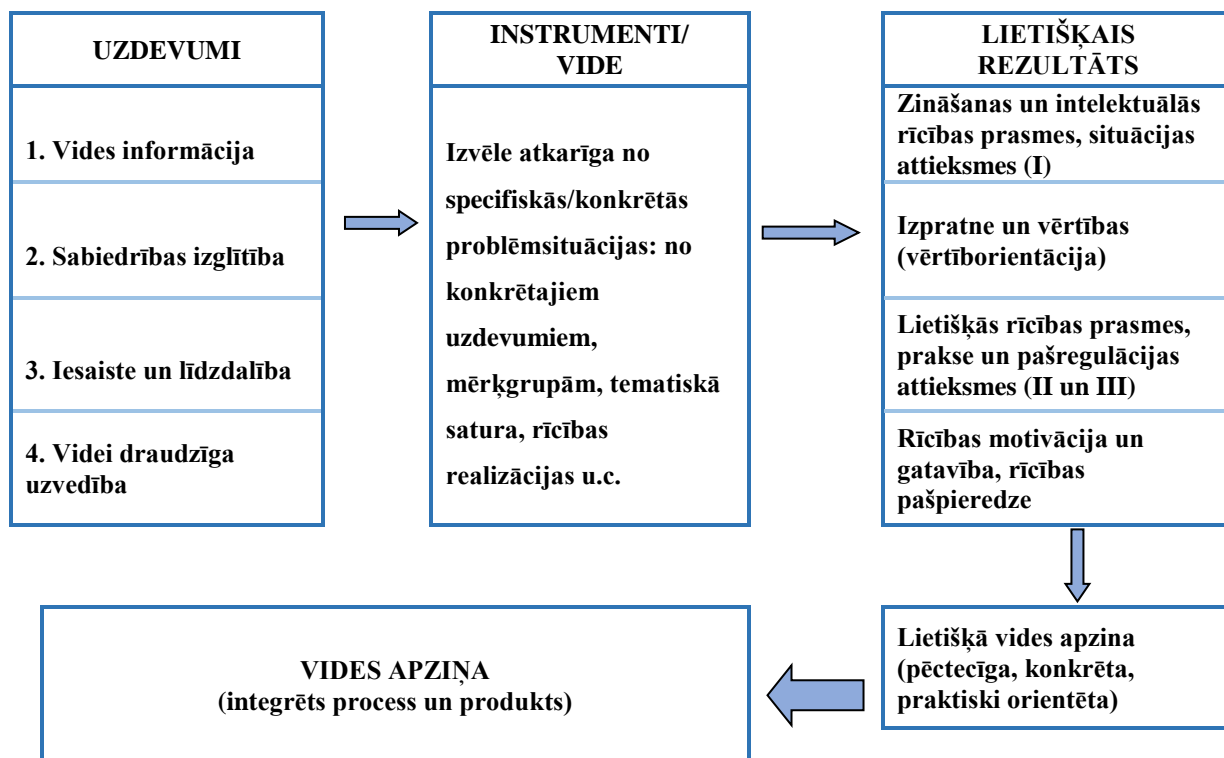
- atsevišķu vides komunikācijas instrumentu izmantošana – vides informācija, vides izglītība, sabiedrības līdzdalība, videi draudzīga rīcība – veido vides apziņas veidošanās procesu;
- vides komunikācijas sektora veidošanās – problēmanalīze, politika, plānošana, pārvaldes – nosaka, ka vides komunikācijas plānošana jāievieš pārvaldības ciklā;
- vides komunikācijas integrēšana – valsts pārvaldē, pašvaldībās, uzņēmējdarbībā, sabiedrībā un mediatoros – jāievieš visās mērķgrupās.

Sekojošā šim konceptuālajam modelim un integrējot vides komunikācijas instrumentus savā starpā pārvaldības sektoros un mērķgrupās, ļauj vides komunikāciju īstenot pilnvērtīgāk un mērķtiecīgāk, kā arī nodrošina ieviešanas efektivitāti un savstarpējo saskaņotību. Modelis paredz to, ka, iesaistot visas stratēģiskās mērķgrupas, tiek realizēts gan dialogs, gan sadarbība, gan pašpieredze, kas nozīmē, ka tas pirmkārt ir lietišķi orientēts komunikācijas process, kurā caur katru no elementiem tiek iegūts kāds konkrēts lietišķs rezultāts, savukārt visā kopējā ciklā – šo rezultātu kopums jeb lietišķā vides apziņa.

Vides komunikācijas četrdimensiju modelis

Attīstot vides komunikācijas metodoloģiskās pieejas, tiek paplašināts sadarbības jēdziena pielietojums, un vides komunikācija tiek skatīta kā daudzpusējs informācijas

apmaiņas un sadarbības paplašināšanas process, kurš balstās uz četriem pamatelementiem jeb jau iepriekš pieminētajām komponentēm. (Ernšteins, 2003).

3.5.attēls. Pārliecīgas vides komunikācijas četrdaļīgais cikla modelis. (Ernšteins, 2003)

Šis modelis attēlo saistību starp vides komunikācijas uzdevumiem jeb cikliskajiem komunikācijas procesa pamatsolīem un pedagoģiskajiem/praktiskajiem rezultātiem, kas katrā konkrētajā ciklā nodrošina lietīšku un konkrētu, praktiski orientētu vides apziņas attīstību, bet kopējā multiciklu integrācijā – atkārtotojās un savstarpēji papildinošas pašpiederības attīstības procesu, kas sekmē vispārējās vides apziņas paplašināšanos. Attiecīgie vides komunikācijas rezultāti tika mērīti kā zināšanas un praktiskās prasmes, izpratne un spēja risināt vides problēmas, pašregulācijas attieksmes, motivācija un gatavība konkrētai rīcībai un ar konkrēto problēmsituāciju saistīto mērķgrupu iegūtā piederze. (Ernšteins, 2003)

Vides informācija ir pirmais posms vides komunikācijas cikliskajā modelī un svarīgs faktors pārvaldības realizācijai. LR Vides aizsardzības likumā noteikts, ka vides informācija ir informācija par:

- vides stāvokli un vides sastāvdaļu savstarpējo mijiedarbību,
- vidi ietekmējošiem faktoriem,
- pasākumiem un darbībām, kuras ietekmē vai var ietekmēt vides sastāvdaļas un vidi ietekmējošos faktorus vai kuru mērķis ir aizsargāt vidi,

- pārskatiem un ziņojumiem par vides aizsardzību, arī par vides normatīvo aktu ieviešanu,
- cilvēku veselības un drošības stāvokli, dzīves apstākļiem un kultūras objektiem un būvēm tādā mērā, kādā tos ietekmē, vai var ietekmēt vides stāvoklis, vidi ietekmējošie faktori vai minētie pasākumi. (Vides aizsardzības likums, 2006)

Vides informācija ir rakstīta, vizuāla, audio, elektroniskā vai cita veida pieejama informācija par vides elementu stāvokli un to mijiedarbību, kura nepieciešama vides politikas izstrādē, īstenošanā un monitoringā, ar vidi saistītu lēmumu pieņemšanā un realizācijā. (Ernšteins, 2007). Vides informācijas aprites sistēmu veidojošie pamatelementi ir informācijas ieguve, glabāšana, apstrāde, izplatīšana un saņemšana.

Vides izglītība ir izglītība, kuras ietvaros tiek iegūtas zināšanas un izpratne par vidi un vides aizsardzības problēmām, izkoptas vides aizsardzības problēmu risināšanai nepieciešamās prasmes un iemaņas, kā arī attīstīta atbildīga attieksme un motivācija pamatotu lēmumu pieņemšanai. (Lagzdiņa, 2010). Vides aizsardzības likumā vides izglītība definēta kā: „izglītība, kuras ietvaros tiek iegūtas zināšanas un izpratne par vidi un vides aizsardzības problēmām, izkoptas vides aizsardzības problēmu risināšanai nepieciešamās prasmes un iemaņas, kā arī attīstīta atbildīga attieksme un motivācija pamatotu lēmumu pieņemšanai” (Vides aizsardzības likums, 2006). Attīstot vides izglītību kā sektoru, svarīga ir plaša spektra mijiedarbojošos pārvaldības instrumentu pielietojums, ļaujot sektora pārvaldībā iesaistīties arvien plašākai sabiedrībai. Vides komunikācijas izglītības funkcionalitāti raksturo caur visām iesaistītajām mērķgrupām:

- Valsts sektors veido vides izglītības politiku un nodrošina tās ieviešanu. Galvenās valsts iestādēs, kuras organizē vides izglītību, ir VARAM un IZM, bez to politiskā atbalsta un praktiskās līdzdalības citu mērķgrupu integrācija vides procesos un daudzas citas veiksmīgas vides iniciatīvas nevarētu pastāvēt;
- Pašvaldības atrodas iedzīvotājiem vistuvāk un ar savu darbību visefektīvāk var izglītēt sabiedrību un ietekmēt tās izvēles un uzvedību videi draudzīgā virzienā;
- Uzņēmējdarbības sektora pārstāvju vidū kopumā vides izglītības jēdziens nav populārs, lai gan izpratne par korporatīvās atbildības un vides jautājumu saistību pastāv;
- Meditatīvais sektors veic starpnieka veicinātāja funkciju citu mērķa grupu vides politikas mērķu realizācijai. Tā būtiski pārstāvji ir NVO, svarīga ir arī muzeju un bibliotēku loma. Masu mediju loma tiek vērtēta caur to izplatītās informācijas kvalitāti un daudzveidību.;

- Sabiedrība ir galvenā mērķgrupa. Sabiedrības locekļi iesaistoties ikdienas vides pārvaldības un sociālajos procesos, ir vides informācija un zināšanu patērētāji un arī sniedzēji citām mērķgrupām. (Lagzdīņa, 2010)

Sabiedrības līdzdalība raksturojama kā savstarpējas mijiedarbības process starp sabiedrību un lēmumu pieņēmējiem. Sabiedrības līdzdalību ietekmē gan ārēji, gan iekšēji faktori. Ārējie faktori, kas ietekmē sabiedrības līdzdalību, ir politiska rakstura, kas veido pamatu un tendences vides politikas attīstībā. Savukārt iekšējie faktori sevī ietver partnerības attīstību dažādos pārvaldības līmeņos, demokrātijas nostiprināšanos, iedzīvotāju izpratnes palielināšanos par līdzdalības jautājumiem un iespējām. (Ozola, 2010).

Sabiedrības līdzdalība var izpausties tālāk uzskaitīto elementu formās:

- Līdzdalība politikas plānošanas nacionālā līmeņa dokumentu un tieši ar vidi saistītu politikas plānošanas dokumentu izstrādē un ieviešanas uzraudzībā;
- Līdzdalība publiskā finansējuma izlietošanas uzraudzībā;
- Līdzdalība tiesību aktos iekļauto prasību ieviešanas kontrolē;
- Līdzdalība sabiedrībā aktuālu problēmjautājumu risināšanā un iniciatīvu grupu īstenotās aktivitātēs;
- Līdzdalība dažādu reģionālo vides aizsardzības pasākumu ieviešanā. (Ozola, 2010).

Sabiedrības līdzdalība visbiežāk izpaužas vēstules, petīcijas, parakstu vākšanas, piketu, akciju, talku, sabiedriskās kontroles un uzraudzības, sabiedriskās apspriešanas, atzinumi, komentāri, viedokļa paušanas formās.

Videi draudzīgu rīcību iespējams definēt kā individuālas un kolektīvas rīcības, kas vērstas uz dabas kapitāla saglabāšanu, samazinot resursu noplicināšanu un piesārņojumu, palielinot ekoloģisko ietilpību, kā arī saglabājot un attīstot ekosistēmas pakalpojumus. Videi draudzīgas rīcības izpaužas profesionālajā un ikdienas darbībā, mainoties sabiedrības locekļu uzvedībai – no patērētāju sabiedrības uz videi draudzīgas uzvedības sabiedrību (Erņšteins, 2004). Tā kā videi draudzīgas rīcības rezultējas videi draudzīgā dzīves veidā, tad šīm rīcībām jānodrošina sabiedrības kultūras, dabas un soc-ekonomiskā mantojuma saglabāšanu.

4. VIDES KOMUNIKĀCIJAS ATTĪSTĪBA LATVIJĀ

4.1. Vides komunikācijas politiski normatīvais ietvars

Pēdējo 15 gadu laikā Latvijā pēc pēctecīgas attīstības un aprobācijas, ir faktiski atzīts un izveidots jauns vides pārvaldības sektors – vides komunikācija. Tabulā nr. 4.1. ir atspoguļot Latvijai svarīgi dokumenti, kuros integrēts vides komunikācijas.

4.1.tabula.

VK sektorpolitikas attīstība: Nacionālais līmenis (Ernšteins, 2014)

Valsts pārvaldes līmenis
2000-2001 VARAM Vides saziņas un izglītības stratēģija un rīcības programma
2002 Orhūsas Konvencijas ratifikācijas likums
2003 Nacionālais vides politikas plāns 2004 -2008
2005 Latvijas I Nacionālais ziņojums par Orhūsas Konvencijas ieviešanu
2006 Vides aizsardzības likums
2006 Vides ministrijas un padotības iestāžu vides komunikāciju darba pusgada plānojumi
2006 Vides ministrijas darbības stratēģija 2007-2009
2008 Latvijas II Nacionālais ziņojums par Orhūsas Konvencijas ieviešanu
2009 Nacionālais vides politikas plāns 2009 -2015:
2011 Latvijas III Nacionālais ziņojums par Orhūsas Konvencijas ieviešanu
2013 Latvijas IV Nacionālais ziņojums par Orhūsas Konvenciju
2014 Vides politikas pamatnostādnes 2014 – 2020

Izvērtējot vides komunikācijas attīstību Latvijā, kā pirmo no atskaites punktiem var minēt 2001. gadā izveidoto tieši vides komunikācijai veltīto plānošanas dokumentu - Nacionālā vides saziņas un izglītības stratēģija un rīcības programma. Neskatoties uz to, ka šis dokuments tā arī netika īstenots, tas ir vienīgais konkrēti šajā jomā izstrādātais politiskais plāns un rīcības programma.

Stratēģijas mērķis bija sekmēt nepieciešamo vides saziņas un izglītības kā vides politikas instrumentu attīstību un efektīvu pielietojumu, mērķtiecīgi veidojot vides aizsardzības institūciju sabiedriskās attiecības ar dažādām mērķgrupām un vides informācijas atgriezeniskās saites. Lai sasniegtu sabiedrības vides apziņas veidošanai izvirzīto mērķi, tika izvirzīti galvenie uzdevumi: nodrošināt efektīvu vides informācijas apriti starp dažādām sabiedrības mērķgrupām un valsts pārvaldes institūcijām; attīstīt sabiedrības vides izglītības formu un satura daudzveidību formālajā un neformālajā izglītībā; nodrošināt sabiedrības un

katra indivīda līdzdalību ar vidi saistītu lēmumu sagatavošanā un pieņemšanā; attīstīt videi draudzīgas katra indivīda ikdienas un sabiedrības rīcību un stimulēt jaunu uzvedības modeļu veidošanos.

Šis stratēģija pamatā ir ņemts iepriekš apskatītais LU profesora R. Ernšteina izstrādātais vides komunikācijas četrdimensiju modelis, kurā vienoti un komplementāri ir iekļauti vides komunikācijas elementi - vides informācija, vides izglītība, sabiedrības līdzdalība un videi draudzīga rīcība. Tāpat arī šajā dokumentā ir aprakstītas visas vides komunikācijas mērķgrupas - valsts pārvaldes institūcijas, pašvaldības un to pakļautības organizācijas, iedzīvotāji, uzņēmēji, sabiedriskās organizācijas, plašsaziņas līdzekļi, izglītības iestādes un zinātniskās institūcijas – katram sektoram nosakot galvenās problēmas, mērķi un uzdevumus.

Nākamais būtiskais pavērsiens vides komunikācijas jomā bija Orhūsas konvencija “Par pieeju informācijai, sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesos un vides jautājumu izskatīšanu tiesas ceļā”, kuru 1998. gadā parakstīja 37 valstis un 2002. gadā Latvijā to ratificē ar likumu.

Konvencijas sastāv no trīs daļām, kur divas no tām ir vides komunikācijas instrumenti:

- pieeja vides informācijai - tiesības iegūt vides informāciju, kas atrodas valsts institūciju, sabiedrisko organizāciju un uzņēmējdarbības organizāciju rīcībā;
- sabiedrības līdzdalība - tiesības iesaistīties ar vidi saistītu lēmumu pieņemšanas procesā.

Sabiedrībai jābūt brīvu pieejamai informācijai, kas nepieciešama, lai piedalītos lēmumu pieņemšanā vides jomā. Konvencija uzsver atsevišķu iedzīvotāju, nevalstisko organizāciju un privātā sektora attiecīgās darbības nozīmi vides aizsardzībā. Vēl viens būtisks princips konvencijā ir svarīgu vides apsvērumu pilnīga integrēšana valdības lēmumu pieņemšanā un nepieciešamība valsts varas institūcijas nodrošināt ar precīzu, visaptverošu un jaunāko vides informāciju. Tiek uzsvērtā arī iedzīvotājiem sniegtās informācijas nozīmība, kas dotu viņiem iespēju izdarīt videi labvēlīgu izvēli.

Vides komunikācija integrēta arī Nacionālais vides politikas plānā 2004. -2008. gadam. Plānā kā atsevišķas nodaļas izdalītas „Vides informācija un sabiedrības līdzdalība” un „Vides izglītība un zinātne”, kur ieskicētas risināmās problēmas. Galvenie mērķi vides informācija jomā ir nodrošināt pilnvērtīgu vides informācija apriti, nodrošināt tās izmantošanu un analīzi normatīvo aktu izstrādes un politisku lēmumu pieņemšanas procesā, izveidot Vides informācijas un izglītības centru, kas nodrošinātu iedzīvotājus ar tos interesējošo informāciju. Sabiedrības līdzdalības kontekstā mērķi ir nodrošināt aktīvāku sabiedrības līdzdalību ar vidi saistītu lēmumu pieņemšanā un plašāk iesaistīt sabiedriskās

vides organizācijas iedzīvotāju informēšanas procesā. Politikas mērķi Vides izglītības jomā – izveidot vienotu un sakārtotu vides izglītības sistēmu, pilnveidot mācību metodes un izstrādāt jaunus mācību līdzekļus vides izglītībā, nodrošināt izglītību ilgtspējīgai attīstībai, veicināt ilgtspējīgas attīstības institūta izveidi. (Nacionālais vides politikas plānā 2004. -2008.)

Vides aizsardzības likums attiecībā uz komunikācijas aspektiem nosaka sabiedrības tiesības uz vides informāciju un sabiedrības līdzdalību ar vidi saistītu lēmumu pieņemšanā. Tas paredz, ka sabiedrībai ir tiesības piedalīties tādu lēmumu pieņemšanā un plānošanas dokumentu sagatavošanā, kuri var ietekmēt vidi, kā arī valsts un pašvaldību iestāžu pienākumus attiecībā uz vides informācijas sniegšanu un izplatīšanu. Likums paredz, ka ikvienai valsts un pašvaldības iestādei atbilstoši tās kompetencei ir jāapkopo un jāatjauno tās rīcībā esošā vides informācija un pastāvīgi tā jāsniedz sabiedrībai. Likumā ir arī definēts, kas ir vides informācija, ko tā sevī ietver un kādi ir vides informācijas sistēmas pamatprincipi. Būtiski, ka likumā atsevišķa nodaļa veltīta vides zinātnes, vides izglītības un izglītības ilgtspējīgai attīstībai. (Vides aizsardzības likums, 2006)

Kopš 2014. gada var uzskatīt, ka vides komunikācijas sektors ir pilnībā definēts, jo jaunajās Vides politikas pamatnostādņēs 2014.–2020. gadam, paralēli tradicionālajiem vides pārvaldības sektoriem ir nosaukts un atbilstoši definēts jauns vides pārvaldības sektors - Horizontālo jautājumu sektors, kas iekļauj vides komunikāciju. Pamatnostādņu horizontālo jautājumu mērķis ir nodrošināt labu vides pārvaldību visos līmeņos, kā arī labu vides komunikāciju, kas balstīta uz iespējami pilnīgu un izsvērtu vides informāciju; veicināt sabiedrības plašu iesaistīšanos vides jautājumu risināšanā.

Vides politikas pamatnostādņu problēmas, kuru risināšanai ir nepieciešams īstenot valdības politiku, kas saistīti ar vides komunikāciju, virspusēji ir nepietiekama vides informācija, nepilnīga vides izglītība, pārāk maza sabiedrības līdzdalība un motivācijas trūkums, lai atbalstītu videi draudzīgu rīcību.

Vides politikas sekmīgai ieviešanai nepieciešama visas sabiedrības līdzdalība. Iesaistīšanās vides projektos un vides pārvaldības sistēmas efektīva darbība visos līmeņos, radot priekšnoteikumus sekmīgai projektu realizācijai ūdenssaimniecības, atkritumu apsaimniekošanas un citās jomās, kā arī nodrošina sabiedrības informētību un tās atbalstu vides pasākumiem. Tikpat nozīmīga ir arī nevalstisko vides organizāciju līdzdalība vides izpētē un aizsardzībā, tiesību aktu pilnveidošanā sadarbībā ar valsts institūcijām. Liela nozīme ir arī citu sabiedrības grupu un skolu jaunatnes aktivitātēm, kas izpaužas dažādās akcijās un vides izglītības projektos, kā arī īpaši aizsargājamo dabas teritoriju apsaimniekošanā un Latvijas sakopšanas talkās. (Vides politikas pamatnostādņēs 2014.–2020.)

Komunikācija vēl nav nostiprinājusi savu lomu kā labas pārvaldības un efektīvas politikas īstenošanas neatņemama sastāvdaļa. Vides politikā joprojām uzsvars tiek likts uz normatīvu ierobežojumu piemērošanu, kontroli vai jaunu tehnoloģiju ieviešanu, nepietiekami novērtējot nepieciešamību veidot sabiedrības vides apziņu.

4.2. Vides komunikācijas attīstības Latvijas pašvaldībās

Izvērtējot sistemātisko Latvijas pašvaldību vides komunikācijas sektorpolitikas vēstures pārskatu (skat. tab. Nr. 4.2.), var secināt, ka ir uzkrāta gana daudzveidīga vides komunikācijas sektorpolitikas instrumentu pieredze dažādām pašvaldībām izvēloties dažādas pieejas un ceļus. Vides komunikācijas komponentes ir iekļautas šo pašvaldību vides politikas plānošanas un attīstības dokumentos, tās apzināti tiek integrētas vides pārvaldības sektoros un pašvaldība tās izmanto ikdienā.

4.2.tabula.

VK sektorpolitikas attīstība: Pašvaldību līmenis (Ernšteins, 2014)

Pašvaldību pārvaldes līmenis
2001 Ventspils Vides politikas plāns līdz 2010 - 3.red.
2002 Rīgas vides stratēģijas rīcības programma 2002-2010
2005 Cēsu pilsētas vides politikas plāns 2005-2017
2008 Līvānu novada Vides sektora attīstības vīzija un rīcības vadlīnijas 2008-2014
2008 Līvānu novada Integrētās vides sadarbības deklarācija
2009 Liepājas Vides rīcības programma
2010 Salacgrīvas Zaļā novada deklarācija
2011 Ogres novada Vides stratēģija
2011 Līvānu novada pašvaldības integrētās attīstības programma 2012-2018
2012 Sabiedrisko attiecību speciālista Vides komunikācijā štata vieta Valmieras Domē
2013 Valmieras pilsētas Attīstības programma:
2014 Valmieras pilsētas Vides deklarācija

Pilna apjoma vides komunikācijas principi parādās Cēsu pilsētas Vides politikas plānā 2005. - 2017. gadam. Vides politikas plānā ir formulēti Cēsu pilsētas vides aizsardzības principi, galvenie politikas mērķi un rīcības to sasniegšanai. Vides politikas plānā un rīcības programmā kā atsevišķs mērķis ir izvirzīts „izglītota un rīcībspējīga sabiedrība, kas izprot vides aizsardzības principus un rūpējas par savu un vides veselību”. Kā galvenie rīcības virzieni šā mērķa sasniegšanai ir izvirzīti sabiedrības informēšana un izglītošana par vides un veselības kvalitāti; jauniešu iesaistīšana vides jautājumu risināšanā un vides jomā izglītotu jauniešu piesaiste domes aktivitātēm; sabiedrības iesaistīšana vides aktivitātēs. (Vides politikas plāns un rīcības programma Cēsu pilsētai, 2005).

Tāpat jāizceļ arī Līvānu novada pašvaldības integrētās attīstības programma 2008.-2014. gadam (www.livani.lv), kurā vides komunikācijai un vides pārvaldībai veltīta atsevišķa nodaļa. Tajā uzsvērts, ka, lai paaugstinātu vides apziņu un iedzīvotāju videi draudzīgu rīcību, iedzīvotājus nepieciešams regulāri informēt, izglītēt un motivēt. Tāpat norādīts, ka, darbojoties pa vienam, ne pašvaldībai, ne valsts sektora iestādēm, ne NVO nav iespējams atrisināt visus šos jautājumus, tāpēc nepieciešama visu iesaistīto grupu un mērķgrupu savstarpēja informācijas apmaiņa, izpratne, sadarbība un komunikācija.

Nedaudz vēlāk pēc Līvānu novada pašvaldības integrētās attīstības programmas ieviešanās, tika ieviesta arī Līvānu novada pašvaldības vides politikas un integrētās vides sadarbības deklarācija, kā atsevišķs dokuments, kas nosaka, ka dome apņemas pildīt iekļautos noteikumus. Deklarācijas kalpo kā viens no vides komunikācijas instrumentiem. Tas ir katram iedzīvotājam pieejams un vienkāršs dokuments vai rīcības plānu, kurā katrs var iesaistīties piedalīties to īstenošanā dzīvē. Realizējot deklarācijās nospraustos mērķus, izstrādājot attīstības stratēģijas, programmas un citus dokumentus, ievērot saprātības principus šie vienkāršie dokumenti nerada sarežģītus birokrātiskus nosacījumus. 2010. gadā pieņemtā Salacgrīvas Zaļā novada deklarācija radīta ar mērķi, iesaistīt Salacgrīvas novada visu interešu grupas veicināt veselīgu, ekonomisku, dabai un cilvēkam draudzīgu ilgtspējīgu dzīvesveida un saimnieciskās darbības veicināšanu un popularizēšanu.

Pavisam nesen, 2015. gada janvārī, ieviestā Valmieras pilsētas Vides deklarācija ir atbildības uzņemšanās par vides saglabāšanu un veidošanu šodien un nākamajām paaudzēm. Ar šo deklarāciju Valmieras pilsētas pašvaldība apņemas nodrošināt labu vides pārvaldības praksi, nodrošināt dabas daudzveidību, mazināt ietekmi uz vidi, veicināt sabiedrības vides apziņu un videi draudzīgu rīcību, un nodrošināt pilētas ilgtspējīgu attīstību. Jaunākais deklarācijas piemērs Valmieras deklarācijā viens no blokiem ir vides komunikācija, kurš izstrādāts ar mērķi:

- Izstrādāt un ieviest vides komunikācijas programmu, integrējot vides informāciju, izglītību, līdzdalību un videi draudzīgu rīcību visos pašvaldības darbības virzienos, vides un attīstības projektos;
- Izmantojot pašvaldības iespējas, sadarbībā ar visām interešu grupām informēt, izglītēt un iesaistīt sabiedrību vides aizsardzības jautājumu risināšanā, kampaņās, vides sakopšanas un vides izglītības akcijās;
- Sekmēt vides izglītību Valmieras pilsētas pašvaldības izglītības iestādēs;
- Veicināt iedzīvotāju, katras mājsaimniecības un visas sabiedrības vides apziņu un rīcību, aicinot domāt, rīkoties videi draudzīgi, nodrošināt un sekmēt videi draudzīgu

rīcību ikdienā mājās, skolā, darbavietās un publiskajā telpā. (Valmieras pilsētas Vides deklarācija, 2014)

Viens no veiksmīgākajiem vides komunikācijas integrēšanas piemēriem vides politikas plānošanas dokumentos ir Liepājas Vides rīcības programma 2009.–2014. gadam. Šajā dokumentā vides komunikācijas sektoram ir atvēlēta pirmā nodaļa, kurā iekļauti visi vides komunikācijas elementi – vides informācija, vides izglītība, sabiedrības līdzdalība un videi draudzīga rīcība. Vides komunikācijas pārvaldības attīstības kontekstā definēti: vides komunikācijas pārvaldības politikas mērķis un īstenošanas principi; mērķgrupas; rīcības virzieni un rīcības; vides komunikācijas pārvaldības instrumenti un indikatori. Vides komunikācijas pārvaldības mērķis ir veidot pilsoniski atbildīgu un sabiedriski aktīvu pilsētas sabiedrību, paaugstinot vides apziņu, informētību, izglītošanu.

Valmiera ir pirmais piemērs, kur jau kopš 2012. gada vides komunikācijā ir oficiāls amata nosaukums - sabiedrisko attiecību speciālists vides komunikācijā. Šajā gadījumā tas ir SA un mārketinga nodaļas pakļautībā, tomēr ir noteikti konkrēti darba uzdevumi vides komunikācijas jomā: izstrādāt vidēja termiņa pašvaldības vides komunikācijas stratēģiju; apkopot un sistematizēt informāciju par Valmieras pilsētas administratīvajā teritorijā īstenotajiem vides komunikācijas pasākumiem un veicināt jaunu vides komunikācijas pasākumu īstenošanu; nodrošināt informācijas plūsmu vides un dabas aizsardzības jautājumiem starp pašvaldību un sabiedrību; koordinēt, plānot un ieviest vides izglītības aktivitātes mērķgrupai; sagatavot un izdot izglītojošas informācijas materiālus vides izglītības jomā; veicināt videi draudzīgas rīcības pasākumu ieviešanu pašvaldības iestādēs un struktūrvienībās.

5. PĒTĪJUMA METODOLOĢIJA

Maģistra darba izstrādē tiks izmantotas dažādas pētījuma metodes – datu apkopošana un dokumentu analīze, Integrētās situācijas analīzes pētījuma metode (*case study research*) un daļēji strukturētas intervijas ar galvenajām mērķgrupām, kopē veidojot saskaņotu pētījuma metodoloģiju.

5.1. Pētījuma metožu pamatojums

Dokumentu analīze

Jebkura pētījuma veikšanā svarīgi ir iegūt ticamu, pietiekamu informāciju par pētāmo objektu. Dokumentu analīzes kvalitatīvā pētījuma metode, ļauj iegūt informācijas bāzi, lai veiktu procesu izvērtējumu. Pirms dokumentu analīzes uzsākšanas, pētījuma veicējam ir jādefinē, kādu informāciju ir nepieciešams iegūt, tādējādi pētniekam ir jāizvērtē vēlamie dokumentu avoti. (Pipare, 2011).

Pētījuma sākuma pirmā tiks veikta dokumentu un sekundāro datu analīze apskatot ilgtspējīgas attīstības, vides pārvaldības un vides komunikācijas vietēja un starptautiskā līmeņa aspekti akadēmiskajā literatūrā, interneta resursos, normatīvajos aktos, plānošanas dokumentos un citos pētījumos. Pēc tam tiks analizēta vides komunikācijas attīstība un labās prakses piemēri dažādās Latvijas pašvaldībās.

Pētījuma ietvaros tiks veiktas vides komunikācijas dokumenti studijas, izmantojot Salacgrīvas novada, Liepājas pilsētas un Ogres novada pašvaldību, sabiedrisko organizāciju un attīstības dokumentu sniegto informāciju.

Integrētais situācijas analīzes pētījums

Integrētās situācijas analīzes izpēti britu profesore Helēna Simonsa (Helen Simons) definējusi kā padziļinātu konkrēta projekta, rīcībpolitikas, institūcijas, programmas vai sistēmas izpēti „reālās dzīves” kontekstā no detālām tā komplicētības un unikalitātes perspektīvām. Tā balstās uz dažādu pētniecības metožu izmantojumu. Gadījuma analīzes izpētes mērķis ir radīt padziļinātu izpratni par specifisku tematu, programmu, rīcībpolitiku, institūciju vai sistēmu. (Simons, 2009)

Integrētās situācijas analīze var būt gan viena, gan vairāku gadījumu izpēte un var iekļaut arī kvantitatīvu datus, kas iegūti dažādu konkrētu gadījumu izpētes rezultātā, kā arī iegūto informāciju no teorētiskām vai literatūras studijām. Gadījuma izpēte nekādā gadījumā nav balstāma tikai uz kvalitatīvu datu apkopošanu, bet veiksmīgi var tikt izmantota jauktā

metodika, kad tiek izmantoti un analizēti gan kvalitatīvi, gan kvantitatīvi dati vienlaicīgi (Yin, R.K., 1994).

Intervēšana

Tā ir datu, informācijas vai viedokļu vākšanas metode, kas saistīta ar jautājumu uzdošanu. Tipiska intervija ir dialogs starp diviem cilvēkiem, kuras laikā notiek personiskā un sociālā mijiedarbība. Intervija ir lēts un ērts veids, kā ātrā laikā iegūt priekšstatus par nepieciešamo informāciju. Intervijas laikā intervētajam ir tiešs kontakts ar respondentu, tāpēc nepieciešamības gadījumā ir iespējas veikt korekcijas un mainīt iepriekš izstrādāto shēmu. Tomēr tiešā kontakta rezultātā intervētājs netīši var iespaidot respondenta atbildes. Intervija ir instruments, ko parasti izmanto kopā ar vēl kādu, lai iegūtu precīzus un patiesus datus.

Daļēji strukturētā intervija ir visbiežāk izmantotais intervijas veids. Šādā gadījumā tiek sagatavots to jautājumu saraksts, kuri varētu būt noderīgi tādas informācijas iegūšanai, kas veicinātu pētījuma mērķu sasniegšanu. Vairums jautājumu formulēti tā, ka tiek sagaidītas brīvas atbildes, kas samazina intervējamās personas noskaņošanu noteiktu atbilžu sniegšanai. Iespējama papildjautājumu uzdošana, ja nepieciešama detalizētāka informācija. Daļēji strukturēta intervija ir diezgan līdzīga nestrukturētai intervijai, tomēr nodrošina objektīvākas un saskanīgākas informācijas iegūšanu, kas atvieglo tālāku informācijas apstrādi. (Geske, Grīnfelds, 2006)

5.2. Pētījuma norise

Empīriskā pētījuma daļa tiks realizēta, pamatojoties uz dokumentu studijās iegūtajiem rezultātiem. Kopumā maģistra darba izpētes laikā tiks veikts integrētais situācijas analīzes pētījums Salacgrīvas novada pašvaldībā, Liepājas pilsētas pašvaldībā un Ogres novada pašvaldībā. Lai izpētes rezultāti būtu salīdzināmi, tika sagatavota intervijas bloku plāns (skat. pielikumu Nr. 1)

Pētījuma pirmajā posmā tiks veikta gadījuma izpētes analīze Ogres novada pašvaldībā. Lai gan tā neatrodas piekrastes teritorijā, tomēr labos vides komunikācijas piemērus, kas attīstījušies gadu laikā, ir jānovērtē un jāapskata arī piekrastes kontekstā.

Šis pētījums notiks Valsts pētījumu programmas "Inovācija un ilgtspējīga attīstība: Latvijas pēckrīzes procesi globālā kontekstā (SUSTINNO)" 4. projekta „Vides daudzveidība un ilgtspējīga pārvaldība” ietvaros. Projekta mērķis ir pētīt kompleksu socio-ekoloģisko sistēmu vides un ilgtspējīgas attīstības pārvaldību Latvijā, novērtējot sabiedrības vērtību-rīcību-slodžu izmaiņu parametrus un faktoros sabiedrības tematiskās un vispārīgās attīstības

pārvaldības satura un procesu ietekmju ietvarā, sākot no vietējās pārvaldības. Uzsākot ilgtermiņa projekta darbu un pirmos socioloģiskos pētījumus par municipālās vides komunikācijas pārvaldību Latvijā, tika izvēlētas atsevišķas pašvaldības ar vides komunikācijas pieredzes vēsturi, gan attiecīgu plānošanas dokumentu izstrādē, gan projektu realizācijā un viena no tām ir Ogres novada pašvaldība.

Pētījuma sākuma posmā tiks veikta Ogres novada pašvaldības plānošanas dokumenti analīze un apskatīti vietējā un nacionālā līmeņa normatīvie akti, lai novērtētu situāciju un izstrādātu strukturētu interviju anketu. Pētījuma sākumā ņemts vērā arī Olgas Kočmarjovas maģistra darba pētījums “Vides komunikācijas attīstība Ogres novadā” un viņas 2011. gadā izstrādātās “Vides komunikācijas pārvaldības sistēmas vadlīnijas Ogres novada pašvaldībai”.

Pētījuma laikā tiks izpētīts, kā VK pārvaldības attīstības ir noritējuši pēdējo piecu gadu laikā pēc tam, kad tika izstrādāta Ogres novada Vides koncepcija 2009.–2019. gadam, kurā iekļauta VK nodaļa un iekļauti VK politikas prioritātes, mērķi un uzdevumi, kā arī izstrādāts LU maģistrantes Olgas Kočmarjovas maģistra darbs par Vides komunikācijas attīstību Ogres novadā ar iekļautām rīcības programmām. Pētījuma beigās tiks izdarīti secinājumi VK rīcībpolitikai un izstrādāti rīcībpriekšlikumi.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, tiks sagatavoti interviju tematiskie bloki, kas saistīti ar vides komunikācijas un tās konkrēto instrumentu attīstības praksi pašvaldībā - vides informācija, vides izglītība, sabiedrības līdzdalība, videi draudzīga rīcība, mērķgrupu sadarbība un vides komunikācijas integrācija pašvaldības plānošanas dokumentos, t.sk. sākot no Ogres novada Vides stratēģijas (2009) un noslēdzot ar pašvaldības Ilgtspējīgas attīstības stratēģiju un Attīstības programmu.

Ogres novada pētījuma ietvaros noritēs 11 daļēji strukturētās intervijas (intervēto personu sarakstu skat. pielikumā Nr. 2) ar visu mērķgrupu pārstāvjiem, lai iegūtu plašāku pašreizējās situācijas novērtējumu VK pārvaldības jomā Ogres novadā un varētu veikt 2010. un 2015. g. situāciju salīdzinājumu, noteikt ierobežojošos un stimulējošos faktorus VK pārvaldības attīstībā.

Pētījuma otrajā posmā notiks gadījuma izpētes analīze Salacgrīvas novada pašvaldībā. Šis pētījums notiks Eiropas Savienības BONUS zinātniskās programmas projekts BaltCoast ietvaros. Projekta BaltCoast mērķis ir izstrādāt integrētas pieejas Baltijas jūras resursu, tai skaitā, ekosistēmu pakalpojumu izmantošanas un aizsardzības līdzsvarošanai, un, īpaši, piekrastes resursu ilgtspējīgai pārvaldībai un attīstībai, sākot no vietējā pārvaldes līmeņa, proti, piekrastes pašvaldībām. Salacgrīvas piekrastes novadā kā visa BaltCoast projekta

pilotteritorijā tiks skatīti tieši pārvaldības aspekti un instrumenti, īpaši sabiedrības iesaiste un līdzdalība teritorijas attīstības pārvaldē, kā arī vides komunikācijas pārvaldība.

Šī pētījuma ietvaros notiks galveno mērķgrupu un sabiedrības pārstāvju 19 intervijas (intervēto personu sarakstu skat. pielikumā Nr. 3) ar tieši piekrastes šaurajā joslā dzīvojošajiem mērķgrupu pārstāvjiem. Intervijas tematiskie bloki saistīti ar piekrastes pārvaldību un tās konkrēto instrumentu attīstības praksi pašvaldībā – ilgtspējīgas attīstības pieeja, integrācijas un sadarbības principi piekrastes pārvaldībā un sabiedrības līdzdalība, vides komunikācija, piekrastes tematikas integrācija pašvaldības plānošanas dokumentos un institucionālajā pārvaldē.

Papildus iepriekšējai gadījuma izpētes analīzei, **pētījuma trešajā posmā**, tiks veikta vēl viena izpēte Salacgrīvas novadā, kas balstīta uz LU Ģeogrāfijas uz Zemes zinātņu fakultātes Vides zinātnes maģistratūras lauka studiju laikā veikto pētījumu. Kurša projekts “Integrētās piekrastes pārvaldības vadlīnijas: Salacgrīvas novads” ir izstrādās Latvijas Universitātei sadarbojoties ar Salacgrīvas novada pašvaldību. Vides komunikācijas sektora analīze un vadlīniju izstrāde tiks veikta profesora R. Ernšteina vadībā.

Pētījuma sākuma posmā tiks veikta dokumentu analīze un skatīti 12 nacionālā un vietējā līmeņa normatīvie akti un attīstības dokumenti.

Pētījumā tiks izmantota daļēji strukturētās intervijas metode, kas balstās uz intervētāja elastīgumu un rada vērtīgākus datus. Salacgrīvas pētījuma ietvaros tiks veiktas 9 intervijas (intervēto personu sarakstu skat. pielikumā Nr. 4) ar 6 galveno visa novada mērķgrupu speciālistiem: valsts pārvalde, pašvaldība, uzņēmēji, nevalstiskās organizācijas, mediji, izglītotāji.

Intervijas tiks strukturētas ņemot vērā vides komunikācija modeli un galvenos blokus – vides informācija, vides izglītība, sabiedrības iesaistes un videi draudzīga rīcība.

Interviju struktūrbloki:

1. Vides informācija:

- 1.1. Regulāra un sistematizēta pašvaldības mediju izmantošana;
- 1.2. Mērķgrupu sadarbība informācijas sagatavošanā un izplatīšanā.

2. Vides izglītība:

- 2.1. Vides izglītības veicināšana formālās izglītības iestādēs;
- 2.2. Mediatoru iesaiste neformālās izglītības veicināšanā.

3. Sabiedrības līdzdalība:

- 3.1. Iedzīvotāju aktivizēšana un iesaiste vides jautājumu risināšanā;
- 3.2. NVO iesaistes vides jautājumos veicināšana.

4. Videi draudzīga rīcība.

Tā kā šajā pētījuma daļā tiks iesaistīti Salacgrīvas novada eksperti, kas saistīti ar vides komunikācijas jomu, tad tiks sniegt padziļināts ieskats pašvaldības iekšējā un ārējā darbībā, vides informācijas izplatīšanā, vides izglītības aktivitāšu daudzveidībā, sabiedrības iesaistē vides jautājumu risināšanā un videi draudzīgas rīcības attīstībā organizāciju iekšienē un publiskajā vidē.

Pētījuma ceturtajā posmā notiks gadījuma izpētes analīze Liepājas pilsētas pašvaldībā. Tiks izpētīti un novērtēti Liepājas pilsētā esošo vides pārvaldības un vides komunikācijas elementu – vides informācijas, vides izglītības, sabiedrības iesaistīšanas un videi draudzīgas rīcības darbības pieredze. Arī šis pētījuma posms notiks Valsts pētījumu programmas "Inovācija un ilgtspējīga attīstība: Latvijas pēckrīzes procesi globālā kontekstā (SUSTINNO)" 4. projekta „Vides daudzveidība un ilgtspējīga pārvaldība” ietvaros.

Ar 12 daļēji strukturētām intervijām (intervēto personu sarakstu skat. pielikumā Nr. 5) tiks noskaidrota vides komunikācijas situācija Liepājas pilsētā visos apakšblokos, īpaši videi draudzīgas rīcības kontekstā organizāciju iekšienē un publiskajā vidē.

6. VIDES KOMUNIKĀCIJAS NOVĒRTĒJUMS PIEKRASTES PAŠVALDĪBĀS

Pētījuma laikā tika izpētīts, kā vides komunikācijas pārvaldības attīstības ir noritējusi pēdējo piecu gadu laikā pēc tam, kad tika izstrādāta Ogres novada Vides koncepcija 2009.–2019. gadam, kurā iekļauta vides komunikācijas nodaļa un iekļautas vides komunikācijas politikas prioritātes, mērķi un uzdevumi.

6.1. Vides komunikācijas pārvaldība Ogres novadā

Viens no būtiskākajiem Ogres novada plānošanas dokumentiem, kur skarta vides komunikācija, ir Vides koncepcija 2009.–2019. gadam. Tā tika ieviesta pēc vairāku pašvaldības – iedzīvotāju konfliktu risināšanas, kuri bija radušies zemās informētības dēļ. Koncepcijā norādīts, ka novada vides politikas īstenošanā tiks ievērots sabiedrības informēšanas un līdzdalības princips. Vides komunikācija tiek izdalīta kā sabiedrības vides apziņas veidošanas un videi draudzīga dzīvesveida veicināšanas instruments. Tomēr pašvaldības pārstāvji atzīst, ka vides komunikācijas sektora integrēšana Vides koncepcijā nekādā veidā nav veicinājusi tās ieviešanu praksē, jo rīcību plāns netiek ņemtas vērā, uzraudzīts un īstenots. Arī Ogres novada attīstības programmā ir iekļauts vides komunikācijas sektors, bet tā saturs praktiski neatšķiras no Vides koncepcijā iekļautā.

6.1.1. Vides informācijas sektors

Vides informācija katra iedzīvotājam ir pieejama Ogres novada mājaslapā un pašvaldības bezmaksas laikrakstā Ogrēnietis, kā arī sociālo tīklu kontos tādējādi nodrošinot iedzīvotājiem plašākas iespējas iegūt nepieciešamo informāciju. Pašvaldībai ir izveidota laba sadarbība ar laikrakstu Ogres Vēstis. Intervētās personas uzskata, ka vides informācija novadā ir pietekami daudz un pieejama, bet tās saņemšana atkarīga no tā, vai iedzīvotājam ir interese. Pašvaldībā atzīst, ka vides informācija nav plānota un arī nestrādā komplementāri ar citiem instrumentiem.

Visbiežāk iedzīvotāji tiek informēti par atkritumu šķirošanu un pilsētvides labiekārtošanu. Vides informācijas izplatīšanā aktīvs ir atkritumu apsaimniekošanas uzņēmums SIA “Ķilupe”, kas izdod daudzveidīgus bukletus, vides standus un citus materiālus, kā arī nodrošina informāciju medijos.

Pēdējo gadu laikā pašvaldība cenšas sakārtot informācijas pieejamību par Ogres novada dabas un vides objektiem. Tiek uzstādīti informatīvi un izglītojoši stendi, piem., Zilo kalnu, "Lazdukalnu" dabas parkos.

6.1.2. Vides izglītības sektors

Ogrē vides jautājumiem lielākā uzmanība tiek pievērsta Ogresgala pamatskolā, kura ir ieguvusi Eko skolas sertifikātu par īpašiem panākumiem ilgtspējīgas attīstības, vides izglītības un vides aizsardzības veicināšanā skolā un tās apkārtnē. Skola iesaistījies starptautiskās COMENIUS Regio programmas projektā "Āra apmācība visiem", kura ietvaros izveidota sadarbība ar Sautendas reģionu Lielbritānijā. Citās izglītības iestādēs vides jautājumi iekļauti dabaszinātņu stundu plānā, audzināšanas stundās, projektu nedēļās, praktiskajās nodarbībās.

Kopš Zilo kalnu parka atklāšanas un biedrības dibināšanas, parkā notiek daudzi vides izglītības pasākumi, iesaistot gan bērnus, gan pieaugušos, kā lielākais no tiem – DAP organizētā Dabas koncertzāle.

6.1.3. Sabiedrības līdzdalības sektors

Intervētās personas atzina, ka Ogres novadā pasākumu skaitam saistībā ar vides tēmu, ir tendence palielināties un arī iedzīvotāju aktivitāte palielinās. Iedzīvotāju aktivitāte vides jautājumu risināšanā tiek vērtēta 4/5 no 6.

Atkarībā no sabiedriskās apspriešanas tēmas, mainās iedzīvotāju aktivitāte – ļoti aktīvi iedzīvotāji ir, ja tiek zāģēti, mainīti koki – Ogre ir zaļš novads, kurā ir daudz apstādījumu un zaļās zonas ar kokiem, cilvēkiem tie ir svarīgi. Pašvaldība ņem vērā iedzīvotāju viedokli, un arī daži projekti tiek apstādināti, ja ir pārlietu liela pretestība.

Ogrē nav vides NVO un arī neviena cita biedrība, kas tiešā veidā nenodarbojas ar vides jautājumiem, tāpēc lielu sabiedrības iesaistīšanas daļu jāveic pašvaldībai. Tiek rīkoti vides konkursi un akcijas gan no pašvaldības, gan uzņēmumu, gan valsts iestāžu puses., pirms Lielās talkas, makulatūras vākšana.

6.1.4. Videi draudzīga rīcība

- Par efektīvākajiem videi draudzīgas rīcības veicināšanas pasākumiem tiek novērtētas talkas un labiekārtošanas darbi;
- Ogrēniešiem ir iespēja piedalīties projektu konkursā un 1000 EUR vērtībā īstenot kādu apkārtējās vides labiekārtošanas projektu;

- Ogrē uzstādīts šķirošanas laukums (kurā cilvēki stāv pat rindā) un vairāki šķirošanas konteineri dzīvojamo māju rajonos;
- Nosiltinātas pašvaldību ēkas un 5 daudzdzīvokļu ēkas;
- Izveidoti veloceliņi un velo novietnes, tomēr tie ir attīstības stadijā;
- Atklāts veselības maršruts, kura laikā iespēja iepazīties ar veselīgu dzīvesveidu un arī sportot;
- Galvenie šķēršļi videi draudzīgai rīcībai – birokrātija, finanšu un citu resursu trūkums

6.2. Vides komunikācijas pārvaldība Salacgrīvas novadā

Šī pētījuma ietvaros notiks galveno mērķgrupu un sabiedrības pārstāvju 19 intervijas ar tieši piekrastes šaurajā joslā dzīvojošajiem mērķgrupu pārstāvjiem. Intervijas tematiskie bloki saistīti ar piekrastes pārvaldību un tās konkrēto instrumentu attīstības praksi pašvaldībā – ilgtspējīgas attīstības pieeja, integrācijas un sadarbības principi piekrastes pārvaldībā un sabiedrības līdzdalība, vides komunikācija, piekrastes tematikas integrācija pašvaldības plānošanas dokumentos un institucionālajā pārvaldē.

Mērķgrupu analīze

Lai piekrastes vides komunikācija sekmīgi darbotos kā viens pārvaldības instrumentiem, tās procesā ir jāiesaista visas mērķgrupas (*Intervēto personu saraksts pieejams pielikumā Nr. 00*):

- Valsts pārvalde;
- Pašvaldība;
- Uzņēmēji;
- Nevalstiskās organizācijas;
- Mediji;
- Izglītotāji;

Valsts pārvalde. Salacgrīvas novadā atrodas VARAM pakļautībā esošās Dabas aizsardzības pārvaldēs Ziemeļvidzemes administrācijas birojs. Vides komunikācijas sektorā šī institūcija ir svarīga vides izglītības un sabiedrības iesaistes jomās. Salacgrīvā darbojas Dabas izglītības centrs “Ziemeļvidzeme”, kas ir viens no galvenajiem vides izglītības avotiem novadā.

Pašvaldība. Pašvaldība ir institūcija, kurai jābūt vistuvāk sabiedrībai un jāpilda starpnieka funkcija starp valsts pārvaldi un sabiedrību. Pašvaldībai ir svarīga loma vides

jautājumu risināšanā un sabiedrības informēšanā, iesaistē, tomēr citu mērķgrupu pārstāvji saskata trūkumus pašvaldības komunikācijā, iedzīvotājiem tā šķiet nepieejama.

Uzņēmēji. Par vienu videi draudzīgākajiem uzņēmumiem Salacgrīvas novadā var uzskatīt atpūtas kompleksu “Kapteiņa osta”, kurā tiek izmantoti videi draudzīgi saimnieciskie risinājumi un atrodas Zilā karoga jahtu osta. Viesu namā “Kraukļi” tiek piedāvātas Pasaules Dabas Fonda meža apsaimniekošanas demonstrējami.

Nevalstiskās organizācijas. Nevalstiskās organizācijas vides komunikācijas sektorā darbojas kā “Bottom-up” vistiešākie pārstāvji. Salacgrīvas novada biedrību aktivitātes lielākoties ir vērstas uz kultūras, sporta un neformālās izglītības pasākumu organizēšanu, bet projekti ir vērsti arī vides labiekārtošanas darbiem, kā arī tūrisma objektu izveidošanu. Tās aktīvi darbojas novada un it īpaši savas apdzīvotās vietas sabiedriskās dzīves aktivizēšanā, bet ar tiešu dabas aizsardzību saistītu NVO novadā nav.

Mediji. Salacgrīvas novada iedzīvotāji aktuālo informāciju iegūst pašvaldības mājaslapā, pašvaldības ikmēneša izdevumā un reģionālajā laikrakstā “Auseklis”. Tomēr informācija par vidi šajos medijos nav pietiekama, jo tiek atspoguļotas vispārīgas aktualitātes. Arī mājaslapas sadaļa “Zaļais novads” jau 3 gadus nav papildināta.

Izglītotāji. Svarīgu vietu vides komunikācijas sektorā ieņem tieši izglītotāji, kas bērniem un jauniešiem sniedz iespēju papildināt savas zināšanas vides jomā. Salacgrīvas novadā darbojas Kr. Valdemāra pamatskolas ekoloģijas pulciņš, kā arī bibliotēkas ar piedāvāto grāmatu klāstu.

Vides komunikācijas sektoru analīze

6.2.1. Vides informācijas sektora analīze

Vides informācija ir vides komunikācijas apakšsektors, un, ir zināms, ka vides informācijai ir liela loma šādos sektoros pēc secīguma - vides izglītībā, sabiedrības līdzdalībā, videi draudzīgas rīcības veicināšanā.

Salacgrīvas novads tiek pozicionēts kā Zaļais novads. Arī novada mājaslapā ir sadaļa „zaļais novads”, kurā tiek ievietota informācija par vides tēmām un projektiem. Tomēr, kopš 2012. gadā ievietotās ziņas par parakstītu deklarācija, nevienas jaunas ziņas nav. Svaigākas ziņas par vides tēmu parādās sadaļa „sabiedrības iesaiste”. Katram iedzīvotājam ir brīva iespēja uzdot jautājumu domes darbiniekiem ar mājaslapas starpniecību, bet informācijas nodaļās vadītāja secina, ka jautājumi un sūdzības, kas saistīti ar vides sektoru, ir maz, un saistās ar dažāda veida piesārņojumu (smakas, trokšņi u.c.).

Lai informētu pašvaldības iedzīvotājus par pašvaldībā notiekošo, tiek izdots ikmēneša informatīvais izdevums „Salacgrīvas ziņas” 3000 eksemplāru tirāžā. Sadarbojoties ar Latvijas pastu, avīze „Salacgrīvas ziņas” tiek izplatīta pašvaldības iedzīvotājiem bez maksas – Ainažos, Liepupē, Tūjā un Salacgrīvā. Laikraksts sniedz informāciju par domes sēdēs pieņemtajiem lēmumiem, par pašvaldības skolās un pirmsskolas mācību iestādēs notiekošo, par kultūras norisēm, par jaunumiem bibliotēkās, par svarīgiem jautājumiem, kas skar pašvaldības struktūrvienību saimniecisko darbību un attīstību. Laikrakstā tiek publicēta pati aktuālākā informācija par novadā notiekošo, savukārt mājas lapā tiek ievietota jaunākā informācija (pamata laikraksta materiāls tiek ņemts no mājas lapas). Mājas lapu kā aktuālu informācijas avotu var uztvert tās mērķgrupas, kam ir pieeja elektroniskajiem saziņas līdzekļiem. Kā komunikācijas instruments ir sadaļa „Saziņa ar Domi” mājas lapā. Tādējādi, zināmā mērā pašvaldība ir nodrošinājusi arī atgriezenisko komunikācijas kanālu no sabiedrības puses. Vides informācija laikrakstā tiek ievietota atkarībā no nepieciešamības un aktuālajiem notikumiem un ziņām vides jomā.

DAP ir ļoti nozīmīga grupa tieši vides informācijas sagatavošanā un sniegšanā, kas izrāda iniciatīvu un vēlmīgi dalīties ar informāciju. Šī apsveicamā iniciatīva gan vairāk saistīta ar vēsturiski Salacgrīvā bijušo ZBR administrāciju, kas reorganizācijas rezultātā tika pievienota DAP. Pārvaldei ir izveidojusies cieša sadarbība ar novada informācijas nodaļu.

Kā ļoti nozīmīgs kanāls pašvaldībā ir ikgadējās tikšanās ar iedzīvotājiem pašvaldības lielākajās apdzīvotajās vietās. Šajās tikšanās reizēs domes priekšsēdētājs un domes speciālisti informē iedzīvotājus par paveikto un nākotnes iecerēm, atbild uz jautājumiem. Reizi ceturksnī notiek tikšanās ar ciemu vecāko konsultatīvo padomi.

Salacgrīvas TIC ir nozīmīgs vides informācijas izplatītājs. Tur pieejama ļoti dažāda informācija par novadu, cieša sadarbība notiek gan ar DAP, gan uzņēmējiem, gan bibliotēku uc.

6.2.2. Vides izglītības sektora analīze

Vides izglītībā, izmantojot dažādus komunikācijas kanālus, tiek informēti un izglītoti bērni, skolēni un studenti, kā rezultātā šī sabiedrības daļa tiek pastiprināti izglītota vides jautājumos. Ja netiek nodrošināta pieejama un kvalitatīva izglītošana un informācija par vides jautājumiem visām sabiedrības mērķgrupām, tai skaitā gados vecākiem indivīdiem, tad sabiedrība kopumā neizprot tās problemātiku un nozīmi – vides sektors zaudē savu aktualitāti iedzīvotāju acīs.

Salacgrīvas novadā atrodas Dabas aizsardzības pārvaldes Dabas izglītības centrs „Ziemeļvidzeme”, kura vadītāja ir Inta Soma. Šis centrs, tāpēc kā visi citi, darbojas ar mērķi izglītēt jebkura vecuma interesentus par vides un cilvēku praktiskās darbības mijiedarbību. „Ziemeļvidzeme” piedāvā dabas izziņas nodarbības, bibliotēkas stūrīti, pastāvīgās ekspozīcijas, tematiskos pasākumus, kas saistīti ar vides tēmu. Šobrīd Dabas izglītības centrā strādā tikai viens cilvēks. Nodarbības ir ļoti pieprasītas, un nereti cilvēkiem ir jāatsaka lielā noslogojuma dēļ. Katru mēnesi Salacgrīvas novada skolas brauc un piedalās DIC aktivitātēs. Visas mērķgrupas atzinīgi vērtē DIC darbu un uzsver tā artavu vides izglītībā Salacgrīvas novadā.

Salacgrīvas novadā atrodas 2 pirmsskolas izglītības iestādes, pirmsskolas izglītības iestāde „Randa” un „Vilnītis”, 3 vispārizglītojošās izglītības iestādes, Kr. Valdemāra Ainažu pamatskola, Liepupes vidusskola un Salacgrīvas vidusskola, kā arī 2 interešu izglītības iestādes - Salacgrīvas novada mūzikas skola un Salacgrīvas mākslas skola. Salacgrīvas novadā darbojas arī Limbažu un Salacgrīvas novadu sporta skolas kolektīvs.

Formālās izglītības kontekstā Salacgrīvas novada izglītības iestādēs ir noteikti mācību standarti, pēc kuriem jāstrādā un ar kādām vides tēmām jāiepazīstina izglītojamie. Būtisks vides izglītības veicinātājs ir Ainažu pamatskolas ekopulciņš, kas izglīto bērnus par dažādiem vides jautājumiem. Tāpat ārpus jau noteiktajiem mācību procesa standartiem pirmsskolas izglītības iestādēs un skolās, atzinīgi vērtējamās dažādas mācību ekskursijas Salacgrīvas novadā, sadarbībā ar DAP izglītības centru.

Pastiprināta uzmanība tiek pievērsta bērnu un skolēnu pareizam uzturam bērnu dārzos un skolās – tiek noteiktas prasības ēdināšanu firmu pārstāvjiem, lai ēdiens tiktu gatavots atbilstoši bērnu vecumam un veselīga uztura normām. Tāpat Salacgrīvas vidusskola ir iesaistījusies programmā “Skolas auglis” un “Skolas piens”.

Salacgrīvas novadā atrodas 7 bibliotēkas – Salacgrīvā, Liepupē, Ainažos, Mērniekos, Svētciemā, Korģenē un Tūjā. Šīs bibliotēkas piedāvā lasītājiem mācību literatūru par vides tēmu un tā arī ir pieprasītākā. Bibliotēkas galvenā mērķauditorija ir seniori, un visbiežāk tiek prasīta ārzemju daiļliteratūra. Bibliotēkās visā novadā darbojas “Zaļā bibliotēka” (pašvaldības projekta), kurā ir dažādas grāmatas un materiāli par dārzkopību, veselīgu ēšanu un ceļošanu brīvā dabā – kopumā 57 gab., tās ir pieprasītas, un iedzīvotāji interesējas. Atsevišķa bibliotēkas daļa ir veltīta grāmatām par vides tēmu, tās vairāk izmanto skolēni.

Viens no retajiem uzņēmumiem, kas darbojas vides izglītības jomā Salacgrīvas novadā, ir SIA „ZAAO”. Uzņēmums savas darbības ietvaros veic pārdomātus atkritumu apsaimniekošanas pasākumus, tajos iesaistot citas mērķgrupas ar vides informācijas un vides

izglītības palīdzību. ZAAO Salacgrīvas novada domēm nodrošina izglītojošos materiālus (mācību burtnīcas, krāsojamās grāmatas u.tml.) par dažādām vides aktualitātēm, ko formālās izglītības iestādes integrē mācību priekšmetos.

6.2.3. Sabiedrības līdzdalības sektora analīze

Salacgrīvas novadā darbojas uzņēmēju, zvejnieku un makšķernieku un jauniešu konsultatīvās padomes. Vairumā ciemu ir ievēlēti ciemu vecākie, kas darbojas kā starpnieki starp pašvaldību un iedzīvotājiem. Tomēr publiskās apspriešanas nav apmeklētas. Iedzīvotāju interesē apspriedes, kas tiešā veidā skar viņu īpašus vai viņus pašus.

Iedzīvotāji komunikācijā ar pašvaldību galvenokārt izmanto oficiālo iesnieguma formu, elektronisko saraksti, taču par visefektīvāko līdzekli jautājumu risināšanā uzskatāma zvanīšana vietējās pārvaldes vadītājam, domes izpilddirektoram vai priekšsēdētājam. Liela nozīme ir ciemu vecākajiem, kas darbojas no iedzīvotāju puses, uzklusot iedzīvotājus un, risinot ciema problēmas caur novada domi, arī ar pašu līdzekļiem, tie ir ieinteresēti padarīt savu ciemu par labāku, viņi sadarbojas ar domi ikdienā, kā arī tikšanās, kas notiek reizi ceturksnī, informējot kas būtu uzlabojams ciemā, kā arī izsakot priekšlikumus kādu procesu organizēšanai.

Populāras un efektīvas liela skaita cilvēku masu iesaistē ir Vislatvijas talkas. Salacgrīvā notiek arī apkārtnes sakopšanas un atkritumu vākšanas pludmalē talkas, ka pulcē daudzus vietējos iedzīvotājus. Lielākā aktivitāte tiek novērota ciemos, kuros ir aktīvs ciema vecākais vai darbojas kāda nevalstiskā organizācija, kas pamudina iedzīvotājus līdzdarboties.

Salacgrīvas novada bibliotēkai ir sadarbība ar Dabas izglītības centru, kā rezultātā tiek regulāri organizēti arī semināri un pasākumi par vides tēmu. Salacgrīvas novadā aktīvi darbojas nevalstiskās organizācijas, galvenokārt vides un piekrastes jautājumus risinot ar infrastruktūras un tās sakārtošanas projektu palīdzību. Viens no piemēriem ir Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta atbalsta biedrība, kura dibināta pēc rezervuāra likvidēšanas. Tās mērķi ir vides izziņa un izglītība. Projekti, ko biedrība ir realizējusi, ir 1. Velomaršruta izveide no Salacgrīvas līdz Vitrupei – marķētas takas, informatīvie stendi un iegādāti velosipēdi īrēšanai; 2. Gājēju laipu atjaunošana; 3. Pie DAP uzstādīti informatīvi izglītojošie stendi par piekrastes biotopiem; 4. DAP darbinieku apmācības gājēju laipu izgatavošanā.

6.2.4. Videi draudzīgu rīcību analīze

Pašvaldība sevi pozicionē kā zaļo novadu un, piesaistot Eiropas finansējumu, ir uzstādījuši saules kolektorus, saules paneļus, jūras siltuma siltumsūkni un nosiltinājuši ēkas.

Tiek pildītas apņemšanās, kas iekļautas novada Zaļajā deklarācijā – “ilgtspējīgas un veselīgas pilsētvides uzturēšanu; aizsargājamo dabas objektu atbilstošu apsaimniekošanu, pludmaļu labiekārtošana atbilstoši „Zilā karoga” prasībām, zaļā transporta (velo un ūdens) izmantošanas popularizēšana, radot nepieciešamo infrastruktūru tā attīstībai”.

Salacgrīvas novadā ir izveidotas dažādu jomu konsultatīvās padomes un ciemu vecākie, kas pārliecinoši strādā, kā komunikācijas starpnieki starp novada domi un iedzīvotājiem. Šīs struktūras darbojas, aptverot visu novadu, tādā veidā efektīvi risinot dažāda veida, arī vides un piekrastes jautājumus. Tāpat domē strādā uzņēmējdarbības atbalsta centrs, kura vadītāja ir partnerības “Jūrkante” koordinatore, tātad, ciešā saskarē ar NVO aktualitātēm. Domes ikdienas darbā ir ieviesta efektīva pārvaldība, izmantojot saziņu ar e-pastu starpniecību, ir uzstādīti makulatūras vākšanas un atkritumu šķirošanas uzrunas.

Nepieciešams paaugstināt pašvaldības darbinieku kapacitāti zaļā iepirkuma jomā, jo pašreiz zaļā iepirkuma prakse pašvaldībā faktiski neeksistē. Tāpat zaļā iepirkuma koncepcija jāskaidro sabiedrībai, lai tā izprastu un atbalstītu zaļo iepirkumu pašvaldības darbībā.

Katru gadu peldvietas, jahtu ostas un individuālas jahtas iegūst Zilā karoga sertifikātus, ja izpilda kritērijus, kas sadalīti četrās grupās - vides izglītība un informācija, ūdens kvalitāte, apsaimniekošana un serviss, drošība. Lai iegūtu Zilā Karoga balvu, jahtu ostām ir jāatbilst divdesmit diviem kritērijiem. Atpūtas kompleksa “Kapteiņa osta” teritorijā atrodas jahtu osta, kurai ir piešķirts Zilā karoga sertifikāts. Lai šo karogu iegūti, bija jāizpilda dažādas prasības - pirmkārt dažāda veidu atkritumu savākšana, pietiekoša skaita dušu un tualesu nodrošināšana, elektrības un dzeramā ūdens pieslēgums, izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumu pieejamība, vides sakārtotība, energoresursu taupības programmas ieviešana, vides izglītība u.c. Diemžēl, 2016. gada sezonā šis sertifikāts nav iegūts.

Mērķgrupu sadarbība ar pašvaldību tiek vērtēta kā neapmierinoša, kaut gan liela daļa intervēto personu paši vienlaikus min arī apstākļus, kas liek vērtēt šo sadarbību kā reālu un pozitīvu. Runājot ar jebkuras mērķgrupas pārstāvjiem, būs kāds, kurš pateiks, ka pašvaldība nedara pietiekami. Respondenti atzīst, ka Salacgrīvas teritorijā dzīvojošajiem ir vieglāk veidot sadarbību, jo dažādie projekti vai ierosinājumi, ka attiecas tieši uz Salacgrīvas mazpilsētas teritoriju, ir domei daudz draudzīgāki. Šķiet, šeit izpaužas pašvaldības vides un piekrastes pārvaldības kapacitāšu trūkums, kamēr saimnieciskos un attīstības jautājumos vispār sadarbība ir reāla un notiek.

Viens no Salacgrīvas novada veiksmīgākajiem vides pārvaldības instrumentiem ir Zaļā novada deklarācija, kas kalpo ne tikai kā normatīvs instruments, bet arī komunikācijas un

nereti finanšu. Kopš deklarācijas pieņemšanas, Salacgrīvas novada kā Zaļā novada atpazīstamība ir augusi, sākot jau ar vietējiem iedzīvotājiem, kuri arvien vairāk seko līdzi vides jautājumiem vietējā teritorijā. Pēdējo gadu laikā iedzīvotāji ir aktivizējušies un ievēro, pamana nekārtības sev tuvajā apkārtnē, par ko uzreiz tiek informēta pašvaldība vai citas institūcijas, atgādinot zaļā novada ideju.

Zaļā deklarācija kalpo kā attīstības un finanšu piesaistes instruments, un ar to ir iespējams panākt pozitīvas pārmaiņas novadā. Daudzie energoefektivitātes pasākumi, ko veikusi pašvaldība un NVO, kalpo par piemēru. Piesaistot Eiropas Savienības finansējumu, veikta ēku siltināšana, ierīkots jūras siltumsūknis un uzstādītas efektīvas atjaunojamo energoresursu apgaismojuma iekārtas.

Tomēr sabiedrības viedokļi ir dažādi, un interviju laikā tika pausti arī viedokļi, ka deklarācijas pamata jēga ir pašvaldības PR pasākums, vāji balstīts reālās vēlmēs.

Praksē informācija par zaļo novadu ir izvietota tūrisma bukletos un pašvaldības mājaslapā, kas novada viesiem sniedz vieglu piekļuvi tai. Ar deklarāciju cieši saistīta ir arī Zilā karoga ieviešana Kuivižu jahtu ostā. Lielu uzmanību šajā sakarā pievērš arī citas pašvaldības, kas interesējas, kā tiek ieviesta deklarācija dzīvē un kādas darbības tiek īstenotas. Kaimiņu pašvaldības tiek uzņemtas vizītēs un rīkoti kopīgi semināri.

6.1.tabula.

Salacgrīvas novada vides komunikācijas SVID analīze

STIPRĀS PUSES	VĀJĀS PUSES
<ul style="list-style-type: none"> • Informācijas stendi vidē; • Zaļā novada deklarācija; • DAP Salacgrīvā; • Dabas izglītības centrs “Ziemeļvidzeme”; • “Zaļā bibliotēka” novada bibliotēkās; • Izglītības iestādes ir integrējušas vides jautājumos savās programmās (ekopulciņš); • Dažādas konsultatīvās padomes un ciemu vecāko institūcijas; • Aktīvas nevalstiskās organizācijas; • Videi draudzīgas rīcības popularizēšana pārvaldes un uzņēmējdarbības līmenī; • Videi draudzīgas rīcības piemēri novadā; • Skolu un bērnudārzu sadarbība ar ZAAO vides jautājumu aktualizēšanā un skaidrošanā, informatīvo materiālu izstrādē 	<ul style="list-style-type: none"> • Nav vienotas vides komunikācijas sistēmas; • Nepietiekama domes darbinieku kapacitāte; • Vides speciālistu trūkums • Novadā nav NVO, kas specializētos vides jautājumos • Nepietiekami finanšu resursi; • Iedzīvotāju zems informētības līmenis par vides jautājumiem; • Netiek veiktas ikgadējas iedzīvotāju aptaujas; • Pašvaldībā pilnībā netiek izmantoti sabiedrības iesaistes instrumenti • Vāji apmeklētas ikgadējās tikšanās ar iedzīvotājiem un sabiedriskās apspriešanas; • Vāja jauniešu iesaistīšana sabiedriskajos pasākumos
ĪESPĒJAS	DRAUDI
<ul style="list-style-type: none"> • ES fondu finanšu piesaiste 	<ul style="list-style-type: none"> • Iedzīvotāju skaita samazināšanās;

<ul style="list-style-type: none"> • Sadarbības projekti (reģionālie, nacionālie un starpvalstu); • Ekotūrisma attīstīšana; • Ekoskolu sertifikācijas iegūšana; • Zilā karoga pludmales sertifikācijas iegūšana; • Neformālās un pieaugušo izglītības veicināšana par vides tematiem; • Sadarbības veicināšana starp pašvaldības iestādēm (tai skaitā skolām) un uzņēmumiem vides izglītības jautājumu aktualizēšanā– vieslekcijas, partnerattiecības • Komunikācijas ar citām pašvaldībām attīstīšana; • Regulāras iedzīvotāju aptaujas 	<ul style="list-style-type: none"> • Vietējo nevalstisko organizāciju pasivitāte; • Iedzīvotāju pasivitāte; • Iedzīvotāju neuzticēšanās pašvaldībai; • Finanšu trūkums energoefektivitātes papaaugstināšanai novada teritorijā; • Sezonālā iedzīvotāju migrācija.
--	--

Kopumā Salacgrīvas novadā vides un piekrastes komunikācija tiek risināta ar vairākiem instrumentiem (vides informācija, vides izglītības, sabiedrības līdzdalība, videi draudzīga rīcība), tomēr nav redzama to integratīvāte (skat. tabulu Nr. 6.1.). Tāpat ir vairākas mērķgrupas, ka savā starpā nesadarbojas un vides komunikācija instrumentus realizē neatkarīgi cita no citas. Ja vides informācija uz vides izglītības ir vērtējama pozitīvi, tad sabiedrības iesaiste vides jautājumus risināšanā un videi draudzīga rīcība ir uzlabojama. Spēcīgākais vides komunikācijas instruments Salacgrīvas novadā ir Zaļā deklarācija, jāattīsta pārējie.

Kopsavilkums.

Vides informācijas sektora attīstība notiek ļoti lēni. Pašvaldībai ir dažādas iespējas, ka informāciju nogādāt iedzīvotājiem pieejamā un saprotamā veidā, bet ne vienmēr tās tiek izmantotas. Salacgrīvas novada mājaslapā pēdējās ziņas sadaļā “Zaļais novads”, publicētas 2012. gadā, informācija nodaļa to skaidro ar cilvēkresursu un laika trūkumu. Arī informācijas stendi un norādes uz dažādiem apskates un dabas objektiem ir izvietotas nesaprotami un neprecīzi, maldinot apmeklētājus.

Vides izglītības jomas aktivizēšanā liels nopelns ir DAP dabas izglītības centram. Tam ir izveidojusies sadarbības ar svarīgākajiem vides komunikācijas aktoriem Salacgrīvas novadā, kas tad būtībā organizē vides izglītību novadā. Atsevišķās aktivitātēs, kas tiek organizētas skolās, tik un tā tiek iesaistīta DAP.

Salacgrīvas novadā sabiedrība kopumā ir diezgan aktīva, bet pie nosacījuma, ka kāds to organizē, ka kāds piedāvā šīs iespējas, bet pašvaldības darbība šajā jomā ir nepietiekoša.

Pašvaldībā trūks cilvēku resursu kapacitātes, nav vides speciālistu. Pašvaldībai, kura sevi pozicionē kā zaļo novadu nepieciešams vismaz integrēt vides jautājumu risināšanu domes ikdienas darbā, apmācot un izglītojot savus darbiniekus.

Vietējās pašvaldības izpratne par piekrastes un vides problemātiku ir nepietiekoša, kas atspoguļojas arī kā piekrastes jautājumu nesistemātisks un nelīdzsvarots atspoguļojums novada pārvaldības dokumentos. Piekraste gan figurē kā stratēģiski ekonomiska kategorija, bet citi aspekti parādās tikai rīcību griezumā, nesaistīti ar ilgtspējīgas attīstības stratēģijas elementiem un novada telpiskās attīstības perspektīvām.

Augšupvērstās (bottom-up) pārvaldības mehānismi un vietējās partnerības finanšu piesaistes mehānismi šai jomā darbojas nepietiekami. Salacgrīvas novada piekrastes, kā sociāli ekoloģiskas sistēmas ilgtspējīgas attīstības problēmu raksturu nosaka pašvaldības pārvaldes un sabiedrības mērķgrupu nepietiekama izpratne par piekrastes nozīmi/vietu novada attīstībā un vāji attīstīta infrastruktūra, kas ir piekrastes aizsardzības režīma īpatnību sekas, arī reta piekrastes apdzīvotība.

6.3. Vides komunikācijas pārvaldība Liepājas pilsētā

Integrētā situācijas analīzes pētījums ietvaros Liepājas pilsētas pašvaldībā tika veiktas 12 daļēji strukturētās intervijas, kuru rezultātā tika noskaidrota vides komunikācijas situācija Liepājas pilsētā visos apakšblokos, īpaši videi draudzīgas rīcības kontekstā organizāciju iekšienē un publiskajā vidē.

Mērķgrupu analīze

Valsts pārvalde. Liepājā atrodas VARAM padotībā esošās Dabas aizsardzības pārvaldes Kurzemes reģionālā administrācija, tās mērķis ir sekmēt vienotas dabas aizsardzības politikas realizēšanu Latvijā, kā arī veikt efektīvu Latvijas īpaši aizsargājamo dabas teritoriju apsaimniekošanu un pārvaldīšanu. Liepājā atrodas arī Valsts vides dienesta Kurzemes filiāle – Liepājas reģionālā vides pārvalde - mērķis ir nodrošināt, lai tiktu ievēroti normatīvie akti vides aizsardzības un dabas resursu izmantošanas jomā. Abās iestādēs darbinieki ir izglītoti vides un dabas jomās, taču novērojamas nepietiekamas zināšanas par komunikācijas sfēru.

Pašvaldība. Pašvaldībā vairākas struktūrvienības ir iesaistītas un atbildīgas par vides jautājumu risināšanu. Sākot jau ar Domi un tās 15 deputātiem, ar izveidotām komisijām, piemēram, Vides komisiju. Apvienojot pārstrukturējot Sabiedrisko attiecību nodaļu un Vides un veselības nodaļu, kopš 2015. gada domē darbojas Vides, veselības un sabiedrības

līdzdalības daļa, kas vistiešāk ir saistītas ar vides komunikāciju un sabiedrības iesaisti. Pašvaldība ir izstrādājusi vides politikas plānu (2009-2014) gadam, tajā atvēlot īpašu sadaļu arī vides komunikācijai.

Uzņēmēji. Uzņēmējiem ir liela ietekme gan uz sociālekonomiskajiem procesiem, gan uz vidi. No vienas puses, uzņēmumu darbība sekmē pilsētas sociālekonomisko attīstību, no otras puses tie rada arī lielas ietekmes uz vidi, līdz ar to ir nepieciešams regulāri meklēt risinājumus šo ietekmju mazināšanai un novēršanai. Vides komunikācijas un vides pārvaldības aktivitātes ir lielā mērā atkarīgas no uzņēmuma darbības virziena. Izņemot uzņēmumus, kas ir tiešā veidā saistīt ar vides pārvaldības sektoriem, piemēram, „Liepājas RAS”, „SIA Liepājas ūdens” u.c., pārējos uzņēmumos īpašu aktivitāšu saistībā ar VK un VP nav. Dažos uzņēmumos darbojas vides speciālists.

Nevalstiskās organizācijas. Liepājas pilsētas NVO pēc darbības jomas var iedalīt sekojoši - jaunieši, tūrisms, vēsturiskais mantojums un sports (51 organizācija), profesionālu apvienības, interešu aizstāvības un citas, kultūra, izglītība, māksla un mazākumtautības (71 organizācija), sociālās jomas un seniori, kā arī namu, dzīvokļu, garāžu un dārziņu apsaimniekošana. Vides organizācijas ir vāji pārstāvētas. Pamanāmākās ir “Radi vidi pats”, kuru aktivitāte atkarīga no dažādu fondu līdzekļu piesaistīšanas, biedrība Liepājas ezeri kuras mērķis ir Liepājas ezeru un to apkārtējās teritorijas ekosistēmu un bioloģiskās daudzveidības aizsardzība, sabiedrības iesaistīšana šo teritoriju apsaimniekošanā, ilgtspējīga to izmantošana un kultūrvēsturiskas vides saglabāšana. un “Optimistu pulks”, kuri organizē zemnieku tirdziņus un citas sabiedriskās aktivitātes zaļo ideju popularizēšanai.

Mediji. Ņemot vērā to, ka Liepāja Latvijas mērogā ir liela pilsēta, tās iedzīvotājiem ir izvēle attiecībā uz medijiem. Par Liepājas un tās tuvāko novadu nozīmīgākajiem laikrakstiem jāmin ”Kurzemes vārds” un ”Kursas laiks.” Kā alternatīvas laikrakstiem var minēt divus liepājniekiem paredzētus portālus – www.liepajniekiem.lv un www.irliepaja.lv. Plašu vides informāciju ir iespējams iegūt arī pašvaldības mājaslapā.

Izglītotāji. Liepājas pilsētā darbojas divas izglītības iestādes, kuras ir iesaistījušās Ekoskolu programmā – Liepājas Universitāte un Ezerkrasta sākumskola. Ar lieliem panākumiem abas šīs iestādes popularizē vides jautājumu risināšanu gan iekšēji iestādē, gan arī visā Liepājas pilsētā. Liepājas Universitātē studentiem ir iespējas studēt Vides pārvaldes un atjaunojamo energoresursu pārvaldības un inženierijas programmā, kā arī Liepājas Raiņa 6. vidusskola ir aktīva mācību procesā, iekļaujot ar vidi saistītos jautājumus.

Vides komunikācijas sektoru analīze

6.2.1. Vides informācijas sektora analīze

Vides informācija ir vides komunikācijas apakšsektors, bet skaidri ir zināms, ka vides informācijai ir liela loma gan vides izglītībā, gan videi draudzīgās rīcības veicināšanā, gan sabiedrības līdzdalībā.

Liepājas pilsētas iedzīvotājiem ir iespēja galvenajiem notikumiem pašvaldībā sekot līdz pašvaldības mājaslapā, kurā ir izveidota sadaļa vide, zem sabiedrības līdzdalības sektora. Tur var atrast strukturētu un sakārtotu informāciju par vides dokumentiem, projektiem, vides izglītību, kvalitāti un dabas vērtībām. Informācija tiek ievietota regulāri. Iedzīvotājiem ir iespēja sekot līdz gaisa piesārņojumam un tā izmaiņām pilsētas teritorijā, ik pa trīs mēnešiem jaunā pārskatā un peldūdeņu kvalitātei reizi gadā.

Liepājas pilsētas pašvaldība apkopo vides informāciju pēc uzraudzības indikatoriem. Informācija tiek iegūta sadarbojoties ar valsts institūcijām, Liepājas attīstības pārvaldi, Komunālo pārvaldi, būvvaldi un atkritumu apsaimniekotājiem. Sadarbībā ar Liepājas Universitātes Socioloģisko pētījumu centru, regulāri tiek veiktas iedzīvotāju aptaujas, kurā iekļauti vides jautājumi.

Liepājā iznāk arī izdevums "Kurzemes Vārds", kurā reizi mēnesī ir ievietota pašvaldības apmaksāta "zaļā" lapa. Laikrakstā tiek atspoguļota visa veida svarīga informācija, kura ir noderīga Liepājas iedzīvotājiem. Tomēr vides informācija parādās reti un kā intervijās noskaidrots, tad pārsvarā tā ir vides "dzeltenā" prese. Medijiem ir tieksme rakstīt negatīvu un provokatīvu informāciju, bet nekādas iepriekšējas analīzes vai apstākļu noskaidrošanas. Turpretī mediji apgalvo, ka ir informācijas ieguve no domes vides nodaļas ir apgrūtināša, un darbinieki nav pretimnākoši.

Veiksmīga informācijas aprīte ir izveidojusies starp Liepājas medijiem un aktīvajiem uzņēmumiem, kuri regulāri nodrošina ar jaunāko informāciju vides jomā. Nereti šī informācija ir komerciālā rakstura, tomēr tā ir noderīga iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanai. Arī pašvaldības uzņēmumi plaši iesaistās vides informācijas sniegšanā un liepājniekus informēšanā par notiekošo un videi nedraudzīgo rīcību sekām. piem. atkritumu apsaimniekošanā. Informācija tiek izplatīta izmantojot arī dažādas informācijas sniegšanas metodes (izstādes, bukleti, sabiedriskās apspriedes, ekskursijas u.c.).

Izglītotāji vides informāciju, galvenokārt, iegūst pēc pašiniciatīvas sadarbojoties ar pārējām mērķgrupām, kā arī iesaistoties akcijās. Izglītotāji ir būtisks vides informācijas izplatītājs, jo tiem caur izglītojamiem ir piekļuve visām mērķgrupām.

6.2.2. Vides izglītības sektora analīze

Izglītības galvenais uzdevums ir sniegt indivīdam jaunas zināšanas, prasmes un attieksmes pret notiekošajiem procesiem visapkārt, izmantojot dažādas mācīšanas metodes un līdzekļus. Tieši tāpat tas ir ar vides izglītību, izmantojot dažādus komunikācijas kanālus tiek informēti un izglītoti bērni, skolēni un studenti, kā rezultātā šī sabiedrības daļa tiek pastiprināti izglītota vides jautājumos.

Izglītības iestādes Liepājā ir pievērsušas pastiprinātu uzmanību vides izglītības jomai. Liepājā darbojas divas EKO Skolas (Liepājas Ezerkrasta sākumskola un Liepājas Universitāte), kas izglīto jauniešus dažādās vides jomās. Arī bērnudārzos tiek īstenotas dažāda veida interaktīvas mācību metodes par vides jautājumu aktualizēšanu un izpratnes veicināšanu. PII "Kāpēcītis" ir iesaistījusies EKO skolu programma un aktīvi piedalās pašvaldības un citu mērķgrupu piedāvātajās aktivitātēs, lai 2016. gada rudenī iegūtu EKO skolas sertifikātu. Šis bērnudārzs atrodas Ezerkrasta mikrorajonā, tāpat kā Ezerkrasta sākumskola un intervijās apstiprinājās pieņēmums par vides izglītības pēctecības veidošanos. Bērni, kas beidz PII "Kāpēcītis", visbiežāk izvēlas turpināt mācības Ezerkrasta sākumskolā. Mikrorajonā atrodas arī Liepājas Raiņa 6. vidusskola, kurā skolēniem tiek piedāvātas plašas iespējas attīstīt dažādus projektus vides, energoefektivitātes un lietu otrreizējas izmantošanas jomā. Izglītības iestādes nākotnes plānos ir pieteikties skolu ekosertifikācijas programmā. Tātad Liepājā būtu iespējams attīstīt EKO skolu tīklu, izejot visus izglītības posmus, sākot ar pirmsskolas izglītību, beidzot ar studijām Liepājas augstskolā.

Lai veicinātu vides izglītības jautājumu popularizēšanu, Liepājas dome sadarbībā ar vispārizglītojošām iestādēm rīko ZPD darbu konkursus par vides aktualitātēm Liepājā, kur labākajiem darbu autoriem tiek piešķirta naudas balva, kas ir kā stimulators un reizē arī instruments skolēnu intereses un izpratnes veicināšanai par vidi un tās problemātiku. Tāpat tiek veicināta skolēnu iesaiste dažādu ārpuskolas pasākumu iesaistē. Pamatā šo pulciņu darbība noris uz skolotāju pašiniciatīvu, ko novērtē arī paši skolnieki. Liepājas Universitātē studenti apgūst zināšanas Vides pārvaldes un atjaunojamo energoresursu pārvaldības un inženierijas programmā, kā rezultātā jaunieši tiek izglītoti vides jautājumos un sagatavoti dažādu iespējamo problēmu risināšanai. Liepājas Universitātes Vides zinātnes studiju programmas studenti cenšas iesaistīties aktivitātēs, kas saistītas ar vides izglītību un tās veicināšanu Liepājas iedzīvotāju vidū – organizē īpašas akcijas, pasākumus, izstrādā pētnieciskos darbus par vides problēmām Liepājā.

Liela nozīme vides komunikācijā un interešu izglītībā ir interešu izglītībai, ko veic neformālie izglītotāji. Liepājā ir vairākas institūcijas, kas veic interešu izglītību. Liepājas

bērnu un jauniešu centrs ir interešu izglītības un brīvā laika pavadīšanas centrs. Vides izglītība ir integrēta dažādās aktivitātēs un citos pulciņos. Nav vides pulciņa. Taču ir pasākumi, kas ir ar vidi izglītojošu saturu, kā, piemēram, putnu būrīšu veidošanas pasākums „Katram putnam savs būris”. Liepājas muzejā ir izstādes un pieejami dažādi bukleti. Muzejā notiek ekspresizstādes par zvejniecības, iekšējo ūdeņu tēmām. Notiek dažādi pasākumi, piemēram, “Uguns nakts” par jūras tēmu, kura ietvaros piedalījās visa vecuma cilvēki. Pasākumi ir projekta tipa un neregulāri. Liepājas bibliotēkā ir pieejama informācija un literatūra, kā arī bukleti par vidi. Samērā liela interese ir par materiāliem un literatūru Baltijas jūras un vides piesārņojumu. Bibliotēkas personāls patstāvīgi un regulāri izglītojas vides jautājumos. Bibliotēka ir nozīmīga institūcijas vides izglītības jautājumos.

Lai gan tiek piedāvātas dažāda veida vides izglītības aktivitātes Liepājā, tās pārsvarā balstās uz pašiniciatīvu. Formālajā izglītībā ir svarīgas skolotāja intereses, jo lielajā informācijas daudzumā, vides temati un piedāvājumu pazūd un tā informācijas, kas nonāks pie skolēniem un viņu vecākiem, lielā mērā ir atkarīga tieši no skolotāja. Situāciju būtiski uzlabotu vides izglītības koordinators, kurš kas darbotos gan formālajā, gan neformālajā jeb interešu izglītībā. 2011. gadā Latvijā bija 28 vides izglītības aktīvie koordinatori, šobrīd šis skaits ir sarucis, un Liepājā šāda koordinators vairs nav.

6.2.3. Sabiedrības līdzdalības sektora analīze

Visaktīvāk sabiedrības līdzdalības procesos iesaistās tad, kad ir skarta viņu apkārtējā vides un pilsētvide. Gan iedzīvotāji, gan nevalstiskās organizācijas iesaistās pašvaldības rīkotajos pasākumos un projektos. Sabiedrības pārstāvji, izmantojot piedāvātas iespējas, piedalās sabiedriskajās apspriešanās, sūta vēstules ar priekšlikumiem un viedokļiem uz Domi, Liepājas RVP. Lielākā aktivitāte ir par pilsētas labiekārtošanu, bērnu laukumu izveidošanu un to projektu apspriešanu, parku labiekārtošanu, velo novietņu un suņu laukumu izveidošanu, kā arī par būvniecības objektiem. Tomēr sabiedrības līdzdalība parādās tikai tad, ja tiek skarts viņu mikrorajons vai tuvākā apkārtnē, intereses par visu pilsētu kopumā nav. Sabiedrības līdzdalība izpaužas arī dabas teritoriju sakārtošanā. Lielās Talkās laikā visi brīvprātīgie gan pilsētas teritorijā, gan dodoties ārpus pilsētas, sakopj dabas teritorijas.

Sabiedrisko apspriešanu instrumenta izmantošana ir sekmīga un iesaista visu mērķgrupu, tostarp arī sabiedrības pārstāvjus lēmumu pieņemšanas procesā. Tomēr atsevišķu grupu, proti, jauniešu līdzdalība vides jautājumu risināšanā ir zema. Nepietiekoši aktīva sabiedrības līdzdalība pamatojama ar zemu vides apziņu un ieinteresētību vides jautājumos, kā arī ar neuzticēšanās tam, ka viņu viedoklis var būt uzklausīts un ņemts vērā.

Liepājā ir nepietiekams daudzums vides un dabas NVO. Aktīvākie piemēri ir “Optimistu pulks” un “Radi vidi pats”. Abas šīs organizācijas nodarbojas ar sabiedrības iedzīvotāju iesaisti tiešā veidā. Pirmie divas reizes nedēļā organizē vietējo ražotāju zaļos tirdziņus. Ir izveidota pašu sertifikācija un tirgoti tikai pazīstami biedrības biedru produkti. Tirdziņu laikā notiek arī citas aktivitātes, piemēram, lauksaimniecības tehnikas un mājlupu demonstrācijas. Otrie rīko dažādas akcijas, kas saistītas ar veselīgu dzīvesveidu un procesiem sabiedrībā, gan vietējā, gan starptautiskā līmenī. Par piemēriem var minēt Ērmriteņu parādes, velo nakts pasākumus un iesaistīšanos Eiropas brīvprātīgā darba programmā, izveidojot pašapkalpošanās velo darbnīcu. Tomēr mazais vides NVO skaits ir ne tikai šķērslis sabiedrības līdzdalības līmeņa paaugstināšanai, bet, kā atzīst Liepājas Universitātes pārstāvji, tas savā mērā kavē studentu praktiskos zināšanu veiksmīgu apguvi. Universitātē tiek sagatavoti vides pārvaldības speciālisti, bet darba iespējas ir mazas.

Uzņēmēji, sadarbojoties ar pašvaldību, līdzdarbojas pilsētvides sakopšanā un labiekārtošanā, izveidojot stādījumus publiskajā telpā. Diemžēl daudzi no uzņēmumiem nepozicionē sevi kā videi draudzīgus uzņēmumus, līdz netiek izmantots to potenciāls VDR popularizēšanā. NVO pārstāvji atzīst, ka uzņēmumi ir visnotaļ pasīvi, iesaistās sadarbības vides projektos ar NVO.

6.2.4. Videi draudzīga rīcību analīze

Liepājas dome ir izstrādājusi vairākus plānošanas dokumentus - „Vides rīcības programma” un „Rīcības programma gaisa kvalitātes uzlabošanai”, kuru mērķis ir pasargāt pilsētas dabas bagātības, bioloģisko daudzveidību un apkārtējās vides kvalitāti. Lai gan šie dokumenti vairs nav aktīvi, tomēr tie ir integrēti pilsētas Ilgtspējīgas attīstības stratēģijā un Attīstības programmā. Pilsētas teritorijā darbojas gan reģionālie, gan nacionālie normatīvie akti, kas nodrošina dabas un vides aizsardzību, nosaka valsts un pašvaldības iestāžu atbildību un kompetenci vides jautājumu risināšanā.

Kopš 1997. gada Liepājas dome iesaistās Zilā karoga kustībā, saņemot Zilo karogu par Liepājas pludmales atbilstību kritērijiem, kas attiecas uz ūdens un piekrastes kvalitāti, drošību, pakalpojumu, vides izglītības pasākumu un informācijas pieejamību. 2016. gada sezonā Liepājā plīvos 4 Zilie karogi – 2 peldvietās Baltijas jūras piekrastē, 1 peldvietā Beberliņu atpūtas centrā un 1 jahtu ostā. Zilais karogs kalpo kā vides komunikācijas instruments, jo pēdējo gadu laikā ir papildināts piešķiršanas kritēriju saraksts. Šobrīd kā obligāta prasība ir pludmales apsaimniekošanas komisijas izveide, kuras mērķis ir nodrošināt atbildīgo institūciju sadarbību un pludmales apsaimniekošanas jautājumu risināšanu. Tāpat

sākot ar 2015. gadu kā obligāta prasība ir vietējā teritorijā gada laikā īstenot vismaz piecas vides izglītības aktivitātes.

Liepājas dome visaktīvāk izmanto iespējas izmantot projektu finansējumu māju siltināšanas pasākumiem. Domes pārvalde organizē izglītojošos seminārus par daudzdzīvokļu māju renovēšanas iespējām, iepazīstina ar liepājnieku praksi, publicējot projekta izmaksas un komunālo maksājumu rēķinus pēc renovācijas. 2015. gadā noslēdzās daudzdzīvokļu māju pagalmu sakopšanas un labiekārtošanas projektu konkurss. Kopumā tika īstenoti 14 projekti, kuru ietvaros tika ierīkotas zaļās zonas, bērnu laukumi, velo novietnes, bet tomēr dominēja autostāvvietu izveide. 2016. gadā ir aizsākti projekti pilsētvides sakopšanas jomā “Līdzfinansējums vēsturiskajām ēkām” un “Līdzfinansējums ķēpājumu novēršanai”. Novērots, ka projektu pirmajā gadā iedzīvotāju aktivitāte ir maza, bet nākamajos posmos tā palielinās, kas būtu skaidrojams ar psiholoģisko šķēršļu pārkāšanu.

Katru gadu pavasarī Liepājas pilsētas pašvaldība rīko Spodrības mēnesi, kura ietvaros iedzīvotāji tiek aicināti piedalīties talkās un pilsētas sakopšanā. Dome konsultē iedzīvotājus, kurās teritorijās iespējams strādāt, un piedāvā zaļos atkritumus nodot bez maksas reģionālajā izgāztuvē, iepriekš izsniedzot speciālos dzeltenas krāsas talkas maisus. Liepājas dome informē arī par pilsētas uzņēmumu piedāvātajām iespējām un akcijām atkritumu apsaimniekošanā.

Liepājas pilsētā nozīmīgu vietu ieņem velo kultūra. Pilsēta teritorijā ir piemērota velo infrastruktūras un izbūvēti veloceliņi ar kopējo garumu teju 50km. Pašvaldībā darbojas vairāki velo nomas punkti, t. sk. pilsētas iedzīvotājiem un viesiem ir iespēja iznomāt tur pat ražotos elektrovelosipēdus. Tāpat izvietotas vairākas velo darbnīcas un biedrības “Radi vidi pats” pašapkalpošanās darbnīca, kas izveidota ar ES finanšu līdzekļu palīdzību.

6.2.tabula.

Liepājas pilsētas vides komunikācijas SVID analīze

STIPRĀS PUSES	VĀJĀS PUSES
<ul style="list-style-type: none"> • Vides rīcības programma ar vides komunikācijas nodaļu • Zilais karogs • Neformālā vides izglītība bērniem • Pašvaldības iestādēs iespējās piekopt VDR • vides komisija • Aktīvi daļa no komunālo pakalpojumu sniedzēju uzņēmumiem VK jomā • Iedzīvotāju un uzņēmumu iesaiste pilsētvides uzlabošanā un sakopšanā • Plašs mediju klāsts, ieinteresētība vides jautājumos • Eko skolas 	<ul style="list-style-type: none"> • Ne visām iedzīvotāju grupām informācijas pasniegšanas veids ir piemērots • Iedzīvotājiem zema interese par vidi • Savstarpēji nesistemātiski pasākumi vides komunikācijas attīstībā • Nepilnīga un nepietiekami pieejama vides informācija • Valsts iestāžu pasivitāte vides komunikācijas jomā • Pedagogu trūkums vides izglītības jomā. • Vāja savstarpējā NVO komunikācija

<ul style="list-style-type: none"> • Izglītotāju (muzejs, bibliotēka) sadarbība ar dažādām mērķgrupām vides izglītības jomā • Eksperts NVO lietās • Domes atvērtība VK jautājumiem 	<ul style="list-style-type: none"> • Nepietiekama pašvaldības darbinieku izglītība vides komunikācijas jautājumos • Neveiksmīga sadarbība starp medijiem un pašvaldību
IESPĒJAS	DRAUDI
<ul style="list-style-type: none"> • ES fondu piesaiste un pašvaldības līdzfinansējums vides komunikācija projektiem • Sadarbība ar piekrastes pašvaldībām vides komunikācijas attīstības veicināšanai • Pašvaldības un RVP sadarbības attīstīšana 	<ul style="list-style-type: none"> • Uzņēmuma interešu lobījs • Politiskās situācijas maiņa • VK nepietiekama integrācija vides politikas plānošanas dokumentos • Iedzīvotāju noslāņošanās un sociālās spriedzes pieaugums • Iedzīvotāju neapzinīgas rīcības rezultāti, vides piesārņojums

Kopsavilkums.

Visi sektori pēc savas būtības ir teorētiski cieši saistīti, tomēr praktiski lielā skaitā gadījumu šī saistība ir vāja vai nepietiekami attīstīta (skat. tabulu Nr. 6.2.). Katrā sektorā ir savi pozitīvie piemēri un aktivitātes, kas uztur un attīsta vides komunikāciju, tomēr lielākoties tie ir savstarpēji nesaistīti un neskaņoti, līdz ar to arī vides komunikācija ir saraustīta un nerasniedz maksimālo efektu. Atsevišķus sektorus savstarpēji saista dažādi ar vidi saistīti projekti un aktivitātes.

Uzmanība vides komunikācijai Liepājā tiek pievērsta, tomēr trūkst sistēmas efektīvai vides komunikācijas un tās komponentu integrēšanai Liepājas pilsētā. Lielā mērā daudzas vides komunikācijas rīcības balstās uz dažu aktoru pašiniciatīvām. Šādas pašiniciatīvas ir vērtējamas pozitīvi, taču daudzām no tām trūkst ilgtermiņa efekta, jo darbojas pastāvīgi un atrauti no citām. Pārsvarā vides komunikācijas aktivitātes noris īslaicīgu projektu veidā (piem., Eko Kurzeme konkursi, Spodrības mēnesis utml.), kas nedod efektīvu rezultātu.

Liepājas pašvaldības ārējā komunikācija nav vērtējama, kā pilnvērtīgi veiksmīga, viena no nepilnībām ir domes zemā ieinteresētība vides komunikācijas uzlabošanā. Vides informācijas apmaiņa starp pašvaldību un iedzīvotājiem ir uzlabojusies, tomēr nepietiekami, lai īstenotu sekmīgu VK attīstību.

Vides izglītības veicināšanā aktīvi iesaistās uzņēmēji, kas rīko konkursus skolēniem un aktivitātes sabiedrības iesaistīšanai. Tāpat tiek izstrādāti skolēnu un studentu noslēguma darbi par vides tēmām. Liepājas Universitātei un Ezerkrasta sākumskolai piešķirts Ekoskolas statuss. Liepājas Universitātē ir izveidota Ekopadome. Pašvaldība vides izglītību īsteno ar pasākumu palīdzību, piem., ikgadējā Zilā karoga pacelšana. Atsevišķi semināri vai apmācības nenotiek.

Sabiedriskās apspriešanas kļūst apmeklētākas, iedzīvotāji izrāda interesi, tomēr NVO skaits ir mazs, Liepājā pietrūkst vides nevalstisko organizāciju. Kopumā Liepājā ir aptuveni

130 NVO, no kurām 12 ir saistītas ar vidi, bet aktīvi darbojas tikai divas. Iedzīvotāji iesaistās Liepājā rīkotajos pasākumos, konkursos, apmeklē zaļo tirdziņu un iesaistās tiešās pirkšanas kustībā. Iedzīvotāji piedalās pilsētas vides sakopšanas talkās. Dažādi mērķgrupu pārstāvji mērķgrupu sadarbību vērtē atšķirīgi. Pēc tam, kad pašvaldībai piesaistīta NVO speciāliste, uzlabojusies sadarbība starp NVO un pašvaldību, bet tiek saskatītas plaisas domes komunikācijā ar sabiedrību un otrādi.

6.4. Piekrastes pašvaldību vides komunikācijas konteksta pārskats

Turpmākajā tabulā (skat. tabulu nr. 6.3.) ir uzskatāmi parādītas galvenās vides komunikācijas aktivitātes Salacgrīvas novadā un Liepājas pilsētā, izdalot tās pa sektoriem – vides informācija, vides izglītība, sabiedrības līdzdalība, videi draudzīgas rīcības. Šis apkopojums tapis Latvijas Universitātes Vides pārvaldības grupas pētījumu rezultātā.

6.3. tabula

Vides komunikācijas konteksta pārskats Salacgrīvas novadā un Liepājas pilsētā (Ernšteins u.c., 2016)

Salacgrīvas novada pašvaldība	Liepājas pilsētas pašvaldība
Teritorija 637 km ² , gandrīz 9000 iedzīvotāju, bet nevienmērīgs to telpiskais izvietojums. Administratīvais iedalījums: Salacgrīvas, Ainažu pilsēta, Salacgrīvas, Ainažu, Liepupes pagasts. 2010. g. pieņem Zaļā novada deklarāciju, vīzijā formulēta ilgtspējīga saimniekošana kā iespēja, nevis ierobežojums (Salacgrīvas IAS, 2015).	Teritorija 6,037 km ² , aizņemot 1,5–6,5 km platu piekrastes kāpu valni un aizkāpas līdzenumu piejūras zemienē, austrumos ierobežo Liepājas, Tosmares ezers (Natura 2000). Iedzīvotāju skaits samazinās, tagad zem 80 000, bet turpat 40 000 ekonomiski aktīvi. Pašvaldības Vides rīcības programma (VRP, 2001 un 2009) un Domes Vides politika (2004) ar apņemšanos samazināt ietekmes uz vidi un uzlabot vides kvalitāti, informēt un iesaistīt iedzīvotājus.
1. Vides informācija: dabas vide un sociāli ekonomiskā vide	
<ul style="list-style-type: none"> Mājaslapā atsevišķa sadaļa, veltīta Zaļajam novadam, bet reti tiek aktualizēta. Vides informācija netiek sniegta pārskatāmi un mērķtiecīgi, ierobežoti sasniedz mērķauditoriju. Nepietiekami skaidrota Zaļā deklarācija. Vides informācijas sistēmā aktīvi iekļaujas tūrisma informācijas centrs, bibliotēkas un muzeji, bet pēdējo potenciāls netiek pilnībā izmantots. Neaktīva informācijas sadarbība starp 	<ul style="list-style-type: none"> Liepāja iekļāvusies valsts vides informācijas aprītē. Būtiski pilnveidota vides informācijas pieejamība kopš VRP (2009), īpaši bukleti, stendi par vides jautājumiem, bet trūkst kapacitātes un atbilstoši sistēmas/sistemātiskuma. Pašvaldības mājaslapā ir vides sadaļa, tieša pieejama zem sabiedrības bloka – daudzveidīga struktūra, bet ierobežots izvēju pildījums/regularitāte, vides jautājumi arī citās sadaļās. – Pašvaldībai ir aktīvs <i>Twitter</i> konts. Darbojas “karstais tālrunis”, apmeklētāju

<p>vides aktivitātēm/aktīvistiem.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Limitēta informācijas kapacitāte kopumā un sabiedrība nepietiekami informēta, t. sk. par VDR praksi, kaut pastāv vadības, respektīvi, deklarācijas uzstādījums. 	<p>pieņemšanas centrs, oficiālā e-pasta adrese, “mazā dome” Karostas mikrorajonā (agrāk divos).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tūrisma objektos pieejama informācija arī braila rakstā, skaņas ierakstos, informatīva infrastruktūra. • Pilns masu mediju spektrs, t. sk. vietējā mēroga ziņu portāli, un kopumā atspoguļo vides jautājumus. • Nepietiekama vides, plānošanas informācijas apmaiņa starp domes iestādēm. • Domē/kapitālsabiedrībās ISO 9000 vadības sistēmas.
<p>2. Vides izglītība: formālā, neformālā un mediatīvā</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Būtiskākā ietekme pašvaldības attīstībā ir Ziemeļvidzemes Biosfēras rezervāta (turpmāk – ZBR) administrācijas, īpaši reģionālās atkritumu organizācijas (turpmāk – ZAAO) daudzveidīgām vides izglītības aktivitātēm reģionā, sadarbībā ar vietējām organizācijām. • ZBR Dabas izglītības centra darbība. • Ekoloģijas pulciņš Ainažu pamatskolā. • Jānovērtē lauku bibliotēku/muzeju veicinošā darbība. 	<ul style="list-style-type: none"> • Domes organizētie skolēnu projektu/darbu konkursi, izglītojošie semināri. • Izglītojoši pasākumi, tradicionālais Veselības mēnesis. • NVO rīkoti pasākumi par VDR tēmām pēdējo gadu laikā ir strauji samazinājušies. • Ekoskolas un Zaļā karoga sertifikācija: Liepājas Ezerkrasta sākumskola, 15. vidusskola, Raiņa 6. vidusskola, vairāki bērnudārzi, Liepājas Universitāte, pēdējā iegūstama arī augstākā vides izglītība, vides pārvaldes/ekotehnoloģiju programmas bakalauru un attiecīgi maģistru studiju līmenī. Pludmales Zilā karoga sertifikācijas efektivitāte vides izglītībā. Bibliotēkas.
<p>3. Vides (sabiedrības) līdzdalība: iesaiste un pašpiedalīšanās/pārstāvniecība</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Domē izveidotas konsultatīvās padomes, kurās uzklauts mērķgrupu viedoklis – zvejnieku un makšķernieku, jauniešu, uzņēmēju, ciema vecāko padomes. • Pēdējās risina arī sakoptības jautājumus. • Daudz ciemu/kopienu biedrību. • Dome līdzfinansē ciemu biedrību un citu NVO projektus. • Nepietiekami izmantots NVO potenciāls vides jautājumu risināšanā/teritorijas attīstības plānošanā. • ZBR administrācijas agrāk plaši uzsāktais sabiedriskais monitorings, piesaistot skolas, bibliotēkas; krasī, sarucis kopš 2009. gada. 	<ul style="list-style-type: none"> • Daudzveidīgas NVO, bet maz/mazaktīvi vides sektorā. • NVO pašiniciatīvas pēdējos gados ir mazinājušās. • Neadekvāta sabiedrības pārstāvniecība, nepietiekama izpratne, aktīva līdzdalība, kaut domē bija jomas stratēģija, amatpersona, projektu līdzfinansējums, regulāras tikšanās ar/pie NVO, aktīvas sabiedriskās apspriešanas. • Dome mērķtiecīgi veido (2015) inovatīvu apvienoto struktūru sabiedrības līdzdalībai un vides/veselības veicināšanai, t. sk. ar sabiedrisko attiecību, NVO/līdzdalības speciālistiem. • VDR daļai vietējās sabiedrības jau veidojas par uzvedības modeli, īpaši pateicoties bērniem/jauniešiem, kuru mācību iestādēs notiek dažādi VDR pasākumi, iesaistot ģimenes un mērķgrupas.

	<ul style="list-style-type: none"> • Domes kapitālsabiedrības aktīvi iesaista iedzīvotājus.
4. Videi draudzīga rīcība (VDR): domes pārvaldes, publiskajā, darba, mājsaimniecību vidē	
<ul style="list-style-type: none"> • Salacgrīvā daudzdzīvokļu ēkās veikti energoefektivitātes pasākumi. • Īstenoti virkne AER projektu. • Ierīkotas jūras siltumsūkļi. • Pašvaldībā būtiski jāpievēršas centralizēto ūdens pakalpojumu uzlabošanai. • Centralizētās ūdensapgādes pakalpojumi pieejami 75 – 90 % iedzīvotāju. • Atkritumu savākšanu visā novada teritorijā nodrošina pašvaldību dibināts reģionālais uzņēmums SIA „ZAAO” • Atkritumu šķirošanas laukums. • Atkritumu šķirošanas konteineri izvietoti publiskajā telpā. • Ierobežots ekosertificētu vietējo pārtikas produktu piedāvājums. • Iedzīvotāji izmanto velotransportu, t. sk. dodoties uz darbu (SIA „Brīvais vilnis”). • Laba sabiedriskā transporta satiksme. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liepāja – Latvijas aktīvākā pilsēta siltināšanas jomā: vislielākais noslēgto līgumu skaits. • Centrālajam ūdensvadam un kanalizācijai pilsētā pieslēgtas 99 % mājsaimniecību; kanalizācijai – nedaudz mazāk. • Dzeramā ūdens kvalitāte ir atbilstoša normatīviem, vērtēta kā ļoti laba. • Pilsētā ir 260 atkritumu šķirošanas laukumi vai šķirošanas konteineru vietas, izvietojums varētu būt optimālāks. • Sadarbība starp pašvaldību un atkritumu apsaimniekotājiem; loģistiku īsteno „EKO Kurzeme”, koordināciju – poligons „RAS”. • Atkritumu šķirošanas rūpnīca „EKO Kurzeme” teritorijā, atklāta 2016. gadā. • Zaļais tirdziņš: „Lauku sēta pilsētā”, NVO „Liepājas Optimistu pulks” 2x nedēļā visu gadu, pašu sertifikācija. • Pašvaldībā darbojās tiešās pirkšanas pulciņš. • Attīstīta un aktīvi izmantota veloinfrastruktūra – veloceliņi (50 km), novietnes, īre.

Informācijas saturiskā daudzveidība, instrumentu/veidu skaits un kvalitāte būtiski pieaug gan pašvaldības, gan citu mērķgrupu darbībā, tomēr vides informācija arī šādās videi draudzīgās pašvaldībās pārsvarā raksturojama kā tematiski sadrumstalota, nav atrodama vienkopus/tīklota, nepietiekami mērķtiecīga, sistemātiska.

Vides izglītības aktivitātes lielākoties atkarīgas no sabiedrības un dažādu mērķgrupu pašiniciatīvas, jo formālā vides izglītības sistēma vēl aizvien neuzrāda pietiekamu publisku pienesumu. Būtiska ir reģionālo un brīvprātīgo instrumentu loma. Pludmales Zilā karoga sertifikācijas prasība pašvaldībām par vismaz 5 vides izglītības pasākumu nodrošināšanu ir ļoti efektīvs municipālās vides izglītības/komunikācijas uzsākšanas instruments, bet Zaļā karoga sertifikācija izglītības iestādēm nodrošina vides izglītības procesa dziļumu un visa mikrorajona izglītošanos, virzību uz VDR. Neformālie vides izglītības kanāli (bērnu ietekme ģimenē) efektīvi strādā arī Latvijas pašvaldībās. Meditatīvās vides izglītības loma jau kļūst par zināmu rutīnas procesu, bet efektivitāte vēl nē – jāmeklē sadarbības formas.

Abas pašvaldības, noteikti pieskaitāmas visaktīvākajām Latvijā, ar vislielāko skaitu un daudzveidību sabiedrības līdzdalību veicinošu iniciatīvu un instrumentu. Domes un to organizācijas ar savu darbu un piemēru (labākās prakses demonstrācijas pieeja) kaut lēni,

pakāpeniski, bet veido ģimenes/mājsaimniecības uzvedības/līdzdalības modeli ar redzamu VDR praksi.

Pašvaldībā, kurā tiek īstenoti vides informācijas un izglītības pasākumi par energoefektivitāti, ir lielāka iedzīvotāju interese par VDR, konkrēti ēku siltināšanu. Pilsētās ūdensapgādes tīklu maģistrālās apgādes līnijas ir sakārtotas. Pašvaldībā ar apjomīgāku infrastruktūru iedzīvotāju interese par šķirošanu ir lielāka, attiecīgi arī lielāka šķirotu atkritumu daļa kopējā apjomā. Ilgtermiņa un komplementāras komunikācijas instrumentu izmantošanas nepieciešamība, nevis tikai konteineru uzstāde. Pašvaldībās tiek attīstīta velo infrastruktūra un veloprakse, sasaiste ar citām ārtelpu aktivitātēm pašvaldībā, kas veicina arī pastaigu maršrutu attīstību, skriešanu, vingrošanu u. c. Sabiedriskā transporta efektīvs piedāvājums vienmēr uzturams aktuāls.

7. VIDES KOMUNIKĀCIJAS PĀRVALDĪBAS VADLĪNJAS PIEKRASTES PAŠVALDĪBĀS

Šajā nodaļā tiks aprakstīta vides komunikācijas sektora politika piekrastes pašvaldībās un izstrādātas vides komunikācijas vadlīnijas, balstoties uz vides komunikācijas komponentu integrēšanu savā starpā. Šī nodaļa ir balstīta Latvijas Universitātes Vides zinātnes studentu lauka studijām Salacgrīvā 2015. gadā, integrējot arī Liepājas pilsētas un Ogres novada pašvaldību pieredzi.

Vērtības:

- Dabas un kultūras mantojums;
- Iedzīvotāju līdzdalības vides apziņas celšanā;
- Piekraste kā resurss un vērtība;
- Vides komunikācijas sektora integrēšana plānošanas dokumentos.

Nodomi:

- Strukturēta un plānota vides informācijas sniegšana pašvaldību iedzīvotājiem;
- Iedzīvotāju nodrošināšana ar kvalitatīvu vides izglītību;
- Visu mērķgrupu sadarbības stimulēšana vides jautājumu risināšanā;
- Videi draudzīgu rīcību popularizēšana pašvaldības teritorijā un ārpus tā;
- Vides komunikācija integratīva pielietošanas ar citiem pārvaldības instrumentiem.

Politikas mērķis:

Nodrošināt plānotu un integratīvu vides komunikāciju starp pašvaldību mērķgrupām. Tādējādi informēti un izglītoti pašvaldību iedzīvotāji līdzdarbosies vides jautājumu risināšanā un atbildīgu lēmumu pieņemšanā, kas rezultēsies ar videi draudzīgas rīcības principu ievērošanu. Politikas mērķa sasniegšana dos iespēju attīstīties ilgtspējīgai videi, kurā tika domāts gan par ekonomisko izaugsmi, gan labklājīgu dzīves vidi, gan dabas resursu saglabāšanu.

Politikas pamatprincipi

Vides komunikācijas sektora politika izstrādāta balstoties uz ilgtspējīgas attīstības pamatprincipiem, kuri minēti Attīstības plānošanas sistēmas likumā, Teritorijas attīstības plānošanas likumā, kā arī Salacgrīvas novada Ilgtspējīgas attīstības stratēģijā 2015.–2038. gadam. Šo principu ievērošana sekmē efektīvu un plānotu vides komunikācijas ieviešanu novadā.

Ilgtspējīgas attīstības princips. Nodrošināt kvalitatīvu vides komunikāciju novada iedzīvotājiem, kas ilgākā laika periodā sekmētos, kā informētu uz izglītotu cilvēku rīkošanās

videi draudzīgi. Rezultātā veidotos kvalitatīva vide, kuras resursi tiktu saglabāti arī nākamajām paaudzēm.

Vides komunikācija princips. Vides komunikācijas četru komponentu modeļa (vides informācija, vides izglītība, līdzdalība un videi draudzīga rīcība) realizācija ikdienas komunikācijā ar dažādām mērķgrupām.

Atklātības princips. Vides komunikācijas process ir atklāts, un sabiedrība tiek informēta par pieņemtajiem lēmumiem, realizētajiem pasākumiem un to rezultātiem vides jomā, kā arī sabiedrība var pilnvērtīgi iesaistīties vides attīstības veicināšanā un nozīmīgu lēmumu pieņemšanā.

Saskaņotības princips. Šis princips nosaka visu vides komunikācijas komponentu secīgu un integratīvu izmantošanu, aptverot iesaistītās mērķgrupas un papildus izmantojot citus vides pārvaldības instrumentus.

Līdzdalības un vienlīdzīgu iespēju princips. Visām mērķgrupām un ieinteresētajām personām ir iespēja līdzdarboties vides jautājumu risināšanā un lēmumu pieņemšanā. Mērķgrupas sadarbojas, lai sasniegtu plānošanas dokumenta mērķus un paredzētos rezultātus.

Nepārtrauktības princips. Vides komunikāciju plāno nepārtraukti, elastīgi un cikliski, uzraugot šo procesu un izvērtējot jaunāko informāciju, zināšanas, vajadzības un iespējamus risinājumus. Vides komunikācija ir jāpielāgo esošajai situācijai.

Politikas realizācijas galvenie rīcības virzieni

Rīcības virzienu izvirzīšana ir kā viens no posmiem sekmīgas sektora politikas plānošanas procesā. Katrs no apskatītajiem apakšsektoriem (vides informācijas, vides izglītības, sabiedrības līdzdalības un videi draudzīgu rīcību) tiek izvirzīts kā atsevišķs rīcību virziens, un kuram atsevišķi seko virkne rīcību ar to indikatoriem un atbildīgajiem par rīcību realizēšanu praksē.

Vides informācijas apakšsektors:

1. Regulāra un sistematizēta pašvaldības mediju izmantošana:
  - Sadaļas “Vide” aktualizācija pašvaldību mājaslapās un regulārā informācijas atjaunošana;
  - Iedzīvotāju informēšana par vides jautājumiem ne tikai pašvaldībā, bet arī Latvijā un Pasaulē kopumā;
  - Ikmēneša informācijas sniegšanas plāna sagatavošana;
  - Iedzīvotāju aptauju veikšana, lai noskaidrotu viņu informētību un viedokli par vides jautājumiem.
  - “Zaļās” lapas izveide vietējos laikrakstos;

2. Mērķgrupu sadarbība informācijas sagatavošanā un izplatīšanā:
  - Regulāras domes – iedzīvotāju tikšanās
  - Ciešākas sadarbības veicināšana ar DAP speciālistiem;
  - Informācijas izplatīšana ar starpnieku palīdzību – bibliotēkas, skolas, muzeji, kultūras nami, biedrības un TIC;
  - Izveidot mērķgrupām viegli pieejamu, pārskatāmu un strukturētu vides informāciju.

Vides izglītības apakšsektors:

1. Vides izglītības veicināšana formālās izglītības iestādēs:
  - Pašvaldību skolu iesaistīšanās EKO skolu programmā;
  - Skolu iesaistīšanās dažādās videi draudzīgas rīcības akcijās (Atkritumu šķirošana, bateriju vākšana, ĢMO u.c.);
  - Skolēnu grupu dalība sabiedrisko monitoringu programmās;
  - Pedagogu kvalifikācijas celšana un apmācību nodrošināšana.
2. Mediatoru iesaiste neformālās izglītības veicināšanā:
  - Bibliotēku un kultūras namu lomas celšana vides izglītības jomā;
  - NVO un uzņēmēju iesaiste vides izglītības aktivitāšu organizēšanā;
  - Domes iestāžu darbinieku izglītošana par vides jautājumiem.

Sabiedrības līdzdalības apakšsektors:

1. Iedzīvotāju aktivizēšana un iesaiste vides jautājumu risināšanā:
  - Vides inspektoru kustības atjaunošana;
  - Sabiedriskā monitoringa programmas atbalstīšana un veicināšana;
  - Iesaistīt iedzīvotājus domes lēmumu pieņemšanas procesā, veicināt iedzīvotāju izpratni par tā nepieciešamību (publiskās apspriešanas);
  - Vides pasākumu un konkursu, talku organizēšana, iesaistot plašu sabiedrību.
2. NVO iesaistes vides jautājumos veicināšana:
  - ES u.c. fondu līdzfinansējuma piesaistes veicināšana NVO projektiem;
  - Vides NVO izveides atbalstīšana;
  - Vietējo NVO sadarbības atbalstīšana ar reģiona un valsts NVO;
  - Atbildības deleģēšana NVO pār novadā esošiem vides objektiem.

Videi draudzīgas rīcības apakšsektors:

- Pašvaldības labo piemēru popularizēšana pašvaldībā (atkritumu šķirošana, energoefektivitātes pasākumi, velokustība u.c.);
- Zaļā biroja ieviešana domes ikdienā;

- Ieviest zaļo publisko iepirkumu pašvaldībā;
- Sakoptāko pagalmu, videi draudzīgo uzņēmēju konkurss;
- Atbalsta sniegšana bioloģiskās lauksaimniecības zemnieku saimniecībām;
- Lauksaimnieku Zaļo tirdziņu atbalstīšana;
- Zilā karoga sertifikācijas iegūšana pludmalēm un ostām pašvaldībā.

Priekšnosacījumi:

- Pašvaldības vadības un darbinieku kapacitātes un kvalifikācijas celšana;
- Vides informācijas sistēmas un mehānismu izveide iedzīvotāju informēšanas nolūkos;
- Pašvaldības un citu mērķgrupu savstarpējās komunikācijas uzlabošana;
- DAP speciālistu piesaiste vides komunikācijas veicināšanai;
- Pašvaldību iedzīvotāju vēlme sniegt savu artavu vides jautājumu risināšanā.

Resursu nodrošinājums:

Finanšu resursi

- Valsts budžeta resursi;
- Pašvaldības budžeta resursi;
- ES un citu fondu projektu finanšu resursi;

Cilvēkresursi

- Pašvaldības un valsts iestāžu darbinieki;
- Uzņēmēji;
- Izglītības iestāžu darbinieki;
- Bibliotēku, muzeju, kultūras namu darbinieki;
- NVO un konsultatīvo padomju biedri
- Speciālisti un eksperti.

Komunikācijas resursi

- Esošo komunikācijas kanālu pilnveidošana;
- Sadarbības veicināšana starp medijiem un informācijas sniedzējiem, tai skaitā uzņēmējiem, NVO, iedzīvotājiem;
- atgriezeniskās saites nodrošināšana.

Politikas realizācijas instrumenti pašvaldībās

Plānošanas un likumdošanas instrumenti. ES direktīvas, starptautiskās konvencijas, LR likumi, saistošie noteikumi, Ilgtspējīgas attīstības stratēģija, Attīstības programma, vides plānošanas dokumenti, dabas teritoriju aizsardzības plāni.

Ekonomiskie un finanšu instrumenti. Valsts budžets, pašvaldības budžets, ES fondi, citu programmu piem. LEADER finansējums, sadarbības projekti.

Administratīvie un institucionālie instrumenti. Pašvaldības informācijas nodaļa, informācijas centri, konsultatīvās padomes, nevalstiskās organizācijas, bibliotēkas, skolas, mediji, DAP.

Infrastrukturālie instrumenti. Skolas, bibliotēkas, kultūras nami, Dabas izglītības centrs, informācijas stendi, apskates objekti, videi draudzīgas rīcības infrastruktūra.

Komunikācijas instrumenti. Pašvaldības izdevumi/laikraksti, sadarbība ar citiem medijiem, pašvaldības mājaslapa, domes darbinieku, NVO pārstāvju e-pasti, kontakttālruni, domes mājaslapa, ikgadējas domes darbinieku tikšanās ar iedzīvotājiem, konsultatīvās padomes, sabiedriskās apspriešanas, pasākumi, iedzīvotāju aptaujas un iesniegumi, konti sociālajos tīklos, sabiedriskais monitorings, vides inspektori, Eko skolas, ekopulciņš, NVO aktivitātes, vides pasākumi un projekti, talkas.

Rīcības programmas ietvara un satura struktūrpriekšlikums

Apakšsektors	Rīcības virziens	Rīcības	Indikatori	Mērķgrupas
Vides informācijas apakšsektors	1. Regulāra un sistematizēta pašvaldības mediju izmantošana	1.1. Sadaļas "Vide" aktualizācija pašvaldību mājaslapās un regulārā informācijas atjaunošana	- Informatīvo pasākumu skaits - Publikāciju skaits - Ikgadēja aptauja - "Zaļā lapa" laikrakstā	Pašvaldību pārvalde, mediji
		1.2. Iedzīvotāju informēšana ne tikai par vides jautājumiem pašvaldībā, bet arī Latvijā un Pasaulē kopumā		Pašvaldību pārvalde, mediji
		1.3. Ikmēneša informācijas sniegšanas plāna sagatavošana		Pašvaldību pārvalde, mediji
		1.4. Iedzīvotāju aptauju veikšana, lai noskaidrotu viņu informētību un viedokli par vides jautājumiem		Pašvaldību pārvalde, mediji
		1.5. "Zaļās" lapas izveide vietējos laikrakstos		Pašvaldību pārvalde, mediji
	2. Mērķgrupu sadarbība informācijas sagatavošanā un izplatīšanā	2.1. Regulāras domes – iedzīvotāju tikšanās	- Tikšanos skaits - Starptieku skaits - Izdales materiāli	Pašvaldību pārvalde
		2.2. Ciešākas sadarbības veicināšana ar DAP speciālistiem		Pašvaldību pārvalde, valsts pārvalde
		2.3. Informācijas izplatīšana ar starptieku palīdzību – bibliotēkas, skolas, muzeji, kultūras nami, biedrības un TIC		Pašvaldību pārvalde, izglītotāji, NVO
		2.4. Izveidot mērķgrupām viegli pieejamu, pārskatāmu un strukturētu vides informāciju		Pašvaldību pārvalde, valsts pārvalde, uzņēmēji, izglītotāji, NVO
	Vides izglītības apakšsektors	1. Vides izglītības veicināšana formālās izglītības iestādēs	1.1. Skolu iesaistīšanās EKO skolu programmā	- Skolu skaits, kas iesaistījušās EKO skolu programmā; - Informatīvo pasākumu skaits skolēniem, skolotājiem - Akcijas skaits, par vides problēmjaudājumiem
1.2. Skolu iesaistīšanās dažādās videi draudzīgas rīcības akcijās (Atkritumu šķirošana, bateriju vākšana, ĢMO u.c.);			Izglītotāji	
1.3. Skolēnu grupu dalība DAP sabiedriskā monitoringa programmā			Valsts pārvaldes, Izglītotāji	
1.4. Pedagoģu kvalifikācijas celšana un apmācību nodrošināšana			Pašvaldības pārvaldes, izglītotāji	
2. Mediatoru iesaiste neformālās izglītības veicināšanā		2.1. Bibliotēku un kultūras namu lomas celšana vides izglītības jomā	- NVO rīkoti vides pasākumi iedzīvotājiem - Pašvaldības semināru skaits domes darbiniekiem	Pašvaldības pārvaldes, izglītotāji
		2.2. NVO un uzņēmēju iesaiste vides izglītības aktivitāšu organizēšanā		Pašvaldību pārvalde, uzņēmēji, NVO
		2.3. Domes iestāžu darbinieku izglītošana par vides jautājumiem		Pašvaldību pārvalde

			- Bibliotēku rīkotie vides pasākumi	
Sabiedrības līdzdalības apakšsektors	1. Iedzīvotāju aktivizēšana un iesaiste vides jautājumu risināšanā	1.1. Vides inspektoru kustības atjaunošana	- Vides inspektoru kustība (rezultatīvais radītājs) - Sabiedriskā monitoringa dalībnieku skaits - Sabiedrisko apspriešanu dalībnieku skaits	Pašvaldību pārvalde, NVO
		1.2. Sabiedriskā monitoringa programmas atbalstīšana un veicināšana		Pašvaldību pārvalde, Valsts pārvalde
		1.3. Iesaistīt iedzīvotājus domes lēmumu pieņemšanas procesā, veicināt iedzīvotāju izpratni par tā nepieciešamību (publiskās apspriešanas)		Pašvaldību pārvalde
		1.4. Vides pasākumu un konkursu, talku organizēšana, iesaistot plašu sabiedrību		Pašvaldību pārvalde, valsts pārvalde, uzņēmēji, izglītotāji, NVO
	2. NVO iesaistes vides jautājumos veicināšana	2.1. ES u.c. fondu līdzfinansējuma piesaistes veicināšana NVO projektiem	- Vides NVO (rezultatīvais radītājs) - NVO iesniegto projektu skaits - NVO sadarbības projektu skaits, tiem iztērēts finansējums - NVO uzturēšanā esoši objektu skaits	Pašvaldību pārvalde, valsts pārvalde, NVO
		2.2. Vides NVO izveides atbalstīšana		Pašvaldību pārvalde, NVO
		2.3. Vietējo NVO sadarbības atbalstīšana ar reģiona un valsts NVO		Pašvaldību pārvalde, NVO
		2.4. Atbildības deleģēšana NVO pār novadā esošiem vides objektiem		Pašvaldību pārvalde, NVO
Videi draudzīgas rīcības apakšsektors	1.1. Pašvaldības labo piemēru popularizēšana novadā (atkritumu šķirošana, energoefektivitātes pasākumi, velokustība u.c.)	- Vides konkursu dalībnieku skaits - Videi draudzīgu risinājumu skaits mājsaimniecībās - Lauksaimnieku tirdziņu skaits - Videi draudzīgu uzņēmēju skaits - Zilā karoga pludmaļu skaits - Pašvaldības labo piemēru skaits - Zaļo iepirkumu skaits	Pašvaldību pārvalde, valsts pārvalde, uzņēmēji, NVO	
	1.2. Zaļā biroja ieviešana domes ikdienā		Pašvaldību pārvalde	
	1.3. Ieviest zaļo publisko iepirkumu pašvaldībā		Pašvaldību pārvalde	
	1.4. Sakoptāko pagalmu, videi draudzīgo uzņēmēju konkurss		Pašvaldību pārvalde, uzņēmēji	
	1.5. Atbalsta sniegšana bioloģiskās lauksaimniecības zemnieku saimniecībām		Pašvaldību pārvalde, uzņēmēji	
	1.6. Lauksaimnieku Zaļo tirdziņu atbalstīšana		Pašvaldību pārvalde, uzņēmēji	
	1.7. Zilā karoga sertifikācijas iegūšana pludmalēm un ostām pašvaldībā		Pašvaldību pārvalde	

NOBEIGUMS

Maģistra darba „Vides komunikācijas pārvaldības novērtējums piekrastes pašvaldībās” rezultātā tika sasniegts izvirzītais mērķis - novērtēt vides komunikācijas pārvaldību piekrastes pašvaldībās un izstrādāt vadlīnijas vides komunikācijas ieviešanai piekrastes teritoriju pārvaldības praksē.

Mērķa sasniegšanai autore veica četrus integrētās situācijas analīzes pētījumus dažādās Latvijas piekrastes pašvaldībās: Liepājas pilsēta un Salacgrīvas novads, un papildus Ogres novads.

Pētījuma pirmajā posmā tika veikta gadījuma izpētes analīze Ogres novada pašvaldībā. Lai gan tā neatrodas piekrastes teritorijā, tomēr tika skatīts kā viens no labās prakses piemēriem. Šis pētījums notika Valsts pētījumu programmas "Inovācija un ilgtspējīga attīstība: Latvijas pēckrīzes procesi globālā kontekstā (SUSTINNO)" 4. projekta „Vides daudzveidība un ilgtspējīga pārvaldība” ietvaros. Pētījuma otrajā posmā notika gadījuma izpētes analīze Salacgrīvas novada pašvaldībā. Šis pētījums notika Eiropas Savienības BONUS zinātniskās programmas projekts BaltCoast ietvaros. Papildus iepriekšējai gadījuma izpētes analīzei, pētījuma trešajā posmā, tika veikta vēl viena izpēte Salacgrīvas novadā, kas balstīta uz LU Ģeogrāfijas uz Zemes zinātņu fakultātes Vides zinātnes maģistratūras lauka studiju laikā veikto pētījumu. Vides komunikācijas sektora analīze un vadlīniju izstrāde tika veikta profesora R. Ernšteina vadībā. Pētījuma ceturtajā posmā notika gadījuma izpētes analīze Liepājas pilsētas pašvaldībā. Tika izpētīti un novērtēti Liepājas pilsētā esošo vides pārvaldības un vides komunikācijas elementi – vides informācijas, vides izglītības, sabiedrības iesaistīšanas un videi draudzīgas rīcības darbības pieredze. Arī šis pētījuma posms notika Valsts pētījumu programmas 4. projekta ietvaros.

Lai nodrošinātu vides komunikāciju piekrastes pašvaldībā, saskaņā ar izstrādātajām vadlīnijām, ir jāīsteno šādi rīcību virzieni:

1. Regulāra un sistematizēta pašvaldības mediju izmantošana;
2. Mērķgrupu sadarbība informācijas sagatavošanā un izplatīšanā;
3. Vides izglītības veicināšana formālās izglītības iestādēs;
4. Mediatoru iesaiste neformālās izglītības veicināšanā;
5. Iedzīvotāju aktivizēšana un iesaiste vides jautājumu risināšanā;
6. NVO iesaistes vides jautājumos veicināšana.

Balstoties uz pētījumā iegūtajiem rezultātiem, izdarīti šādi noslēguma secinājumi:

1. Visi vides komunikācijas apskatītie sektori pēc savas būtības ir teorētiski cieši saistīti, tomēr praktiski lielā skaitā gadījumu šī saistība ir vāja vai nepietiekami attīstīta. Katrā sektorā ir savi pozitīvie piemēri un aktivitātes, kas uztur un attīsta vides komunikāciju, tomēr lielākoties tie ir savstarpēji nesaistīti un neskaņoti, līdz ar to arī vides komunikācija ir saraustīta un nerasniedz maksimālo efektu. Atsevišķus sektorus savstarpēji saista dažādi ar vidi saistīti projekti un aktivitātes.
2. Informācijas daudzveidība un instrumentu skaits būtiski palielinās, tāpēc kļūst apgrūtināta tās vides informācijas atlasīšana un izvērtēšana. Lielajā informācija jūklī, vides informācija nav pamanāma un ir grūti uztverama. Tā raksturojama kā tematiski sadrumstalota, nav mērķtiecīgi vērsta uz sabiedrību.
3. Vides izglītības aktivitātes lielākoties atkarīgas no sabiedrības un dažādu mērķgrupu pašiniciatīvas, jo formālā vides izglītības sistēma vēl aizvien neuzrāda pietiekamu publisku pienesumu. Vides izglītības veicināšanā aktīvi iesaistās vides uzņēmēji, kas rīko konkursus skolēniem un aktivitātes sabiedrības iesaistīšanai.
4. Piekrastes pašvaldībās sabiedrība kopumā ir diezgan aktīva, bet pie nosacījuma, ka kāds to organizē, ka kāds piedāvā iespējas, bet pašvaldības darbība šajā jomā ir nepietiekama. Pašvaldībās trūks cilvēku resursu kapacitātes un bieži vien nav vides speciālistu vai persona, kura ikdienā nodarbotos ar vides jautājumu risināšanu.
5. Mērķgrupu sadarbība ar pašvaldību institūcijām tiek vērtēta kā vāja, kaut gan liela daļa intervēto personu paši vienlaikus min arī apstākļus, kas liek vērtēt šo sadarbību kā reālu un pozitīvu. Šeit izpaužas pašvaldības vides un piekrastes pārvaldības kapacitāšu trūkums.
6. Lai veicinātu vides un piekrastes apziņas attīstību, nepieciešams realizēt visas četras apskatītās vides komunikācijas komponentes – vides informācija, vides izglītība, sabiedrības līdzdalības un videi draudzīga rīcība, savstarpēji papildinoši un integratīvu.

Maģistra darbā iekļautie rezultāti ir publicēti rakstā *Videi draudzīgas rīcības attīstība pašvaldībās: ietvars, novērtējums un rīcībpolitika*, recenzētajā Liepājas Universitātes 18. Starptautiskā zinātniskā konferences rakstu krājumā 2016. gadā un trijās tēzēs Latvijas Universitātes 74. zinātniskās konferences Ģeogrāfija. Ģeoloģija. Vides zinātne tēžu krājumā 2016. gadā. Par pētījuma rezultātiem ir ziņots gan Liepājas Universitātes 19. Starptautiskajā zinātniskajā konferencē rakstu krājumā, gan Latvijas Universitātes 74. zinātniskajā konferencē (skat. pielikumu Nr. 6). Maģistra darba autore ir uzskaitītā raksta, tēžu un referātu līdzautore.

LITERATŪRAS AVOTU SARAKSTS

Publicētie avoti:

1. Beierle T.C., Cayford J. 2002. *Democracy in Practice: Public Participation in Environmental Decisions. Resources for the Future*. Washington, RFF Press
2. Baker S. 2006. *Sustainable development*. Oxon: Routledge
3. Benders J., Ernšteins R. 2007. Municipal Environmental Information Management Development: Liepaja City Case, International Integrated Coastal Management Research School, Proceedings, Salacgriva, Latvia, November, University of Latvia, web-print
4. Broks J. 2012. *Patiesība tīklā*. Rīga: Scientific Journal of Riga Technical University
5. Cox R. 2010. *Environmental Communication and the Public Sphere*. Thousand Oaks, Sage Publications
6. Corbett, J. 2006. *Communicating Nature: How We Create and Understand Environmental Messages*. Washington, Island Press
7. Department of Environmental management University of Latvia. 2011. *Integrētā piekrastes pārvaldība: Saulkrastu pašvaldības piemērs*. Rīga
8. Eberhards, G. 2003. *Latvijas jūras krasti: morfoloģija, uzbūve, mūsdienu procesi, monitorings, prognozes, aizsardzība*. Rīga, Latvijas Universitāte
9. Eberhards, G., Lapinskis, J. 2008. *Baltijas jūras Latvijas krasta procesi*. Rīga, LU Akadēmiskais apgāds
10. Ernšteins R. 2008. *Integrated environmental communication management for coastal regions. A Changing Coast: Challenge for the Environmental Policies, E-Proceedings of the 9th International Conference Littoral 2008*, November, Venice, Italy
11. Ernšteins R. 2010. Sustainable coastal development and management: Collaboration communication and governance. Human resources – the main factor of regional development. *Journal of Social Sciences*, (3)
12. Ernšteins R., Kaulins J., Kudrenickis I. 2008. *Sustainable Coastal Development in Latvia: Communication System and Indicators Application. E-Proceedings, International Conference "Integrated management, sustainable development indicators, spatial planning and monitoring of the South-Eastern Baltic coastal regions"*, Russian Academy of Sciences, Russia, Kaliningrad
13. Ernšteins R., Graudiņa-Bombiza S., Lontone-Ieviņa A., Kauliņš J., Rusmanis U., Ošniece K., Antons V. *Videi draudzīgas rīcības attīstība pašvaldībās: ietvars, novērtējums un rīcībpolitika*. Rakstu krājums, Liepājas Universitātes 18. Starptautiskā zinātniskā konference,

Liepāja, 2016. 309. -324. lpp.

14. Ernšteins R., Lubūze M., Štāls A., Kočmarjova O., Lontone – Ieviņa A., Ošniece K. *Videi draudzīgu pašvaldību rīcībpolitiku attīstība Latvijā: organizācijas, mērķgrupu un pašpiederzes komunikācija*. Latvijas Universitātes 74. zinātniskās konference. Ģeogrāfija. Ģeoloģija. Vides zinātne. Referātu tēzes. Rīga: Latvijas Universitāte, 2016. 460. -466. lpp.

15. Ernšteins R., Štāls A. 2008. *Vides sadarbības attīstība un pārvaldība: vides komunikācijas inovācijas prakse pašvaldībās*. Rakstu krājums, Ernšteins R., Jūrmalietis R.(red.) *Piekrastes ilgtspējīga attīstība: sadarbības pārvaldība*. Eiropas Parlamenta Nāciju Eiropas grupa un Latvijas Universitāte, LU Akadēmiskais apgāds, Rīga

16. European Commission. 2011. *Integrated coastal zone management: Information and technology in ICZM practices around Europe*. Luxembourg, European Union.

17. Fish, R.D., Ioris, A.R., Watson, N.M. 2010. Integrating water and agricultural management: Collaborative governance for a complex policy problem. *Science of the Total Environment* 5623-5630, (23)

18. Griffin, E.A. 2002. *A first look at communication theory*. 4th ed., New York, McGraw-Hill Humanities, Social Sciences and World Languages

19. Kauliņš J., Lapinskis J., Ulme J., Graudiņa-Bombiza S., Ošniece K., Brizga J., Ernšteins R., Rusmanis U. *Piekrastes teritoriju multi-tematiskās studijas: ievads Salacgrīvas novada piekrastes pārvaldības problemātikā*. Latvijas Universitātes 74. zinātniskās konference. Ģeogrāfija. Ģeoloģija. Vides zinātne. Referātu tēzes. Rīga: Latvijas Universitāte, 2016. 406. - 413. lpp.

20. Kauliņš J., Ernšteins R., Kudreņickis I., Ošniece K., Lontone – Ieviņa A. *Piekrastes pārvaldības prakse Latvijas novados: problemātika – izpratne – sadarbība Salacgrīvas novadā*. Latvijas Universitātes 74. zinātniskās konference. Ģeogrāfija. Ģeoloģija. Vides zinātne. Referātu tēzes. Rīga: Latvijas Universitāte, 2016. 387. - 393.lpp.

21. Kļaviņš M., Nikodemus O., Segliņš V., Melecis V., Vircavs M., Āboliņa K. 2008. *Vides zinātne*. Rīga, LU Akadēmiskais apgāds

22. Kļaviņš, M., Zaļoksnis, J. (red.) 2010. *Vide un ilgtspējīga attīstība*. Rīga, LU Akadēmiskais apgāds

23. Kuršinska S., Zīlniece I., Ernšteins R. 2009. *Integrēta vides komunikācija pašvaldības ilgtspējīgai pārvaldībai: mērķgrupu attīstība un sadarbība*. Rakstu krājums, 8. Starptautiskā zinātniski metodiskā konference „Cilvēks un vide”, Liepājas Universitāte

24. Lagzdina E., Ernšteins R. 2007. *Municipal Environmental Communication Audit Development : Framework and Application, International Integrated Coastal Management Research School, Proceedings*. Latvia, University of Latvia

25. Lagzdiņa, Ē., Bendere, R., Ozola, A., Brizga, J., Kauliņš, J. 2010. *Vides komunikācija un vides politikas integrācija. Regional Environmental Center*. Rīga, Latvijas Universitāte, 135 lpp.
26. Milstein, T. 2009. *Environmental communication theories*. In S. Littlejohn & K. Foss (eds.). *Encyclopedia of communication theory*. Thousand Oaks, Sage, p. 344-349
27. Melluma, A. 2003. *Latvijas Piekrastes ilgtspējīgā attīstība*. Rīga, LU
28. Pillmann, W. 2002. Environmental Communication Systems Analysis of environmentally Related Information Flows as a Basis for the Popularization of the Framework for Sustainable Development. Sk. 02.03.2016. Pieejams <http://enviroinfo.isep.at/UI%20200/PillmannW270700.el.ath.pdf>
29. Zaļoksnis, J., Kļaviņš, M., Brikše, I., Meijere, S. 2011. *Vides vadība*. Rīga, LU Akadēmiskais apgāds

Politika/normatīvie akti

1. Deklarācija par vidi un attīstību. Pieņemts 1992. ANO Vides un attīstības konference. Rio. Atsauce tekstā (Deklarācija par vidi un attīstību, 1992)
2. ANO Rīcības programma 21. gadsimtam (Agenda 21). Pieņemts 1992. ANO Vides un attīstības konference. Rio. Atsauce tekstā (ANO Rīcības programma 21. gadsimtam, 1992)
3. Konvencija par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem. Pieņemts 1998. ANO Eiropas Ekonomikas komisija, Vides politikas komiteja, Orhūsa. Atsauce tekstā (Konvencija par ..., 1998)
4. Nacionālais vides politikas plāns 2004.-2008. Pieņemts 2004. LR, Rīga. Atsauce tekstā (Nacionālais vides..., 2004)
5. Vides saziņas un izglītības stratēģija un rīcības programma, LR Vides ministrija, Rīga, Pieņemts 2001. Atsauce tekstā (Vides saziņas un ..., 2001)
6. Vides aizsardzības likums. Pieņemts 02.11.2006. LR Saeima. Atsauce tekstā (Vides aizsardzības likums, 2006)
7. Vides politikas plāns un rīcības programma Cēsu pilsētai. Pieņemts 2005. Cēsis. Atsauce tekstā (Vides politikas plāns un rīcības programma Cēsu pilsētai, 2005)
8. Latvijas ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnes. Pieņemts 08.2002. LR Vides ministrija. Rīga. Atsauce tekstā (Latvijas ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnes, 2002)

9. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam. SIA „Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija”. Pieņemts 11.2008. Rīga. Atsauce tekstā (Latvijas ilgtspējīgas attīstības..., 2008)
10. Latvijas Nacionālais attīstības plāns (2007.-2013.). Pieņemts 07.2006. LR Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija. Rīga. Atsauce tekstā (Latvijas Nacionālais attīstības plāns (2007.-2013.), 2006)
11. Latvijas Nacionālais ziņojums Rio+10. Pieņemts 2002. LR Vides ministrija. Rīga. Atsauce tekstā (Latvijas Nacionālais ziņojums Rio+10, 2002)
12. Liepājas pilsētas Vides rīcības programma 2009.-2014.gadam. Pieņemts 2009. Liepājas pilsētas dome. Atsauce tekstā (Liepājas pilsētas Vides rīcības programma 2009.-2014.gadam, 2009)
13. Līvānu novada pašvaldības integrētās attīstības programma 2008.-2014.gadam. Pieņemts 2008. Līvānu novada dome. Atsauce tekstā (Līvānu novada pašvaldības..., 2008)
14. Ogres novada attīstības programma 2005.-2013.gadam. Pieņemts 2004. Ogres novada dome. Atsauce tekstā (Ogres novada attīstības programma 2005.-2013. gadam, 2004)
15. Ogres novada attīstības programma 2011.-2017.gadam. Pieņemts 2010. Ogres novada dome. Atsauce tekstā (Ogres novada attīstības programma 2011.-2017.gadam, 2010)
16. Ogres novada Vides koncepcija 2009.–2019.gadam. Pieņemts 2009. SIA “Estonian, Latvian & Lithuanian Environment”. Ogre. Atsauce tekstā (Ogres novada Vides koncepcija 2009.–2019.gadam, 2009)
17. Salacgrīvas novada domes deklarācija par Zaļo novadu. Pieņemts 2010. Salacgrīvas novada dome. Atsauce tekstā (Salacgrīvas novada domes deklarācija par Zaļo novadu, 2010)
18. Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007.-2013.gadam. Pieņemts 2006. LR Izglītības ministrija. Rīga. Atsauce tekstā (Izglītības attīstības..., 2006)
19. Ventspils pilsētas attīstības programma 2007.– 2013.gadam. Pieņemts 2007. Ventspils pilsētas dome. Atsauce tekstā (Ventspils pilsētas..., 2007)
20. Vides aizsardzības likums. Pieņemts 2006. LR Saeima. Rīga. Atsauce tekstā (Vides aizsardzības likums, 2006)